

VLOGA IN RAZVOJ
ANDRAGOŠKEGA DRUŠTVA SLOVENIJE
V OBDOBJU 1968-1991

Dr. Zoran Jelenc

Andragoško društvo Slovenije

Ljubljana, 1998

Vloga in razvoj Andragoškega društva Slovenije v obdobju 1968-1991

Izdelano v raziskovalni nalogi: Razvoj konceptualizacije in sistemskega urejanja izobraževanja odraslih v obdobju 1945-1990 (nosilec: dr. Zoran Jelenc) kot del Raziskovalnega projekta Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji 1945-1990 (nosilec: dr. Jurij Jug).

Raziskava je bila opravljena v Andragoškem centru Slovenije, v Ljubljani, leta 1997. Izpeljavo naloge je financiralo Ministrstvo za znanost in tehnologijo Republike Slovenije.

Nosilec raziskave in avtor besedila: prof. dr. Zoran Jelenc.
Raziskovalna sodelavka: Vilma Malečkar, dipl. pedagoginja.

Publikacija je *poseben odtis (separat)* iz knjige Prispевki k zgodovini izobraževanja odraslih – (1945-1990), 2. del, str. 374-431.

Izdajatelj: Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana.

Zanj: prof. Melita Cimerman.

Oblikovalka naslovnice:

Ljubljana, 1998.

Podatki o izvorni izdaji:

Prispевki k zgodovini izobraževanja odraslih (1945-1990), 2. del. Zbirka Zgodovina izobraževanja odraslih, 5. zvezek.

Uredil: prof. dr. Jurij Jug.

Lektor: prof. Janko Kovačič.

Založba: Založba Moderna organizacija v okviru UM FOV Kranj.

Za založbo: mag. Goran Vukovič.

Računalniški prelom: Jožica Novak.

Tisk: Kopirnica Deu.

Ob 30-letnici delovanja Andragoškega društva Slovenije je Založba Moderna organizacija ljubeznivo dovolila Andragoškemu društvu Slovenije, da izda besedilo kot poseben odtis (separat), za kar se ji iskreno zahvaljujemo.

Po mnenju Ministrstva za šolstvo in šport Republike Slovenije št. 403-24/99-02/davek – dp z dne 8. 1. 1999 šteje publikacija med proizvode, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po tarifni številki 3.

VSEBINA

0. UVOD

1. RAZVOJ.....	8
1.1. USTANOVITEV.....	8
1.2. ORGANIZIRANOST.....	14
1.2.1. Položaj.....	14
1.2.2. Organiziranost in sestava.....	15
1.2.2.1. Skupni organi društva.....	15
1.2.2.2. Sekcije.....	16
1.2.2.3. Komisije.....	21
1.2.2.4. Podružnice.....	23
1.2.3. Sedež ADS.....	24
1.2.4. Vodstvo.....	25
1.2.4.1. Predsedniki/predsednice, podpredsedniki/podpredsednice in tajniki/tajnice IO ADS so bili v posameznih letih in mandatnih obdobjih:	25
1.2.4.2. Člani/članice upravnega ali izvršilnega odbora ADS so bili v posameznih letih in mandatnih obdobjih:	26
1.2.4.3. Predsednice/predsedniki komisij, sekcij, podružnic	27
1.2.5. Sestava in število članov.....	28
1.2.6. Pravni status.....	30
1.2.7. Financiranje.....	32
2. CILJI IN NALOGE.....	34
3. DEJAVNOST IN POGLAVITNI DOSEŽKI	36
3.1. IZOBRAŽEVALNA POLITIKA IN RAZVOJ SISTEMA.....	36
3.1.1. Sistem vzgoje in izobraževanja.....	37
3.1.2. Zakonodaja.....	41
3.2. RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH IN ANDRAGOGIKE.....	43
3.2.1. Konceptija in razvoj.....	44
3.2.2. Področja in organiziranost izobraževanja odraslih	50
3.2.2.1. Dejavnost po področjih	51
3.2.2.2. Organiziranost in metode izobraževanja odraslih	55
3.3. IZOBRAŽEVANJE IN STROKOVNO SPOPOLNJEVANJE ANDRAGOGOVI.....	56
3.3.1. Programi.....	56
3.3.2. Izobraževanje v društvu.....	58
3.4. INFORMACIJSKA IN PUBLICISTIČNA DEJAVNOST.....	60
3.4.1. Informiranje članov	61
3.4.2. Informiranje širše strokovne in druge javnosti.....	62
3.4.3. Izdajanje lastnih strokovnih publikacij.....	63
3.5. SODELOVANJE ADS Z DRUGIMI ORGANIZACIJAMI	64
3.5.1. Sodelovanje z drugimi jugoslovanskimi republikami	65
3.5.2. Mednarodno sodelovanje	66
3.5.3. Sodelovanje za drugimi organizacijami v republiki.....	68
3.5.3.1. ZDUS IN SIC	68
3.5.3.2. Druge organizacije in asociacije	71
3.6. PRIZNANJA IN NAGRADE ANDRAGOŠKIM DELAVCEM	72
3.6.1. Žagarjeve nagrade.....	72
3.6.2. Priznanja ADS.....	73
3.6.3. Zvezna priznanja	73

4. PREGLED DEJAVNOSTI PO OBDOBJIH	74
5. VIRI	78

UVOD

Andragoško društvo Slovenije je nastalo v času, ko je svet pretresala huda kriza izobraževanja. Prepoznamo jo po študentskih nemirih, ki so se najintenzivneje kazali v demonstracijah študentov na pariških ulicah leta 1968, podobno pa je bilo tudi v drugih evropskih mestih in tudi v naši nekdanji skupni državi Jugoslaviji. Demonstrirali so tudi v Beogradu in v Ljubljani, kjer so študentje 'zasedli' Filozofsko fakulteto. Vrelo je med študenti, a nemir se je prenesel tudi na druge. Danes označujemo to obdobje, ki je spodbudilo povečano pozornost strokovnjakov in politikov za izobraževanje, svetovna kriza izobraževanja. Jedro protestov je bilo usmerjeno na notranjo in zunanjo neučinkovitost, togost, nepopolnost, odtujenost in druge neustreznosti izobraževalnega sistema in številna nerazrešena vprašanja in nasprotja v njem. Kritika je letela predvsem na šolo, ki so ji očitali zastarelost in okorelost, zaprtost in zagledanost vase, neobčutljivost na družbene potrebe in neodzivnost za velike spremembe, ki so se zgodile v svetu. Na institucijo, ki je bila ustanovljena za elito, so čedalje bolj pritiskale množice znanja željnih ljudi vseh starosti (govori se o 'kvantitativni eksploziji' izobraževanja); te razmere dobro odlikava prispodoba, da se šoli dogaja podobno, kot če bi 'butik' spremenili v blagovno hišo. Za neodzivnost šole in univerze je bila uporabljena celo prispodoba, da je lažje "premestiti pokopališče kot spremeniti univerzo". Zveni kruto, a dobro zrcali razočaranje, ki se je leta in leta nabiralo v ljudeh. Potrpljenje je pošlo tudi nosilcem izobraževalnih in finančnih politik v mnogih državah, saj so se soočale s čedalje večjimi zahtevami po povečanju sredstev za izobraževanje, ob tem da tudi večja vlaganja niso prinašala zaželenih sprememb in izboljšanj. Problemi so se nakopičili in lonec, v katerem se je vse to kuhalo, je moral eksplodirati. Sledile so odločne zahteve uporabnikov, pa tudi izvajalcev in nosilcev politike, da se stanje prouči in spremeni. Izšla so številna kritično naravnana strokovna dela in poročila, med drugimi tudi znano Unescovo poročilo iz leta 1972 – Learning to Be (Učiti se za življenje).

Ali je sploh mogoče najti boljši čas in bolj primerno izhodišče za to, da izobraževanje odraslih opozori pedagoško stroko in izobraževalno politiko nase? Na to, da krize izobraževanja ni mogoče rešiti, če se pri tem ne izhaja iz strategije vseživljenjskosti izobraževanja in komplementarnosti začetnega in nadaljevalnega izobraževanja, torej kontinuitete učenja in izobraževanja, ki se začne pri izobraževanju otrok in mladine in nadaljuje v vseh obdobjih odraslosti. Izobraževanje odraslih - področje, ki se ga v večini držav tedaj še ni jemalo posebno resno, da ne rečemo, da so ga povsem zapostavljali v primerjavi z izobraževanjem otrok in mladine – je začutilo "svojo veliko priložnost". In jo je tudi izrabilo, saj je to obdobje njegovega pospešenega uveljavljanja in razvoja. Spomnimo le na veliko Tretjo mednarodno konferenco Unesca o izobraževanju odraslih v Tokiu leta 1972 ter obsežna in strateško pomembna priporočila, ki jih je za nadaljnji razvoj izobraževanja odraslih v svetu sprejela generalna skupščina Unesca v Nairobiju leta 1976. Svoj lonček so pristavili tudi jugoslovanski andragogi, saj so v šestdesetih letih začeli rasti zametki kasnejših močnih kateder in oddelkov za andragogiko in izobraževanje odraslih na univerzah v Beogradu in Zagrebu, leta 1965 pa so tamkajšnji dejavni in zagnani andragogi že ustanovili Andragoško društvo Jugoslavije. Tudi sicer so se v 60-tih letih v tedanji Jugoslaviji 'valile' reforme za reformo, ki so kaj kmalu zajele poleg šolskega izobraževanja tudi drugo, zunajšolsko in neformalno. In tu je morala imeti pomembno besedo tudi andragogika. Zahvaljujoč njej je bila Jugoslavija ena prvih držav v svetu, ki je uradno sprejela in potrdila načela permanentnosti izobraževanja.

Ti procesi so seveda segli tudi v Slovenijo, ki se je že prej odlikovala z dolgo tradicijo izobraževanja odraslih. V njej je bil že od druge polovice 19. stoletja pa vse tja do Druge svetovne vojne in tudi po njej posebej močan poudarek na kulturno in splošno izobraževalnih dejavnostih in ljudsko-prosvetnem gibanju. Socialistična družbena ureditev po vojni pa je prinesla še nov poudarek – razvoj izobraževanja delavcev (delavske univerze!) ter poklicnega in strokovnega izobraževanja v delovnih organizacijah (izobraževalni centri!). Na teh področjih so tudi nastale prve slovenske asociacije za izobraževanje odraslih: Zveza ljudskih in delavskih univerz, kasnejša Zveza delavskih univerz, leta 1959, ter Društvo organizatorjev izobraževanja, leta 1962. To je bila že dobra podlaga za nastanek nove stanovske, prostovoljske in nevladne organizacije – Andragoškega društva Slovenije, leta 1968. A Andragoško društvo Slovenije v tem letu gotovo še ne bi bilo nastalo, če ne bi bili k njegovi ustanovitvi pripomogli pritiski zunaj Slovenije, te pa je ustvarjala želja tedaj že delujoče Zveze andragoških društev Jugoslavije in v njej delujočih andragogov, med njimi pa so zavzemali vodilne vloge univerzitetni učitelji iz Beograda, Zagreba in Reke, da bi imeli andragoška društva v vseh republikah tedanje zvezne države. Sloveniji sta sicer omenjeni močni organizaciji, ki sta intenzivno povezovali delavce ljudskih in delavskih univerz ter organizatorjev izobraževanja v podjetjih, praktično kar zadoščali. Seveda pa to ni pomenilo, da nova organizacija ne bi mogla najti svojega področja delovanja. A do njega je prihajala postopoma, saj je v svoji pravi podobi zaživela šele po prvih desetih letih svojega delovanja. Podrobneje vas o tem seznanjamo v tej knjižici, zato nadaljnje poizvedovanje po tem prepuščam bralcu. Za vzbujanje skomin pa naj le še povzamem, da sem v sklepnem poglavju pričujočega besedila uvrstil razvoj dejavnosti Andragoškega društva Slovenije v tri značilna obdobja.

Prvo obdobje sem označil kot *Obdobje nastajanja in konstituiranja Andragoškega društva Slovenije v tesni povezavi z dejavnostjo Zveze andragoških društev Jugoslavije*. To je obdobje od ustanovitve društva, leta 1968, do leta 1977, ko se začne intenzivnejša in bolj avtonomna dejavnost Andragoškega društva Slovenije kot relativno samostojnega subjekta pri razvijanju izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Drugo obdobje, ki je trajalo od leta 1978 do 1984, sem označil kot *Obdobje organizacijske členitve, strukturiranja programa in utrjevanja avtonomije Andragoškega društva Slovenije*, saj se v tem obdobju društvo organizacijsko močno okrepi in osamosvoji.

Tretje obdobje pa je, po moji oceni, *Obdobje intenzivnega utrjevanja in uveljavljanja novih strokovno-konceptualnih rešitev in vpeljevanja razvojnih projektov* in poteka od leta 1985 do konca osemdesetih let. V tem obdobju Andragoško društvo Slovenije strokovno dozori in se zave, da je mogoče spremeniti in uveljaviti ustrezno koncepcijo in sistemsko ureditev le ali predvsem z intenzivnejšim lastnim strokovnim delovanjem in organiziranostjo. To obdobje označuje bogat razcvet številnih dejavnosti, s katerimi društvo nadomešča manjkajoče institucije za razvoj in strokovno usklajevanje izobraževanja odraslih.

S tem pa se seveda razvoj Andragoškega društva Slovenije ni ustavil, končal se je naš opis. Obdobje, v katerem smo zdaj, bomo lahko ustrezno opredelili šele kako desetletje kasneje, ko bomo vnovič pregledovali dejavnost društva. Želim si,

upoštevajoč dozdejšnjo vitalnost društva pa sem o tem tudi prepričan, da bi slovenski andragogi in izobraževalci – člani društva - tudi v tem obdobju, kot v vseh dozdejšnjih, naredili kakovosten korak naprej in da bomo našli zanj značilno oznako, v kateri se bo zrcalila tako kontinuiteta kot tudi kakovostno nova podoba društvene dejavnosti.

Zgodovinski prikaz vloge in razvoja Andragoškega društva Slovenije je nastal kot del raziskovalnega projekta dr. Jurija Juga Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji 1945-1990, v raziskovalni nalogi Razvoj konceptualizacije in sistemskega urejanja izobraževanja odraslih v obdobju 1945-1990, nosilec raziskave sem bil podpisani. Celotna naloga (podprojekt) je razdeljena na tri dele: v prvem obravnavam zgodovinski razvoj koncepcije in sistemskega urejanja izobraževanja odraslih v Sloveniji v navedenem obdobju, v drugem prispevek Andragoškega društva Slovenije k temu razvoju, v tretjem pa prispevek drugih dveh pomembnih združenj, ki sta v tem času delovali na področju izobraževanja odraslih, to pa sta Zveza delavskih (ljudskih) univerz. Raziskovalne ugotovitve se postopno objavljajo v zbirki Zgodovina izobraževanja odraslih v Sloveniji, ki jo ureja dr. Jurij Jug. On in založba, ki izdaja zbirko, so ljubeznivo dovolili, da se drugi del raziskave, to pa je Vloga in razvoj Andragoškega društva Slovenije (sicer objavljena v navedeni zbirki leta 1997), izda v posebni izdaji ob jubileju – trideseti obletnici Andragoškega društva Slovenije. Kot nosilec raziskave in avtor besedila se jim za to v svojem imenu in v imenu članov društva iskreno zahvaljujem.

Prepričan sem, da imajo takšne izdaje poleg informacijske in izobraževalne funkcije tudi moralno in psihološko. Ta pa je, da vplivajo na člansko in stanovsko zavest članov Andragoškega društva Slovenije, da spodbujajo člansko pripadnost in kohezivnost, da vzbuja zanimanje za razvoj naše dejavnosti – izobraževanja odraslih – in naše stroke – andragogike. Če bo to besedilo opravilo vsaj del tega in če bodo njegovi učinki krepili delovanje društva in spodbujali nadaljnji razvoj izobraževanja odraslih in andragogike, potem je Andragoško društvo Slovenije z objavo tega besedila napravilo korak v pravo smer, jaz, kot njegov avtor, pa sem vesel, da sem pripomogel k temu.

V Ljubljani, 17. decembra 1998.

Zoran Jelenc

1. RAZVOJ

1.1. USTANOVITEV

Andragoško društvo Slovenije (v nadaljevanju ADS) je bilo ustanovljeno 30. januarja 1968 v Ljubljani. Na ustanovni skupščini je bilo petdeset andragoških delavcev iz delavskih univerz, šol, izobraževalnih centrov ter republiških in drugih ustanov. Izvolili so petnajstčlanski upravni odbor in njegovega predsednika ter sprejeli pravila in delovni program društva. Predsednik je postal Jože Valentinčič. Ustanovitev Andragoškega društva Slovenije kot stanovskega strokovnega društva delavcev v izobraževanju odraslih je prvi izvoljeni predsednik v svojem uvodnem referatu (*Valentinčič 1968: 47*) označil kot "logično posledico razvojnih komponent in družbenih potreb", to jedrnato označitev pa je v nadaljevanju podrobneje utemeljil z navedbo tehle razlogov:¹

- Izobraževanje odraslih je razvojna nujnost tekočega (tedanjega) in prihodnjega časa.
- Razvojne težnje in hotenja nalagajo izobraževanju odraslih vse obsežnejše naloge na vseh področjih - strokovnem, družbenem in splošnem.
- Država (tedanja Jugoslavija, op. Z.J.) bi se želela uvrstiti med razvite države.
- To zahteva nenehno (permanentno) dopolnjevanje in poglobljanje znanja ter osvajanje novih znanstvenih spoznanj in njihovo ustvarjalno uporabo.
- Novih reformnih tokov ni mogoče udejanjiti v tradicionalnem vzgojno-izobraževalnem sistemu, njegovo sestavo je treba v temeljih spremeniti.
- Izobraževanje odraslih postaja nujna, enakovredna in enakopravna sestavina vzgojno-izobraževalnega sistema.
- Pri svojem uveljavljanju se mora izobraževanje odraslih spopadati s konzervativizmom in kratkovidnostjo tistih, ki ne razumejo razvojnih potreb in jih ne sprejemajo.
- Imamo niz ustanov, ki že dolga leta razvijajo izobraževanje odraslih kot svojo glavno ali pomembno dejavnost.
- V teh ustanovah dela več kot sto andragogov, občasno pa se z izobraževanjem odraslih ukvarjajo tisoči.

Komentar [A1]:

¹ Povzemamo glavne utemeljitve v zgoščeni obliki.

- Strokovno društvo naj poveže in spodbuja dejavnost vseh, ki jih povezujejo skupni interesi in cilji pri razvijanju andragoške teorije in prakse.
- Za to področje je prav značilno iskanje novega in boljšega.

Rečeno je bilo, da naj društvo poveže ljudi z ustvarjalnim hotenjem, to pa naj bo tudi glavno merilo za sprejem članov v društvo.

Jože Valentinčič² gotovo ni pretiraval, ko navaja tisoče sodelujočih pri izobraževanju odraslih v Sloveniji in ko govori o dolgoletnem uspešnem delu ustanov za izobraževanje odraslih. Slovenija se je tedaj lahko ponašala z že več kot stoletno tradicijo izobraževanja v funkciji prosvetljevanja in spopolnjevanja znanja odraslih ljudi bodisi na podeželju (nedeljske šole, nadaljevalne šole itn.) bodisi v mestih (čitalnice, meščanski klubi). Za čas med dvema vojnama v našem stoletju je značilno intenzivno delovanje prosvetnih društev, tistih za široke ljudske množice kot tudi takih, ki so nastajala v povezavi s političnimi programi (npr. Svoboda).³ Leta 1921 je začela delovati prva ljudska univerza, te ustanove pa so se potem začele širiti tudi po drugih krajih. Po drugi svetovni vojni se je še posebno pospešeno razvijalo izobraževanje odraslih v šolah ter posebnih šolskih centrih in izobraževalnih centrih podjetij.⁴ Na področju izobraževanja zaposlenih za potrebe podjetij v gospodarstvu je imela Slovenija v 50-tih in 60-tih letih tega stoletja vodilno vlogo v Jugoslaviji. Poglavitne zasluge za to je nedvomno imel Ivan Bertonec, ki je v tem času ustanavljal in vodil strokovne in razvojno-raziskovalne ustanove za strokovno in poklicno izobraževanje ter za izobraževanje v gospodarstvu in podjetjih.⁵

² Jože Valentinčič je bil tisti čas ena osrednjih osebnosti pri razvijanju izobraževanja odraslih v Sloveniji. Že najmanj desetletje je deloval pri ljudskih oziroma delavskih univerzah, v času ustanovitve ADS pa je bil strokovni sodelavec Zveze delavskih univerz Slovenije, odgovoren za področje splošnega izobraževanja. Pri tem delu in pri svojih kasnejših delovnih dolžnostih (leta 1969 prevzame vodenje enote za izobraževanje odraslih pri Zavodu SRS za šolstvo) je bil med tistimi, ki so ustvarjali izobraževanje odraslih v Sloveniji, zlasti v praksi.

³ Tilka Blaha (*Blaha 1998: 1*) ocenjuje, da se je izobraževanje za osebne potrebe tudi po Drugi svetovni vojni razvijalo predvsem kot dejavnost prosvetnih društev. Predvojna dejavnost tako prosvetnih društev kot tudi Svobod se je nadaljevala tudi po vojni in je bila nekaj časa združena pod imenom Zveza Svobod in prosvetnih društev, kasneje pa sta se obe organizaciji spet ločili in oblikovali dve smeri dejavnosti. Kulturno-prosvetna smer se je organizirala v Zvezo ljudskih univerz, tista, pri kateri so bili bolj poudarjeni delavski in politični interesi - v njej so bile v pomembnem deležu zastopane tudi kulturne in izobraževalne dejavnosti -, pa se je oblikovala v Zvezo Svobod.

⁴ O razvoju izobraževanja odraslih v teh obdobjih podrobneje zlasti v *Andoljšek 1964, Pediček 1988, Jelenc 1996* in v drugih virih, npr. zgodovinskih pregledih dr. Jurija Juga.

⁵ Ustanove, ki so bile tesno povezane z delom Ivana Bertoneca in na katere je tudi močno vplival - bodisi kot sodelavec bodisi kot vodja -, so bile zlasti: Zavod za izobraževanje odraslih, Zavod Ljudske Republike Slovenije za strokovno izobraževanje, ki so ga leta 1965 spojili z Zavodom za napredek šolstva Socialistične Republike Slovenije in na novo nastali zavod poimenovali Zavod SRS za šolstvo (vsi zavodi so bili najprej zavodi 'ljudske', kasneje pa 'socialistične republike' Slovenije; v nadaljevanju LRS ali SRS), Zavod LRS za proučevanje organizacije dela in varnosti pri delu, kasnejši Zavod LRS za produktivnost dela (vsi v Ljubljani); Višja

Ob tem kaže omeniti, da se je to področje izobraževanja odraslih tudi društveno organiziralo že pred nastankom ADS. Že leta 1962 so strokovnjaki, ki so se v Sloveniji ukvarjali z razvojem izobraževanja v podjetjih in gospodarstvu, ustanovili Društvo organizatorjev izobraževanja. Tega društva pa ne moremo šteti za neposrednega predhodnika ADS, saj je bilo po sestavi članstva ter naravnosti in vsebini svojega dela bližje društvom in združenjem, ki so se ukvarjali z razvojem in izobraževanjem kadrov v podjetjih, kot pa andragogiki in izobraževanju odraslih nasploh.⁶

J. Valentinčič (1998) ocenjuje, da je ADS nastalo bolj zaradi zunanjih pobud kot zaradi izraženih potreb in zahtev strokovnjakov in ustanov za izobraževanje odraslih v Sloveniji. Ustanove, kot so ljudske univerze, izobraževalni centri, šole itn. so imeli svoja lastna omrežja ustanov, programe, probleme, osebje in asociacije in so skrbeli za svoj razvoj ter reševali svoja vprašanja s svojimi strokovnimi službami in s položajem, ki so ga zavzemali v politiki. Pri nas tisti čas še ni bila razvita andragogika na teoretični in akademski ravni.⁷ Verjetno je na ustanovitev ADS najbolj vplivalo to, da je bila leta 1968 ustanovljena Zveza andragoških društev Jugoslavije (ZADJ) in da so ta čas nastajala andragoška društva tudi v drugih republikah tedanje zvezne države Jugoslavije,⁸ po zgledu zlasti tistih na Hrvaškem in v Srbiji. Takšno tezo podkrepljujejo številni podatki o delovanju Andragoškega društva Jugoslavije in njegove naslednice ZADJ. Oglejmo si nekaj dogodkov, ki kažejo, kaj se je dogajalo na zvezni ravni pred ustanovitvijo ADS in kako so si prizadevali, da bi imeli jugoslovansko združenje andragogov, v katerem bi bile zastopane vse republike tedanje države.

kadrovska šola kasneje Višja/Visoka šola za organizacijo dela in Fakulteta za organizacijske vede v Kranju. Bertoncej pa je zelo aktivno deloval tudi pri oblikovanju izobraževalne politike, saj je med drugimi opravljal tudi te funkcije: vodja izobraževalnih seminarjev, direktor Višje kadrovske šole in Zavoda za strokovno izobraževanje, predsednik Sveta Zavoda SRS za zaposlovanje delavcev, poslanec skupščine SRS, član zveznega Sveta za strokovno izobraževanje kadrov, ekspert OZN za poklicno izobraževanje mladine in izobraževanje odraslih. (Več o tem v *Razvoj 1994*).

⁶ Ustanovni zbor Društva organizatorjev izobraževanja je bil v Celju, dne 29. junija 1962, v društvo pa se je ob ustanovitvi včlanilo 40 članov, ki so bili praviloma vodje izobraževalnih centrov ali organizatorji izobraževanja ter instruktorji iz podjetij. Nastanek društva je spodbudil Ivan Bertoncej, društvo pa naj bi ob strokovni ustanovi - Zavodu SRS za strokovno izobraževanje, kjer je bil I. Bertoncej direktor in kjer so po svojih močeh pomagali izobraževalcem v podjetjih s svetovanjem, izobraževanjem in vpeljevanjem novih metod - omogočilo izobraževalcem (vodjem, organizatorjem, instruktorjem) tudi njihovo lastno sodelovanje in izmenjavo izkušenj in znanja. Takšna društvena organiziranost je spodbudila nastajanje še drugih društev, npr. za kadrovske delavce, organizatorje dela itn. in njihovo povezovanje v združenja. Društvo organizatorjev izobraževanja je bilo idejni predhodnik Združenja izobraževalnih centrov in služb, ki je začelo delovati leta 1972. (*Razvoj 1994*: 72-73).

⁷ V tem je Ljubljana še zaostajala za nekaterimi drugimi jugoslovanskimi republikami, ki so že imele sorazmerno razvita univerzitetni študij in raziskovanje. Na univerzi v Zagrebu so bili tedaj najvidnejši strokovnjaki Mladen Zvonarević, Mihajlo Ogrizović, Vlado Andrilović in Nikola Pastuović, na univerzi v Beogradu pa Dragomir Filipović, Dušan Savičević in Borivoje Samolovčev. V Ljubljani se je vpeljava predmeta andragogika ta čas šele pripravljala. Nosilka predmeta je postala leta 1972 Ana Krajnc.

⁸ Uradno ime tedanje države je bilo Socialistična Federativna Republika Jugoslavija (SFRJ), Slovenija je bila ena od njenih šestih republik.

Andragoško društvo Jugoslavije (ADJ) je bilo ustanovljeno leta 1965.⁹ Iz poročil, ki so obveščala andragoge o nastajanju in delovanju društva (*Inicijativa 1965, Iz rada 1966, Sastanak 1967*), lahko ugotovimo, da so si jugoslavanski andragogi zastavili nalogo, da imajo društvo na zvezni (državni) ravni, njegova dejavnost pa se izpeljuje z aktivnim delom v vseh jugoslovanskih republikah in z udeležbo predstavnikov vseh jugoslovanskih republik v upravnih organih ADJ; omenja se (*Inicijativa 1965: 66*), da je bila v nekaj let trajajočih razpravah dosežena soglasnost, da mora imeti društvo "jugoslovanski značaj" in da "se mora opirati na organizirane sile v republikah ter deloma na posamezne razvite ustanove za izobraževanje odraslih" v republikah. Že ob napovedovanju ustanovitve društva in tudi v prvi fazi njegovega delovanja - kot ADJ - je bilo očitno, da se bo društvo spremenilo v zvezo (združenje), brž ko bodo ustanovljena andragoška društva po republikah. To je bilo tudi izrecno povedano na prvi seji Začasnega upravnega odbora v Zagrebu, dne 26.12.1965, ko so ugotavljali, da v že predstavniško določeni sestavi predsedstva še nista znani imeni predstavnikov Slovenije in Črne Gore. Sprejeli so dokaj kategorično in obvezujoče izražen sklep, da "se takoj pristopi k pripravam za ustanavljanje republiških društev" (*Iz rada 1966: 63*) in govorili o tem, da se ADJ spremeni v zvezo andragoških društev Jugoslavije, brž ko bodo ustanovljena republiška društva. "Organiziranje in aktiviranje vseh republiških in pokrajinskih društev" označujejo kot "prvorazredno nalogo Zveze in njenega Predsedstva". (*Raičević 1974: 61*). Zato so v organe društva že od njegovega nastanka dalje vabili in imenovali predstavnike vseh šestih republik tedanje Jugoslavije.¹⁰ Nastajanje republiških društev je potekalo v obdobju od leta 1966 do 1968.¹¹ Pospešili so ga z organiziranjem I. kongresa ZADJ in Skupščine ZADJ, ki naj bi se ju aktivno udeležili zastopniki vseh republik in njihovih andragoških društev;¹² zato so kongres najavili že precej prej, izpeljali pa so ga 29. maja 1968 v Beogradu. Že na seji Začasnega iniciativnega odbora ADJ, v Zagrebu decembra 1965, so si v društvu zastavili dve poglavitni nalogi: a/ ustanavljanje republiških društev in b/ organiziranje kongresa. Izpeljavi obeh nalog sta bili medsebojno povezani in pogojeni: kongres naj se opravi potem, ko bodo ustanovljena republiška društva, to pa je tudi

⁹ O točnem datumu ustanovitve in registracije ADJ nimamo podatkov. Ustanovitev društva je bila napovedana strokovni javnosti (andragogom in andragoškim delavcem) na letnih šolah za andragoške delavce, ki jo je vsako leto prirejal Andragoški center iz Zagreba v Poreču. Po nekaterih navedbah (*Inicijativa 1965: 66*) so o potrebi po ustanovitvi društva razpravljali že vsaj tri leta pred tem, ko je bila pobuda za ustanovitev društva formalno potrjena. To se je zgodilo na Sedmi letni šoli, dne 28.7.1964, ko je bil tudi že izvoljen Iniciativni odbor za ustanovitev društva; naslednje leto, na Osmi letni šoli, dne 18.7.1965, pa so objavili, da je društvo že registrirano in s tem v resnici že ustanovljeno, da so dali v javno razpravo Začasna pravila, Iniciativni odbor pa so preimenovali v Začasni upravni odbor. Ta se je konstituiral v Zagrebu, na seji dne 26.12.1965, izvolil predsednika (to je postal Borivoj Samolovčev) in določil, da bo sedež društva v Beogradu. Prva skupščina pa je bila odložena na kasnejši čas, da bi lahko še pred njenim sklicem opravili vrsto nalog, ki so si jih zadali.

¹⁰ Spričo počasnejšega nastajanja republiških društev kot so pričakovali, so v Začasnem upravnem odboru v letu 1965 prevladovali predstavniki Srbije in Hrvaške, imeli so tudi predstavnika Bosne in Hercegovine in Makedonije, ne pa še predstavnikov Slovenije in Črne Gore. (*Iz rada 1966: 63*).

¹¹ Prvo republiško društvo je nastalo na Hrvaškem julija 1966, zadnje pa v Sloveniji, januarja 1968. Ustanavljanje društev ni potekalo tako kot so prvotno načrtovali, saj so leta 1965 še predvidevali, da bodo društva ustanovljena v letu 1966. (*Djurišić 1968: 69*).

¹² Kako direktivni so bili pripravljavci ustanovitve ADJ pri načrtovanju in izpeljevanju zastavljenega programa, kaže tudi podatek, da so na sestanku predsedstva ADJ za udeležbo na jugoslovanskem posvetovanju o sistemu vzgoje in izobraževanja v SFR Jugoslaviji, ki je bilo organizirano v letu 1967, določili, da bo vsako republiško društvo poslalo na kongres po dva svoja predstavnika, čeravno tedaj še niso bila ustanovljena andragoška društva v vseh republikah; predpostavljali so, da se to mora zgoditi najkasneje do kongresa ADJ, za katerega so načrtovali, da ga bodo izpeljali v začetku junija 1967. (*Sastanak 1967*).

pogoj za konstituiranje Zveze. (*Djurišić 1968: 68*).¹³ Iz prikazanega lahko zanesljivo ugotovimo, da so republiška društva nastala na pobudo 'od zgoraj', iz zvezne organizacije (ADJ), v kateri so imeli prevladujoč vpliv andragogi iz Hrvaške in Srbije. Slovenija je tem 'ukazom' sledila najpočasneje od vseh šestih jugoslovanskih republik.

Razlogi za počasnejše nastajanje republiškega andragoškega društva v Sloveniji, v primerjavi z drugimi jugoslovanskimi republikami, so bili očitno pri slovenskih andragogih in andragoških delavcih, saj je bila Slovenija povabljen k sodelovanju pri udejanjanju zamisli o ADJ že od vsega začetka. Bila je zastopana v prvi sestavi Inicijativnega odbora za ustanovitev ADJ, imenovanega v Poreču julija 1964. Slovenijo sta v 21 članskem odboru zastopala dva člana - Ivan Bertonec in Tilka Blaha, ki pa nista bila imenovana med ožje člane Inicijativnega odbora; ti so imeli posebne naloge pri pripravah za ustanovitev društva (*Inicijativa 1965: 61*).¹⁴ Slovenija je sicer po številu članov v odboru spadala med šibkeje zastopane republike in pokrajine.¹⁵ V članku, ki sporoča in razlaga pobudo za ustanovitev ADJ, je sicer navedeno, da se je pobuda pojavila v več republikah in razvitih mestih Jugoslavije, pri tem pa so navedeni le Zagreb, Beograd, Reka in Sarajevo, ne pa Ljubljana. (*Inicijativa 1965: 65*).

Iz poročil o delu predsedstva ADJ je mogoče videti, da slovenski andragogi v zveznem društvu niso delovali vse do kongresa v letu 1968. Lahko bi tudi rekli, da so se v delo včlenili šele potem, ko so ustanovili Andragoško društvo Slovenije, to pa je bilo v začetku leta, ko je bil kongres. Bili so torej k sodelovanju na neki način prisiljeni, saj bi sicer ovirali konstituiranje zveznega združenja in bi bili morda celo javno kritizirani, češ da ga s svojo neaktivnostjo onemogočajo, medtem ko so druge republike pripravljene sodelovati.

Tudi v Programu dela na novo ustanovljenega Andragoškega društva Slovenije je mogoče jasno videti vpliv zveznega društva in združenja, tako po vsebini programa kot tudi po nekaterih sprejetih nalogah in obveznostih. Tako je v opredelitvi dejavnosti ADS (*Valentinčič 1968: 50*) zapisano, da se bo društvo "tesno povežalo z Zvezo andragoških društev Jugoslavije in se bo vključilo v njegovo dejavnost in vsa njegova, za jugoslovansko skupnost pomembna prizadevanja, s tem pa bo pripomoglo k napredku jugoslovanske teorije in prakse izobraževanja odraslih."¹⁶

¹³ S takšnimi izhodišči so bila pripravljena tudi Pravila ADJ, saj so določala, da sestavljajo predsedstvo ADJ (skupno 11 članov) poleg predsednika, dveh pod-predsednikov in dveh sekretarjev še po en predstavnik vsake republike.

¹⁴ Imenovana predstavnika Slovenije sta bila nosilca najvidnejših vodstvenih in strokovnih funkcij pri izobraževanju odraslih v Sloveniji. Vlogo Ivana Bertoneca smo že opisali, leta 1964 je vodil Zavod za strokovno izobraževanje SRS; Tilka Blaha pa je bila tedaj predsednica Zveze delavskih univerz Slovenije.

¹⁵ V odboru so bile posamezne jugoslovanske republike in avtonomne pokrajine zastopane takole: Srbija - 8 članov, Hrvaška - 5, Slovenija, Bosna in Hercegovina ter AP Vojvodina - po 2, Makedonija in Črna Gora po 1; AP Kosovo ni imela svojega zastopnika.

¹⁶ To je razumljivo tudi spričo tega, da so imeli najpomembnejši vpliv na nastanek ZADJ teoretiki s področja andragogike, ki so v tem času intenzivno spremljali razvoj andragogike in izobraževanja odraslih v svetu. Tako lahko sklepamo, da je pobuda za nastajanje andragoških strokovnih asociacij v nekdanji Jugoslaviji in njenih republikah prihajala predvsem z univerz. Na ljubljanski Univerzi v tistem času še ni bilo univerzitetnega programa za študij andragogike. Pri izobraževanju andragogov so si pomagali s strokovnjaki iz drugih republik, predvsem iz Hrvaške. Ker je bil tisti čas v Sloveniji večji poudarek na izobraževanju strokovnjakov za potrebe industrije, so se najtesneje povezali z univerzitetnimi učitelji s Pedagoške fakultete na Reki, zlasti s programom industrijske pedagogike, katere poglaviti nosilec je bil profesor Martin Petančič. (*Blaha 1998, Valentinčič 1998*). V Ljubljani se je začelo razvijati znanstveno-raziskovalno delo na področju izobraževanja odraslih in andragogike na Institutu za sociologijo in filozofijo pri Univerzi v Ljubljani; prva ga je vpeljala Ana Krajnc, ki

Po tudi formalni potrditvi ustanovitve Zveze ZADJ¹⁷ na Skupščini ZADJ, ki je potekala skupaj s Prvim kongresom andragogov Jugoslavije v Beogradu v dneh 28. in 29. maja 1968, je ADS delovalo v skladu s svojim programom in v tesnem sodelovanju z ZADJ. Kongresa v Beogradu so se udeležili tudi slovenski andragogi, na Skupščini ZADJ pa je bilo zastopano tudi ADS. Žal se dokumentacija o ustanovitvi in delovanju ADS v obdobju od leta 1968 vse do leta 1977 ni ohranila; to, kar vemo, vemo povečini iz pričevanj tedanjih aktivnih članov.¹⁸

Zanimivo je, da se v nekaterih dokumentih leta 1977, kljub tedaj že skoraj desetletnemu delovanju ADS, omenja, da je bilo društvo ustanovljeno leta 1977. Občni zbor Andragoškega društva Slovenije, ki bil dne 20. maja 1977 v Mariboru (*Zapisnik Občnega 1977*), v kasnejših dokumentih označujejo kot *ustanovni zbor* ADS. Kako si lahko razlagamo to vnovično 'ustanovitev' ADS? Morda jo lahko pripišemo temu, da društvo dotlej še ni bilo registrirano, saj nimamo nobenega dokazila (dokumenta, sporočila), da je v prvi fazi svojega delovanja že bilo; morda kakim novim uradnim predpisom, ki so zahtevali registracijo društev; morda pa le želji novega vodstva, da bi se z obnovitvijo 'ustanovitve' društva poudarilo željo po bolj aktivnem delovanju društva.¹⁹

Uradno je bilo Andragoško društvo Slovenije registrirano dne 21.8.1978 z odločbo Republiškega sekretariata za notranje zadeve SR Slovenije o vpisu v register društev od zaporedno številko 509, na zahtevo Andragoškega društva Slovenije z dne 20.1.1978 in na podlagi priloženih dokumentov – zapisnika z ustanovnega občnega zbora, zapisnika seje Izvršnega odbora društva, pravil društva, seznama ustanoviteljev ter zasnove programa. (*Odločba 1978*). V dokumentu je navedeno, da je Andragoško društvo Slovenije ustanovljeno na ustanovnem občnem zboru 20/5-1977 v Mariboru, kjer so bila tudi sprejeta pravila društva. Ob že navedenih prilogah k prošnji za registracijo društva je bilo treba tudi imenovati ustanovitelja. Zanimivo je, da so bili kot ustanovitelji društva imenovani posamezniki in ne ustanova. Navedeni so bili člani Izvršnega odbora, ki ga je izvolil Občni zbor, to pa so bili: Štefan Huzjan (predsednik), Anton Kukovica (podpredsednik), Marjana Lubej (tajnik), mag. Ivan Grebenc (blagajnik) ter člani Tilka Blaha, dr. Ana Krajnc, Jožica Recer, Milena Malovrh, Dunja Simšič in Jure Smerdelj.

Poleg že omenjenih velja zapisati tudi imena nekaterih posebno aktivnih članov društva v njegovem prvem desetletju, nekaterim med njimi je bila izrečena tudi posebna zahvala na

je bila tisti čas zaposlena na Institutu. To središče je v času med prvo in drugo skupščino ZADJ - ta je bila 20.11.1970 v Sarajevu - že tudi vzpostavilo stik z ZADJ. (*Babič 1971*: 159).

¹⁷ Njen uradni naziv je bil Savez andragoških društava Jugoslavije (SADJ). V slovenščini smo jo imenovali Zveza andragoških društev Jugoslavije (ZADJ).

¹⁸ Urejena društvena dokumentacija je ohranjena šele od sredine leta 1977 dalje, po tem času so jo bolj ali manj tekoče urejali in je sorazmerno popolna.

¹⁹ Morda kaže na to, da so prvo obdobje delovanja ADS (1968-1977) bolj doživljali kot sestavino delovanja zveznega združenja in ne toliko kot delovanje avtonomne slovenske asociacije, tudi to, da se celo tedaj delujoči aktivni člani ali funkcionarji društva J. Valentinčič in T. Blaha ne spominjajo toliko delovanja ADS v Sloveniji kot njegovih aktivnosti na zvezni ravni. J. Valentinčič celo v pogovoru (*Valentinčič 1998*) ni navedel, da je bil prvi predsednik ADS, pač pa je navajal, da je to funkcijo opravljal v kasnejšem delovanju društva, po letu 1977. Zdi se, da je ta 'odsotnost' prvega obdobja delovanja v društva v zavesti in spominu njegovih članov pogojena s šibko prisotnostjo ADS in njegovih aktivnosti v slovenskem prostoru. Čeravno so bili člani ADS, so bili njegovi pripadniki očitno bolj zaposleni s problemi v svojih organizacijah (ZDUS, Zavod za šolstvo, Združenje izobraževalnih centrov in služb itn.) kot pa s problemi, ki jih je v svojem programu, pomembno izhajajočem iz smernic ZADJ, napovedovalo ADS.

občnem zboru. (*Zapisnik Občnega 1977*). Med njimi so bili zlasti²⁰: Dušan Djukanovič, Ivan Kejžar, Marjan Lah, Jože Valentinčič, Vida Varga, Tatjana Verbič; v prvih dokumentih ADS pa so kot izvoljeni nosilci vlog v organih društva in pri izpeljavi občnega zbora zapisani še: Sreten Dimitrijevič, Severin Golmajer, Jelko Gortnar, Marjeta Gojanc, Vlado Hribar, Jože Kelnerič, Stane Murkovič, Mirko Polajnar, Jože Ropotar, Majda Šali in Franc Šelih.

1.2. ORGANIZIRANOST

1.2.1. Položaj

Kakšna je bila organiziranost ADS pred letom 1977 in njegovo 'uradno registracijo', ne vemo natančno. Po pričevanjih tedaj delujočih strokovnjakov, ki so bili bodisi soustvarjalci društva bodisi njegovi tesni sodelavci in sodelavke (npr. Tilka Blaha, Jože Valentinčič) lahko sklepamo, da je bilo društvo organizacijsko in po vsebini svojega delovanja tesno povezano z Zvezo delavskih univerz Slovenije (ZDUS), ki je imela tisti čas tudi kar močno politično podporo in položaj. Pri ZDUS je imelo društvo svoj sedež in administracijo, vpliv ZDUS pa se je brzkone zrcalil tudi v sestavi njegovih organov in v njegovih programih dela. To, da se je društvo povežalo prav z ZDUS, ni naključje, pač pa posledica tega, da je bila ZDUS v tistem času najmočnejša predstavnic organiziranega izobraževanja odraslih, ki je imela razvejeno mrežo ustanov (delavskih univerz), ki naj bi delovale po vseh občinah. Druge tedaj delujoče organizacije so obravnavale posamezna ožja področja izobraževanja odraslih in so tako imele v primerjavi z ZDUS bolj specifično naravnano dejavnost in interese. Z njimi je ADS gotovo sodelovalo, ko je šlo za dejavnosti z njihovega interesnega področja, same pa so bile sicer dovolj močne, da jim dejavnosti društva in društvena podpora nemara ni bila nujno potrebna.

Dokazila o tesni vsebinski in organizacijski povezanosti ADS in ZDUS najdemo v zapisnikih in poročilih organov ZDUS (letna poročila, tematske razprave, poročila o delu med dvema skupščinama itn.). ZDUS in ADS sta imela skupne seje in sta pogosto nastopala kot partnerja pri obravnavanju različnih aktualnih vprašanj izobraževanja odraslih, npr. pri obravnavanju vprašanja "šolanja andragoških kadrov na visokošolskih zavodih v Sloveniji" in "dogovoru o organizirani proučitvi kadrovskega potreb ter o pripravljanju predlogov za uvedbo ustreznih vrst usposabljanja andragoških kadrov" (*Informacija 1973*: 24); nastopala sta kot sopredlagatelja nekaterih sistemskih rešitev, npr. "zakona o centrih za izobraževanje delavcev, o delavskih univerzah in o drugih organizacijah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih" (*Seja 1968*).

Kdaj je prišlo do tega, da je začelo ADS delovati bolj avtonomno, ne moremo natančno določiti spričo pomanjkljive dokumentacije, ki jo imamo. Gotovo pa je vsaj takšna volja in zavestna opredelitev že bila ob že opisani vnovični 'ustanovitvi' ADS v letu 1977. Od tedaj, ko imamo dokumente o njegovem delovanju v času po tej 'ustanovitvi', deluje ADS kot samostojna stanovska strokovna asociacija za obravnavanje in urejanje "strokovnih in družbenih vidikov pri izobraževanju odraslih" in za "razvoj andragoške teorije in prakse". (*Zapisnik Občnega 1977*: 1). Samostojnost pri tem razumemo kot organizacijsko in pravno neodvisnost od poklicnih in drugih organizacij, asociacij, skupin in posameznikov na

²⁰ Ker nimamo popolne dokumentacije, jih bomo našteali bolj na podlagi pričevanj in iz podatkov, ki jih vsebujejo prvi dosegljivi dokumenti o delu ADS.

področju izobraževanja odraslih. To pa ne pomeni, da se asociacija ni povezovala z delujočimi organizacijami za izobraževanje odraslih in drugimi ter s posamezniki in da si jih ni prizadevala pridobiti za svoje aktivno in učinkovito delovanje. Društvo je tesneje sodelovalo - kot smo že navedli - z ZDUS, Zavodom za šolstvo SRS in njegovo Enoto za izobraževanje odraslih ter z Združenjem izobraževalnih centrov in služb (ZIC) pri GZS, poleg teh pa še zlasti s posameznimi organizacijami pri izobraževanju odraslih, Filozofsko fakulteto Univerze v Ljubljani in njenim Oddelkom za pedagogiko in drugimi; seveda pa je bilo stalno in najtesneje povezano z ZADJ.

Leto 1977 lahko nedvomno označimo kot prelomnico za položaj in avtonomnost društva. To kaže tudi preselitev sedeža društva, ki je bil dotlej pri ZDUS, v drugo ustanovo - Izobraževalni center Ljubljanske banke, zrcali pa se tudi v sestavi članov vodstvenih organov ADS ter v njegovi večji programski avtonomnosti in samostojnosti izpeljanih nalog.

1.2.2. Organiziranost in sestava

Organizacijska sestava ADS se ves čas delovanja društva ni pomembneje spreminjala. ADS deluje prek svojih organov, to pa so bili in so še danes: (*Pravila 1978*): občni zbor, izvršni odbor, nadzorni odbor, disciplinska komisija in v preteklosti samoupravno sodišče.

Že opisane pobude ZADJ za organiziranje republiških andragoških društev (*Inicijativa 1965, Iz rada 1966, Djurišič 1968, Babić 1971*) dosledno vsebujejo tudi delovanje podružnic in sekcij kot oblike organiziranosti republiških društev. To se celo skupaj z aktiviranjem delovanja republiških društev označuje kot "prvorazredna" organizacijska naloga ZADJ. (*Raičević 1974*: 61). Pobuda je bila od vsega začetka znana in zabeležena tudi v ADS in dokumentih, ki opisujejo njegovo dejavnost in organiziranost (*Valentinčič 1968, Pravila 1978*).

1.2.2.1. Skupni organi društva

Občni zbor, ki ga s Pravili leta 1985 preimenujejo v Skupščino, je najvišji organ društva, in ima zlasti te naloge: daje in sprejema temeljne usmeritve za delo društva; razpravlja o delu društva in njihovih organov in v zvezi s tem sprejema programe dela in poročila o delu ter ocenjuje uresničevanje programa; voli, imenuje in razrešuje organe društva; razpravlja in sklepa o organizaciji dela; sklepa o finančnem načrtu in potrjuje zaključni račun za minulo leto; sprejema, spreminja in dopolnjuje pravila ter druge splošne akte društva; odloča o pritožbah članov zoper odločbe organov društva; razpravlja in odloča o drugih vprašanjih iz življenja in dela društva.

Izvršni odbor je izvršilni organ občnega zbora ali skupščine in opravlja naloge, za katere ga zadolžijo občni zbor ali skupščina in organi društva. Skrbi za udejanjanje programa društva, vodi tekoče delo društva, razpravlja o vprašanjih, ki pri tem nastajajo, ter jih rešuje.

Poleg teh osrednjih organov društva ter njim pripadajočih odborov in komisij, ki smo jih že navedli, je društvo organiziralo svojo dejavnost tudi prek sekcij in komisij in njim pripadajočih vodstvenih organov, ki so bili tudi skupni organi za celotno društvo. Medtem, ko so komisije obravnavale problematiko, aktualno za vse člane društva in so torej bile oblika organiziranosti celotnega društva, so združevale sekcije le dele celotnega članstva, tiste, ki so bili za dejavnost posamezne sekcije zainteresirani.

1.2.2.2. Sekcije

Sekcije povezujejo članstvo bodisi po njihovih zanimanjih za posebna, ožja področja izobraževanja odraslih bodisi po njihovih značilnostih.

V svojem dozdajšnjem delovanju je imelo ADS dve res dejavni sekciji, to sta:²¹

- **sekcija za učno in izobraževalno tehnologijo.**
- **sekcija za izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju;**

Sekcija za učno in izobraževalno tehnologijo.

Ustanovljena je bila leta 1984 in je takoj začela intenzivno delovati. Njen program je vseboval seznanjanje članov ADS z možnostmi uporabe učne in izobraževalne tehnologije in praktično usposabljanje za to. Pobudo za njeno ustanovitev je dala Marija Vogrič, ki je bila tudi njena prva predsednica. Leta 1987 je vodstvo prevzel Miran Morano. Poglavitna pozornost pri delovanju sekcije je bila namenjena videu in njegovi uporabnosti pri izobraževanju. Leta 1987 se je Sekcija razčlenila na dve skupini – a/ za filmsko, video in drugo avdiovizualno tehnologijo; b/ za računalniško tehnologijo. (Poročilo ADS, 1987).

Sekcija se – vsaj v prvih letih svojega delovanja – lahko pohvali z obsežno in intenzivno dejavnostjo.

Sekcija si je zadala tele naloge: (Program delovne skupine 1984)

- **Pregledati stanje razvoja in uporabe izobraževalne tehnologije pri izvajalcih izobraževanja odraslih v Sloveniji;**
- **Napraviti razvid učnih sredstev, ki jih imajo in uporabljajo izvajalci, spodbujanje njihove uporabe in izmenjave;**
- **Širjenje sodobne učne in izobraževalne tehnologije pri izvajalcih izobraževanja odraslih;**

²¹ Navajamo jih po kronološkem zaporedju njihovega nastajanja.

- Izdelava učnih sredstev za potrebe izobraževanja odraslih;
- Spodbujanje delovanja regijskih mediatek in populariziranje učnih sredstev;
- Usposabljanje andragoških in drugih delavcev za uporabo učne tehnologije in izdelavo učnih sredstev;
- Vključevanje programov za izobraževanje odraslih v programe televizije.

V zasnovi svojega dela je Sekcija predvidela, da bo tesno sodelovala z drugimi relevantnimi organizacijami, kot so ZDUS, SIC, Zavod SRS za šolstvo, Televizija in drugi. Sekcija je predvidela tudi spodbujanje financerjev dejavnosti vzgoje in izobraževanja – zlasti tedanjega poglobitnega financerja Izobraževalno skupnost Slovenije -, da bi opremljali tudi izvajalce izobraževanja odraslih s sodobnimi sredstvi izobraževalne tehnologije.

Dejavnost Sekcije kažejo tudi tile podatki o njenih prireditvah in dejavnostih:

- Seminar za učno tehnologijo. Organizirala podružnica v Kopru v sodelovanju z ADS. (Strunjan, 4.-8.3.1985).
- Seminar o izdelavi učnih sredstev - oblikovanje videoprogramov. ADS skupaj s Podružnico v Kopru, Zavodom za šolstvo – OE Koper, Obalno delavsko univerzo Koper in televizijo Koper. (Koper, 22. – 25.4.1985).
- Posvet o razvoju video tehnike (Poljče, 1.10.1985). Organiziralo ga je ADS skupaj z Obalno DU Koper in Zavodom za šolstvo).²²
- Analiza o stanju učne tehnologije v šolah, delavskih univerzah i nekaterih drugih organizacijah (1985).
- Na predlog Komisije za sistem in politiko izobraževanja odraslih obravnava leta 1986 IO ADS gradiva o vlogi izobraževalne tehnologije ter pomenu in vlogi TV pri izobraževanju odraslih.
- Strokovno-izobraževalni posvet “Sodobna učna tehnologija in multimedijško izobraževanje odraslih”. Izpeljano na letnem srečanju članov ADS (s Skupščino) 28. in 29.10. 1986 v Mariboru. Pomemben dogodek za razvoj izobraževanja odraslih, kjer je bila poudarjena vloga izobraževalne tehnologije ter pomenu in vloga TV pri izobraževanju odraslih.

²² Navedene aktivnosti lahko označimo tudi kot izobraževalno dejavnost društva za svoje člane. O izobraževalni dejavnosti društva govorimo bolj izčrpno v posebnem poglavju v nadaljevanju.

- Spoznanja so bila posredovana tudi na novinarski konferenci s tematiko “Sodobna učna tehnologija in multimedijsko izobraževanje”. (Ljubljana, 23.10.1986).
- “Video v izobraževanju odraslih” (Ljubljana, 23. do 25.3.1988). Jugoslovanski posvet o uporabi videa v izobraževanju odraslih, izpeljan kot zvezni posvet (s sodelovanjem ZADJ), čeravno ga je v celoti organiziralo ADS.
- Posvet o uporabi izobraževalne tehnologije pri družbenopolitičnem izobraževanju.
Organizirano so tudi (v sodelovanju s Predsedstvom Republiške konference SZDL).
- Skupaj z Republiškim sekretariatom za ljudsko obrambo, SIC in sponzorji je Sekcija izpeljala filmski projekt o Jesenovcu, Kozari, Jajcu, Bihaču, Neretvi, Drvarju in Sutjeski, krajih, ki so znameniti po bojih med NOB med Drugo svetovano vojno.
- Leta 1987 pripravita Izobraževalni center Ljubljanske banke (naročnik) in ADS (izvajalec, sicer pa je nosilka projekta Sekcija) učni film “Angleščina z uporabo računalnika”.

Sekcija je pretežno delovala za potrebe vseh članov ADS, se je pa povezovala tudi z delom podružnic, ki ga opisujemo v nadaljevanju. Njena temeljna dejavnost so bili študijski sestanki z zainteresiranimi andragogi in drugimi, zlasti s člani Sekcije. Vendar pa je s svojim delovanjem Sekcija spodbujala tudi razvijanje učne tehnologije pri izvajalcih izobraževanja in drugih, s katerimi je sodelovala (Republiški sekretariat za ljudsko obrambo, Zadržna zveza Slovenije, ZDUS, nosilci družbenopolitičnega izobraževanja itn.). Pripravljala pa je tudi video programe za naročnike. Poleg že navedenih je sodelovala tudi s TV Ljubljana in TV Koper, centri obrambnega usposabljanja, poklicnimi združenji, posebnimi izobraževalnimi skupnostmi, skupnostmi za zaposlovanje itn. (*Poročilo ADS 1986*).

Sekcija za izobraževanje v tretjem življenjskem obdobju

je bila ustanovljena v letu 1986. Njen temeljni namen je skrbeti za razvoj in pospeševanje izobraževanja starejših ljudi. Nastala je v sodelovanju s Filozofsko fakulteto v Ljubljani na pobudo Ane Krajnc in Dušane Findeisen. Prva predsednica sekcije je bila Jožica Češnovar.

Sekcija se je od vsega začetka svojega delovanja organizirala v enote, ki so delovale za potrebe posameznih krajevnih območij Slovenije. Prva je začela delovati v Ljubljani kot Univerza za tretje življenjsko obdobje, še istega leta pa so nastale ustanove z enakim imenom - univerza za tretje življenjsko obdobje - tudi v Velenju (pobudnice in prve sodelavke Nena in Slavka Mijoč ter Mirjam Šibanc) in Mariboru. V letu 1987 so postopno nastale takšne ustanove tudi v Idriji, Kranju, Slovenj Gradcu in Krškem. (*Poročilo TŽO 1988, Krajnc 1992*). Spričo svoje organizacijske razčlenjenosti in

relativne avtonomnosti je imela Sekcija za tretje življenjsko obdobje posebna pravila (poslovník) o svojem delovanju, ki jih je sprejel IO ADS. (*Poslovník 1987*).

Člani univerz za tretje življenjsko obdobje so se lahko včlenili v številne in tematsko različne programe. Delo praviloma poteka v skupinah (krožkih).

V času, ki ga zajemamo z našo raziskavo (do leta 1991), so univerze za tretje življenjsko obdobje organizirale v vseh svojih enotah programe izobraževanja za te teme/vsebine: tuji jeziki (francoski, angleški, španski, nemški, italijanski, kitajski); likovna umetnost in oblikovanje (slikarstvo, kiparstvo, keramika, krasilna umetnost); književna umetnost s filozofijo, umetnostna in splošna zgodovina, novinarstvo, ustvarjalno pisanje, zvočna podoba slovenske besede, dramska umetnost, računalništvo, kuhanje, dietna prehrana, pletenje, gospodinjstvo, ročna dela, etnologija, slovenski prazniki in običaji, glasba, ples, fotografija, bridge, zdravo življenje, botanika - zdravilna zelišča, medosebni odnosi, plavanje, rekreacija, nega bolnika. Skupnega pregleda o številu skupin in udeležencev v obravnavanem času nimamo, zato lahko navedemo le tiste, kjer vodijo številčni razvid o svoji dejavnosti. Tako imamo za Univerzo za tretje življenjsko obdobje v Ljubljani podatke, da je v petih letih delovalo 166 skupin (leta 1986/87 - 13, leta 1990/91 - 46), udeleževalo pa se je teh dejavnosti 1.436 udeležencev, v posameznih letih od 155 do 410; v Velenju, ki je po obsegu in programu druga najmočnejša univerza za tretje življenjsko obdobje v Sloveniji, navajajo te podatke za obravnavano obdobje petih let (1986-1990): delovalo je letno od 7 do 14 skupin, njihovih dejavnosti se je udeleževalo od 94 do 100 udeležencev. Seveda je največ programov potekalo v Ljubljani, kjer je bila tudi največja izbira programov po vsebini. (*Krajnc 1992*).

Tako v sekciji kot tudi v posameznih univerzah za tretje življenjsko obdobje so potekale poleg dejavnosti v učilnicah še različne tim. 'zunajučilnične dejavnosti'. (*Krajnc 1992*). Za udeležence programov za tretje življenjsko obdobje je zelo pomembno, da jim tako dejavnosti v učilnicah kot tudi 'zunajučilnične dejavnosti' omogočajo medsebojno druženje. Udeleženci ob koncu šolskega leta praviloma prirejajo izlete (pogosto s piknikom), med letom pa tudi študijske obiske in ekskurzije; imajo različna praznovanja (npr. za konec 'učnega leta', ob rojstnih dnevih, ob novem letu), prirejajo počitniška srečanja, pustovanja; nekatere prireditve pa so povezane z učno tematiko in dejavnostjo skupin, to so zlasti okrogle mize, učne delavnice, tematski pogovori, razstave, predstavitve del, likovne kolonije, literarni večeri, objava del, prevodi naših književnih del v

tuje jezike, urejanje lastnih publikacij in informativnih biltenov, jezikovne družabne igre, nekatere pa so namenjene spoznavanju metod in tehnik za izboljšanje počutja in življenja starejših ljudi (npr. vaje iz joge, tehnike sproščanja itn.); imajo tudi predavanja o različnih temah; delo skupin pogosto popestrijo tudi koncerti, obiski literarnih ustvarjalcev in drugi kulturni programi ali pa lastne kulturne (npr. pevski zbor) in rekreativne dejavnosti (npr. kolesarjenje, planinarstvo, balinanje, tenis, ročna dela).

Posebno področje dejavnosti Sekcije za tretje življenjsko obdobje in njenih univerz so dejavnosti, ki so potrebne za vzpostavitev delovanja in samo delovanje univerz, kot so: priprava pogojev za izobraževanje (pridobivanje mentorjev, prostorov, financiranje), spolnjenje mentorjev itn.

Občasno izdajajo Sekcija ali njene posamezne enote svoja obvestila v obliki preprosto izpeljanih informativnih glasil. Tako je npr. Univerza za Tretje življenjsko obdobje iz Ljubljane izdala v letu 1987/88 bilten 'Dogajanja univerze' ali kar z imenom 'Bilten'.

Sekcija za izkušensko učenje

Poleg dveh zelo aktivnih sekcij, ki smo ju predstavili doslej, je nekaj časa kazalo, da se bo razvilo intenzivno delo tudi v Sekciji za izkušensko učenje. Za njeno organiziranje je IO ADS zadolžil Metko Svetina, ki naj bi jo aktivirala v sodelovanju z dr. Barico Marentič Požarnik. (*Poročilo ADS 1987*). Leta 1987 so sicer izpeljali posebno delavnico o izkušenskem učenju v sodelovanju z IC Ljubljanske banke, mariborska podružnica sekcije pa tudi 14-dnevno učenje nemškega in slovenskega jezika na letovanju ob morju, v sodelovanju z Graškim združenjem za izobraževanje odraslih (*Poročilo ADS 1990*), več podatkov pa o delu te sekcije nimamo.

Druge sekcije

Leta 1985 je bila dana pobuda za ustanovitev dveh novih sekcij – za izobraževanje v kmetijstvu, za andragoško svetovalno delo in za delo s študenti. Vendar te sekcije niso zaživele in kontinuirano delo v njih ni steklo. Za organiziranje dela v predlagani sekciji za izobraževanje v kmetijstvu so imenovali skupino, za vodjo pa imenovali Evo Zakotnik in jo skupaj z Mileno Kulovec zadolžili, da organizirata začetek dela v sekciji. Podobno je bilo s sekcijo za ekološko izobraževanje, ki je bila predlagana leto kasneje. Na Skupščini ADS leta 1988 so soglasno predlagali, da se ustanovi sekcija za izobraževanje zaposlenih (*Zapisnik Skupščine 1988*), a tudi ta sekcija v nadaljnji dejavnosti društva ni zaživela.

Kot posebna enota je nekaj časa delovala pri ADS skupina za jezikovno izobraževanje 'Logos', ki je sicer pomembno pripomogla k delovanju Univerze za Tretje življenjsko obdobje.

1.2.2.3. Komisije

Za obravnavanje specifičnih vsebinskih in strokovnih vprašanj izobraževanja odraslih je ADS ustanovilo posebne komisije. Zаметke takšne organiziranosti najdemo že v prvem letu 'reanimacije' ADS (leta 1977), ko je bilo na seji ožje skupine Izvršnega odbora (Huzjan, Grebenc, Lubej) predlagano ustanavljanje aktivov. (*Zapisnik IO 1977*). Delo v stalnih in začasnih komisijah za posamezna področja in vprašanja pa je že določeno v Pravilih ADS iz leta 1978 v 11. členu (*Pravila 1978*). O potrebi po komisijah razpravljajo potem vsa leta, prva komisije pa so nastale in začele delovati šele leta 1985, to pa so bile: komisija za politiko in sistem izobraževanja odraslih; komisija za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev; komisija za informiranje in publicistično dejavnost; komisija za gospodarska vprašanja in komisija za kadrovska vprašanja.

Komisije so v posebnih izhodiščih (*Izhodišča 1984*), ki jih je sprejel IO ADS opredeljene kot delovni organi IO ADS, ki štejejo od 3 do 5 članov. Njihove naloge so: obravnavajo vprašanja, probleme, gradiva, dogodke in oblikujejo o tem svoja stališča in mnenja ter dajejo predloge; spremljajo dogodke, jih beležijo in o njih poročajo; dajejo pobude za razprave, akcije, ukrepe ipd.; se udeležujejo dogodkov, prireditvev in akcij in na njih aktivno sodelujejo; organizirajo prireditve, akcije in aktivnosti; pripravljajo gradiva in programe; organizirajo in vodijo dokumentacijo; rešujejo vprašanja in probleme; se povezujejo z drugimi zaradi reševanja vprašanj in problemov in izvajanja dejavnosti, ugotavljajo potrebe in možnosti. Svoje naloge opravljajo tako, da pripravljajo zadeve za obravnavanje na sejah IO ADS ali samostojno opravljajo zadeve, za katere jih zadolži IO ADS.

Udejanjanje te usmeritve delovanja ADS je potekalo postopno. Doslej so v dokumentih o delu društva zabeležene te komisije:

- komisija za politiko in sistem izobraževanja odraslih;
- komisija za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev;
- komisija za informiranje in publicistično dejavnost;
- komisija za gospodarska vprašanja;
- komisija za kadrovska vprašanja;

- komisija za mednarodno sodelovanje;
- komisija za spremljanje systemskega urejanja izobraževanja odraslih;
- komisija za pripravo republiškega posveta leta 1991;
- komisija za izvedbo propagandno-informacijske dejavnosti;
- komisija za oživitev delovanja podružnic;
- komisija za vključevanje knjižnic v izobraževanje odraslih;
- komisija za članstvo ADS.

Te komisije so delovale in/ali še delujejo v različnih oblikah, kot. so npr. organizacija in izpeljava posebnih in/ali razširjenih sestankov članov, organizacija posvetov, osebne akcije itn.

Specifična področja delovanja komisij so bila ali so še:

Komisija za politiko in sistem izobraževanja odraslih: koncepcija in razvoj sistema ter politike izobraževanja odraslih, programi, družbeni in razvojni načrti, resolucije, zakonski in drugi normativni akti, politične odločitve, dejavnost upravnih družbenopolitičnih, družbenih in samoupravnih organov, pospeševanje razvojnega in raziskovalnega dela pri izobraževanju odraslih; komisija razpravlja o teh vprašanjih, sprejema stališča in smernice ter daje predloge.

Komisija za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev: izobraževalni sestanki, srečanja, strokovna posvetovanja, izobraževalne akcije in prireditve, programi za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev; komisija organizira, sodeluje pri izvedbi, oblikuje stališča glede vsebine, organizacije in izvedbe itn.

Komisija za informiranje in publicistično dejavnost: izdajanje informacijskega biltena (ADS Informacije), javno obveščanje (različni mediji), sistem informiranja v ADS, popularizacija izobraževanja odraslih, lastne publikacije in gradiva; komisija sprejema stališča in odločitve, zbira in posreduje informacije, izdaja gradiva in publikacije itn.

Komisija za gospodarska vprašanja: financiranje, gospodarska politika, materialno-tehnična opremljenost društva; komisija skrbi za ta vprašanja, obravnava programe in poročila, sprejema odločitve itn.

Komisija za kadrovska vprašanja: registriranje in evidentiranje članstva, razvoj članstva, kadrovanje za komisije in sekcije, kadrovanje za zunanje naloge in aktivnosti.

Komisija za mednarodno sodelovanje: stik in sodelovanje s subjekti na področju izobraževanja odraslih v tujini.

2.2.2.4. Podružnice

Podružnice so bile ustanovljene z namenom, da se delovanje društva približa svojim članom na območjih, kjer delujejo (po teritorialnem načelu) in da tako zadovoljijo ožje interese tamkajšnjih članov. So izraz težnje, da se delo društva decentralizira. Tudi že opisani program ZADJ je predvidel za vsa republiška društva takšno obliko notranje diferenciacije. V ADS so tem 'zveznim' usmeritvam sledili relativno počasneje kot v nekaterih drugih republikah (Srbija, Hrvaška), čeravno so se v društvenih organih o tej možnosti začeli pogovarjati že ob ustanovitvi ADS in še posebno ob njegovi 'reanimaciji' v letu 1977. Prva podružnica ADS je zato začela delovati šele leta 1981, torej kar 13 let po ustanovitvi društva. Ustanovljena je bila v Mariboru, kjer je še posebno po letu 1977 potekala zelo živahna društvena dejavnost; ob ustanovitvi je imela 105 članov. Imenovali so jo "Aktiv andragogov v Mariboru".

Za nadaljnje ustanavljanje podružnic je IO ADS zasnoval v začetku leta 1984 posebno akcijo. Posamezne člane IO je zadolžil za izpeljavo akcije po regijah; tako so naloge izpeljevali: Stanka Zupan Kušče – za Pomurje in Celje, Marija Vogrič – za Obalo; Sonja Klemenčič – za Dolenjsko, Ivan Kejžar – za Gorenjsko, Zoran Jelenc – za Ljubljano. Akcija je uspela in podružnice so podružnice ADS nastajale takole: delovala je že pred tem v Mariboru – ustanovljena 16.6.1981; v Novem mestu (13.12.1984); v Kranju (14.12.1984); v Kopru – za Kraško-Obalno regijo (21.12.1984; leta 1985 je štela 21 članov, v svojem območju so zajeli tudi tiste iz Postojne in Nove Gorice); Celjsko-Koroška regija (marec 1985; v letu 1986 ima 30 članov), Ljubljani (4.4.1985), v Novi Gorici (1986).

Podružnice so poleg splošnih nalog – pomembne so bile zlasti pri pridobivanju novih članov in pri pospeševanju ter popularizaciji izobraževanja odraslih – imele tudi svoje specifične naloge in prednostne dejavnosti in so se pri tem razlikovale med seboj. V teh razlikah so se zrcalile specifične razmere za delovanje društev na posameznih območjih in posebni interesi vodij in članov podružnic. Nekatero najbolj značilno posebnosti dela posameznih podružnic so bile²³: - v podružnici Maribor so razvijali tesno sodelovanje z avstrijskimi andragogi, zlasti v Grazu, pa tudi z avstrijsko zvezo ljudskih univerz; - v Kopru (*Poročilo podružnice 1988*) so posebno tesno sodelovali s sekcijo za učno in izobraževalno tehnologijo ter pri izdelavi filmov in video gradiv za potrebe izobraževanja odraslih in mladine; sodelovali so tudi pri ekološkem ozaveščanju odraslih in mladine; v podružnici v Velenju (*Poročilo ADS 1986*) so posebno pozornost namenili delu Univerze za tretje življenjsko obdobje ter izobraževanju odraslih v funkciji razvoja občine (pripravili in izpeljali so anketo o izobraževanju v delovnih organizacijah v regiji) ter vprašanjem ekološke vzgoje; v

²³ V našem prikazu ne bomo podrobneje prikazovali dela posameznih podružnic. Kolikor bo mogoče, bomo njihove specifičnosti prikazali ob opisu dejavnosti ADS v naslednjih poglavjih.

Ljubljanski podružnici so v začetnem obdobju njenega delovanja, ko je bila predsednica Marinka Miftaraj, organizirali srečanja članov v različnih organizacijah 'na terenu', kot so Zapori Ljubljana, Knjižnica Jožeta Mazovca, Izobraževalni center Ljubljanske banke, Pivovarna Union, Izobraževalni center Iskra Delta.

V obdobju, ko je se je delu podružnic namenjalo največ pozornosti in ko je bilo le-to najintenzivnejše (1985-1987), je veljalo pravilo, da organizira letno skupščino in vsakoletni osrednji strokovni posvet ADS vsako leto druga podružnica. Tako so v tem času bila letna srečanja članov ADS zaporedoma v tehle krajih: Koper (1983), Izlake (1985), Maribor (1986), Topolšica (1987), Otočec (1988).²⁴

1.2.3. Sedež ADS

Ob ustanovitvi je bil sedež društva pri Zvezi delavskih univerz Slovenije, Ljubljana, Dalmatinova 4. Tam je ostal vse do 24. 4. 1979, ko se preseli na Riharjevo 38, v prostore Izobraževalnega centra (IC) Ljubljanske banke, Ljubljana; s preselitvijo IC v nove prostore na Šmartinsko 130, se leta tja preseli tudi ADS in ostane tam do začetka leta 1984, ko se vnovič vrne na ZDUS, na Dalmatinovo 4. Do spremembe pride spet v začetku leta 1986, ko se ADS preseli na Aškerčevo 9, v prostore SIC na Izobraževalni skupnosti Slovenije; skupaj s SIC se leta 1990 preseli v nove prostore na Tržaško 2. Od leta 1991, ko je bil ustanovljen Andragoški center Slovenije, pa je sedež ADS pri tej organizaciji: Ljubljana, Šmartinska 134a.²⁵

Sedež pomeni: uradni naslov ADS, praviloma pa tudi mesto, kjer deluje tajnica/tajnik ADS. Na sedežu se hrani pomembna dokumentacija ADS.²⁶

²⁴ Teme teh posvetov navajamo v poglavju 3.3. - Izobraževanje in strokovno spopolnjevanje andragogov.

²⁵ Tu je sedež ADS še sedaj, saj se ni spreminjal, tudi če so bili predsedniki ali predsednice društva iz drugih krajev Slovenije.

²⁶ Dokumentacija (arhiv) društva se žal ni varovala in ohranjala ves čas z enako vestnostjo in odgovornostjo. V obdobju, ko predsednik društva ni bil več zaposlen pri IC LB, temveč je bil iz druge ustanove, hkrati pa tudi tajnica/tajnik ni več bil iz IC LB, je bila nekaj časa društvena dokumentacija premalo nadzorovana. Tedaj so odgovorne osebe IC LB dopustile, da je bil arhiv ADS hkrati z drugo že zastaralo dokumentacijo IC LB odpeljan na odpad. Tako se je izgubila izvorna dokumentacija ADS za obdobje 1968-1977. (Po pričevanju nekdanjega predsednika ADS Štefana Huzjana, 1998).

1.2.4. Vodstvo

1.2.4.1. Predsedniki/predsednice, podpredsedniki/podpredsednice in tajniki/tajnice IO ADS so bili v posameznih letih in mandatnih obdobjih:²⁷

Leto	Predsednik / predsednica	Podpredsednik / Podpredsednica	Tajnik / tajnica
1968	Jože Valentinčič		
1969			
1970			
1971			
1972			
1973			
1974	Tilka Blaha		
1975	Marija Faganeli-Greif		
1976	Marija Faganeli-Greif		
1977	Štefan Huzjan	Anton Kukovica	Marjana Lubej
1978	Štefan Huzjan	Anton Kukovica	Marjana Lubej
1979	Štefan Huzjan	Anton Kukovica	Marjana Lubej
1980	Štefan Huzjan	Jože Valentinčič	Marija Velikonja
1981	Štefan Huzjan	Jože Valentinčič	Marija Velikonja
1982	Štefan Huzjan / Stanka Zupan	Jože Valentinčič Zoran Jelenc	Marija Velikonja Sonja Klemenčič
1983	Stanka Zupan / Zoran Jelenc, v.d.	Zoran Jelenc -	Sonja Klemenčič
1984	Zoran Jelenc, v.d. Zoran Jelenc	-	Sonja Klemenčič Vida Mohorčič Špolar
1985	Zoran Jelenc	-	Vida Mohorčič Špolar
1986	Zoran Jelenc	-	Vida Mohorčič Špolar

²⁷ Če v prostoru ni vpisano ime, podatka o nosilcu funkcije nimamo. Črtica (-) označuje, da nosilec funkcije ni bil imenovan.

1987	Zoran Jelenc	-	Vida Mohorčič Špolar
1988	Zoran Jelenc / Jurij Jug	-	Sonja Frlec
1989	Jurij Jug	-	
1990	Jurij Jug	-	
1991	Jurij Jug/Ana Krajnc	Vida Mohorčič Špolar	Olga Drogenik

1.2.4.2. Člani/članice upravnega ali izvršilnega odbora ADS so bili v posameznih letih in mandatnih obdobjih:

- 1978-1980: Janez Arsenjuk, Ivan Grebenc, Štefan Huzjan, Ana Krajnc, Anton Kukovica, Marjana Lubej, Milena Malovrh, Jožica Recer, Dunja Simšič.
- 1980-1982: Janez Arsenjuk, Hilda Dijak Vogrič, Ivan Grebenc, Štefan Huzjan, Ludvik Jevšenak, Šime Ivanjko, Milan Kavčič, Branimir Lorenčič, Janko Muršak, Jože Valentinčič, Marija Velikonja, Ivanka Vrhovčak.
- 1982-1984: Ksenija Antončič, Julij Bertonec, Jasna Dominko Baloh, Zoran Jelenc, Ivan Kežzar, Sonja Klemenčič, Srečko Krč, Ilija Mrmak, Stanka Kušče Zupan, Marija Vogrič.
- 1984-1986: Janez Gartner, Zoran Jelenc, Sonja Klemenčič, Marjan Lončarič, Marinka Miftaraj, Vida Mohorčič-Špolar, Majda Urank, Marija Vogrič, Eva Zakotnik.
- 1986-1988: Štefan Gorše, Zoran Jelenc, Edelman Jurinčič, Ana Krajnc, Nevenka Motl, Miran Morano, Vida Mohorčič-Špolar, Breda Podboj, Eva Zakotnik.
- 1988-1991: Ana Blažič, Franja Čeh, Sonja Frlec, Edelman Jurinčič, Jurij Jug, Sonja Nahtigal, Sonja Klemenčič, Božidar Kočevar, Ana Krajnc, Petra Rozman, Alenka Vilhar Gerželj.
- 1991-1994: Olga Drogenik, Alenka Gerželj, Jurij Jug, Sonja Klemenčič, Ana Krajnc, Vida Mohorčič Špolar, Miran Morano, Janko Muršak, Zvonka Pretnar, Meta Pureber, Anka Pušnik.

1.2.4.3. Predsednice/predsedniki komisij, sekcij, podružnic

Predsednice/predsedniki podružnic so bili: (letnica v oklepaju označuje leto imenovanja):

- **Maribor:** Jasna Dominko Baloh (1981), Alojzija Horvat (1986), Eva Zakotnik (1987), Jasna Manfreda (1988), Ana Marija Prušnik (1991).
- **Ljubljana:** Marinka Miftaraj²⁸ (1985), Angelca Ivančič (1991).
- **Novo mesto:** Boris Dular (1984), Zlatko Zepan (1987).
- **Kranj:** Marjan Lončarič (1984), Jože Kristan (1987), Zvonka Pretnar (1991).
- **Kraško-Obalna regija:** Vincenc Hrabar (1984).
- **Celjsko-Koroška regija:** Nena Mijoč (1985).
- **Zasavje:** Magda Malovrh (1991).

Vodje sekcij:

- **Sekcija za učno tehnologijo:** Marija Vogrič (1984), Miran Morano (1987).
- **Sekcija za tretje življenjsko obdobje:** Jožica Češnovar (1986), Marinka Kremžar (1987).
- **Univerza za tretje življenjsko obdobje Ljubljana:** Jože Penca (1991).
- **Univerza za Tretje življenjsko obdobje Maribor:** Jasna Manfreda (1991).
- **Sekcija za izkušensko učenje:** Metka Svetina.

Predsednice/ predsedniki komisij²⁹

- **Komisija za politiko in sistem izobraževanja:** Marija Vogrič (1985), Marjan Blažič (1987).
- **Komisija za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev:** Milena Malovrh (1985), Maša Stavanja (1987).
- **Komisija za informiranje in publicistično dejavnost:** Marija Velikonja (1985), Metka Svetina (1987); **Komisija za pripravo publikacije in biltena:** Olga Drogenik (1991).
- **Komisija za gospodarska vprašanja:** Štefan Huzjan (1985).
- **Komisija za kadrovska vprašanja:** Sonja Klemenčič (1985).
- **Komisija za mednarodno sodelovanje:** Ana Krajnc (1988).

²⁸ Zdaj Marinka Kapelj.

²⁹ Navedeni so samo podatki, ki smo jih dobili v dokumentaciji, ki je na voljo. Če podatka ni, nosilec/nosilka funkcije bodisi ni znan(a) bodisi ni bil(a) izvoljen(a).

- **Komisija za spremljanje sistemskega urejanja izobraževanja odraslih: Sonja Klemenčič (1991).**
- **Komisija za pripravo republiškega posveta: Tine Kopač (1991).**
- **Komisija za izvedbo propagandno-informacijske dejavnosti: Ida Srebotnik (1991).**
- **Komisija za oživitev delovanja sekcij: Nena Mijoč (1991).**
- **Komisija za oživitev delovanja podružnic: -.**
- **Komisija za vključevanje knjižnic v izobraževanje odraslih: Zvonka Pretnar (1991).**
- **Komisija za članstvo ADS: -.**

1.2.5. Sestava in število članov

Andragoško društvo Slovenije je bilo prvotno (*Valentinčič 1968*) opredeljeno kot “strokovno društvo”, ki je namenjeno samo “strokovnim delavcem, ki večino ali del svojega časa namenjajo izobraževanju odraslih in ki na tem področju aktivno in uspešno delujejo”. Kasneje (*Poročilo ADS 1984*) se je ta dokaj selektivna opredelitev članstva nekoliko omilila, saj je za ADS označeno, da je društvo, ki združuje delavce, ki delujejo na področju izobraževanja odraslih in vse tiste, ki se za to področje zanimajo.

Število članov ADS se je v posameznih obdobjih spreminjalo, občasno naraščalo in občasno padalo. Številke o članstvu so le en pokazatelj razvoja društva, ki ga ne moremo šteti za realno merilo o dejavnosti društva bodisi po obsegu bodisi po intenziteti. Številčnost članstva je bila odvisna tudi od načina in natančnosti popisa in evidentiranja članov. Naraščanje števila članov v nekem obdobju gotovo lahko pokaže vsaj porast včlanjevanja v društvo, medtem ko padanje števila lahko izraža tudi spremembo načina evidentiranja in meril za včlanjevanje v društvo. Občasno se je vodstvo društva odločilo, da izloči nedejavne ali kako drugače nesodelujoče člane.

Pregled števila članov ADS po posameznih letih: (navajamo samo podatke za tista leta, ko je bilo število članov ugotovljeno v uradnem dokumentu ali razvidu)³⁰

1968	1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
-	-	-	-	-	-	-	-	64	90*	88	230

³⁰ Znak (*) pomeni, da podatek označuje oceno kompetentnega organa ali dokumenta ADS; črtica (-) označuje, da podatka ni.

1980	1981	1982	1983	1984	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
	372	350	448	202	200	211	241	140	-	200*	-

Posebne akcije, ki so poskušale bodisi povečati bodisi urediti število in razvid članstva so bile zlasti teke:

- V letih 1977 in 1978 je IO ADS sprožil aktivnosti za povečanje in popestritev članstva. Ugotovil je, da je 70 % članov zaposlenih na delavskih univerzah in da je v društvu premalo drugih (iz delovnih organizacij, vseh vrst šol in raziskovalnih institucij). S posebnim pismom je spodbudil poprej že vpisane, a nedejavne člane, ter jih prosil, da obnovijo članstvo in razširijo prijavnice med svoje morebitne sodelavce, ki delajo v izobraževanju odraslih, pristopne izjave pa je poslal tudi drugim (npr. iz seznama referentov za izobraževanje iz delovnih organizacij). Povabilu so bile priložene informacije o dejavnosti ADS (programi dela, informativni bilten itn.). Da bi povečal članstvo ADS je IO predlagal, da se ustanovijo podružnice po regijah, vendar pobude niso bile udejanjene.
- 1979 – je bila izpeljana akcija za povečanje članstva prek Zavoda za šolstvo in s posebnimi vabili v ADS Informacijah.
- 1981 – animacijsko pismo za včlanitev v ADS, podkrepljeno z informacijo, da je v Sloveniji tudi sedež ZADJ, kar pripomore tudi k živahnejši dejavnosti slovenskih andragogov in daje članom nekatere dodatne ugodnosti.
- 1984 – opravljena analiza strukture članstva.
- V letu 1985 je število članov padlo od 350 (zadnji poprejšnji podatek o številu članov, ugotovljen za leto 1982) na 200. V tako drastičnem upadu števila članov se zrcali odločitev Izvršilnega odbora, da se napravi nov popis članstva, in da se iz društva izloči vse, ki ne bodo obnovili članstva in redno plačevali članarine. (*Program ADS 1985, Poročilo ADS 1985*).
- 1986 – predlog, da bi v ADS oziroma v podružnicah sodelovali tudi študentje, ki se bodo po končanem študiju ukvarjali z izobraževanjem odraslih (študentje FF-oddelek za pedagogiko, Visoka šola za organizacijo dela – organizacijsko-kadrovsko-izobraževalna smer in FSPN – kadrovska smer).

1.2.6. Pravni status

Prva pravila je ADS sprejelo ob njegovi ustanovitvi, to je 30.1.1968. Ta pravila niso ohranjena, iz predstavitve ustanovitve ADS (*Valentinčič 1968*) pa zvemo, da so v njih opisani vloga, glavne naloge, merila za članstvo, organizacijska sestava in organi, financiranje ter način delovanja društva.

Na novo so bila oblikovana in sprejeta Pravila andragoškega društva (*Pravila 1978*) dne 25.5.1978. V njih je glede pravnega statusa ADS določeno:

- da je društvo “prostovoljna organizacija delavcev, ki delajo na področju izobraževanja in vzgoje odraslih”; namen društva je, da “razvija teorijo in prakso vzgoje in izobraževanja odraslih”;
- da je pravna oseba in deluje na območju SR Slovenije;
- da temelji na načelih samoupravljanja in javnosti in je njegova dejavnost zasnovana na “idejnopolitičnih izhodiščih samoupravnega socializma ter programski usmeritvi SZDL Slovenije”³¹, kjer “sooča svoje interese z interesi drugih družbenih dejavnikov”; kar velik del Pravil je namenjen temu, kako se društvo aktivno vključuje v sistem “družbene samozaščite” in skrbi za obrambo pridobitev socialistične samoupravne družbe;
- da je članstvo prostovoljno, vendar se morajo člani ravnati po pravilih organizacije; člani prevzemajo z vstopom v društvo tako pravice kot tudi odgovornosti;
- da se dejavnost “odvija v organih društva ter v njegovih podružnicah”; drugih možnosti organiziranosti (sekcije, komisije) ta Pravila še niso določala;
- da se lahko društvo včlani v Zvezo andragoških društev Jugoslavije in druga republiška, zvezna in mednarodna združenja.

V Pravilih so podrobno opisane še naloge in način njihovega opravljanja, podrobnosti v zvezi s članstvom, organizacijo in delovanjem ADS ter njegovo materialno-finančno poslovanje.

Na podlagi predloženih pravil je bil opravljena vpis ADS v register društev pri Republiškem sekretariatu za notranje zadeve. (*Odločba 1978*).

³¹ Kratica SZDL označuje tedanjo najširšo množično politično organizacijo Socialistično zvezo delovnega ljudstva Slovenije. V času socialistične in samoupravne družbene ureditve so se morala vsa društva obvezno včleniti v to organizacijo, ki je skrbelo, da so društva delovala v skladu s tedanjimi političnimi interesi in zahtevami.

Naslednja Pravila, ki pomenijo spopolnitev pravkar opisanih prvih ohranjenih pravil, so bila sprejeta leta 1985. (*Pravila 1985*). Pri tem so bile spremenjene ali pomembneje dopolnjene te postavke:

- Kot smoter delovanja društva je navedeno “razvijanje in pospeševanje razvoja dejavnosti vzgoje in izobraževanja odraslih kot enakopravnega področja vzgoje in izobraževanja” (9. člen). Prej: “razvijanje teorije in prakse vzgoje in izobraževanja”.
- Naloge društva so bolj razčlenjene, med njimi so tele nove ali bolj izčrpno formulirane (10. člen):
 - razvijanje in uveljavljanje izobraževanja odraslih kot integralnega dela celovitega družbenega sistema vzgoje in izobraževanja kot tudi vloge andragogike in andragoških delavcev v družbi;
 - širjenje spoznanj, znanja in izkušenj o vseh področjih izobraževanja odraslih in tudi ustreznih informacij, da bi tako omogočali, spodbujali in pospeševali zadovoljevanje učnih in izobraževalnih potreb vseh kategorij odraslega prebivalstva;
 - spodbujanje medsebojnega sodelovanja posameznikov in organizacij ter izmenjave misli, spoznanj, dogovorov in skupnih akcij;
 - širjenje znanstvenih spoznanj in izkušenj o izobraževanju odraslih pri nas in v svetu ter seznanjanje širše javnosti z njimi.
- Poleg podružnic se pri organiziranosti delovanja društva predvidene še komisije in sekcije; te se ustanovijo, če obstaja zanje dovolj velik interes.
- Namesto 'občnega zbora' je najvišji organ društva zdaj 'skupščina'.

Za urejanje vprašanj svojega delovanja in poslovanja je ADS imelo tudi druga pravila in poslovnike. To so bili:

- Pravilnik o delu sekcij;
- Pravilnik o finančnem poslovanju;
- Poslovnik za delo Sekcije za Tretje življenjsko obdobje;
- Kriteriji za ocenitev programov dejavnosti ADS.

1.2.7. Financiranje

ADS je začelo delovati brez zagotovljene materialne podlage. Očitno je, da je bilo njegovo delovanje v začetku materialno povsem odvisno od organizacije, kjer je imelo svoj sedež, to pa je bila Zveza delavskih univerz Slovenije. V svojem govoru ob ustanovitvi poudarja J. Valentinčič (1968: 49), da društvo nima “drugega začetnega kapitala kot delovno pripravljeno svojih članov”. Ustvarjanje materialne podlage je že tedaj

temeljilo na članarini, ki jo štejejo le kot “prvo materialno podlago, ki jo je treba povečati z dejavnostjo”. Za krepitev gmotne podlage sta bili že tedaj omenjeni dve trdnejši podlagi, to pa sta bili: pripravljenost različnih institucij, da finančno podpora dejavnost društva (navedeno je, da so mnoge institucije to že obljubile), in finančna pomoč družbene skupnosti (tu očitno ni bilo še nobenega zagotovila, izraženo je bilo le upanje, da se bo to zgodilo).

Društvo je s svojimi Pravili (1978) predvidelo, da se bo financiralo iz tehle virov: članarina, ki jo določi občni zbor društva; lastna dejavnost; volila, ki jih dajejo društvu organizacije in organi; sredstva od SIS-ov za izvrševanje dela programov SIS-ov;³² razni drugi dohodki. Z gmotnimi sredstvi društva je upravljal Izvršni odbor v skladu s programom in nalogami društva ter v mejah odobrenega finančnega načrta. V obdobju 1977-79 so bili uporabljeni vsi navedeni viri. Kot poglobitni sponzorji ADS so imenovani ZDUS, Izobraževalni center LB, DU Maribor in Zavod za tehnično sodelovanje. ADS je sicer prosilo za sponzoriranje njegove dejavnosti tudi druge organizacije, npr. Raziskovalno skupnost Slovenije, SZDL, DDU, DU Boris Kidrič, ZIC.

V poročilu o financiranju društva za l.1981 (*Poročilo ADS 1981*) je navedeno, da se je društvo financiralo s prispevki kotizacije, prispevki republiških društev, prispevki Izobraževalne skupnosti Slovenije in PIS in s članarino članov.

Ne glede na različne vire, ki so jih določala Pravila, je bil gmotni položaj društva ves čas pomembno odvisen od institucij in organizacij za izobraževanje odraslih, ki so ga bile pripravljene financirati. Pri tem je pripadel kar precejšen delež organizaciji, kjer je bil sedež društva. V začetni fazi, kot rečeno, je bila to ZDUS. V njenem poročilu za obdobje med dvema skupščinama (1967-1971) najdemo v finančnem poročilu podatek tudi za ADS in navedbo, da se ta sredstva vodijo posebej. (*Poročilo ZDUS 1971*). Iz preglednice je očitno, da so bila sredstva ADS skromna (npr. v letu 1971 le 1 odstotek v primerjavi s sredstvi, ki jih je imela tedaj ZDUS) in da so spričo majhne porabe ta sredstva zadoščala za financiranje društvene dejavnosti za več let. Jasno je, da pri tej porabi niso bila upoštevana sredstva, ki jih je ZDUS dajala za delovanje ADS iz lastnih virov, npr. za administrativno-tehnično delovanje, za delo osebja itn.

³² Kratica SIS pomeni: Samoupravna interesna skupnost. To je bil organ, ki je v času samoupravne socialistične družbene ureditve urejal financiranje družbenih dejavnosti – med njimi tudi vzgoje in izobraževanja – odločal pa je tudi o dodeljevanju javnih finančnih sredstev za dejavnost društev. Sistem samoupravnih interesnih skupnosti je obsegal osrednjo (republiško) Izobraževalno skupnost Slovenije (ISS) ter občinske (OIS) in posebne izobraževalne skupnosti (PIS).

Tudi po preselitvi sedeža ADS na Ljubljansko banko se je nadaljevala praksa, da se dejavnost ADS s pomembnim deležem financira s sredstvi ustanove, kjer je sedež društva. Leta 1979 je bila celo sklenjena pogodba med ADS in Ljubljansko banko o sofinanciranju dejavnosti ADS in tako postane Ljubljanska banka celo pogodbeno financer ADS. Za takšne finančne ureditve so nedvomno zaslužni tisti funkcionarji ali člani ADS, ki so bili tedaj zaposleni pri LB (npr. v letu 1979 Štefan Huzjan, tedanji predsednik ADS).

2. CILJI IN NALOGE

Cilji in naloge ADS so bili dokaj jasno opredeljeni že ob nastanku društva. Kasneje so se le smiselno dopolnjevali in aktualizirali.

Temeljni cilj delovanja društva je bil razvoj dejavnosti vzgoje in izobraževanja odraslih v Sloveniji.

Ta splošni cilj vsebuje vrsto ožjih in posebnih ciljev in nalog, to pa so zlasti:³³

- Povezovanje članov ter spodbujanje medsebojnega sodelovanja posameznikov in organizacij; premostitev nepovezanosti in razhajanj med andragogi in andragoški delavci ter njihovimi institucijami in usklajevanje njihovih dejavnosti.
- Pomoč članom pri njihovem strokovnem izpopolnjevanju; pri tem upoštevati različne potrebe in raznovrstnost andragoških dejavnosti.
- Izmenjave misli, spoznanj, dogovorov in skupnih akcij med člani in subjekti, ki sodelujejo v društvu.
- Razvoj andragoških kadrov.
- Pospeševanje kakovostnega dela pri izobraževanju odraslih z navajanjem na uporabo sodobnih metod, programov in oblik pri delu.
- Spodbujanje razvoja in napredka prakse in teorije vzgoje in izobraževanja odraslih; spodbujanje strokovnega, svetovalnega, znanstveno-raziskovalnega in publicističnega dela na tem področju.
- **Spreminjanje in odstranjevanje zastarelih in neustreznih pogledov na izobraževanje odraslih, njegov razvoj in vlogo pri razvoju.**
- **Popularizacija znanstvenih izsledkov in prenašanje novih znanj; širjenje spoznanj, znanja in izkušenj o vseh področjih izobraževanja odraslih in tudi ustreznih informacij, da bi tako omogočali, spodbujali in pospeševali zadovoljevanje učnih in izobraževalnih potreb vseh kategorij odraslega prebivalstva.**
- **Razvijanje izobraževanja odraslih v skladu s potrebami in cilji družbe.**
- Sodelovanje z družbenopolitičnimi organizacijami³⁴ in sorodnimi strokovnimi društvi in ustanovami, ki se zavzemajo za napredek vzgoje in izobraževanja odraslih.
- Sodelovanje pri razpravah o razvoju izobraževanja odraslih in dajanje pobud in predlogov pristojnim organom za reševanje in urejanje takšnih vprašanj ter sodelovanje pri njihovem reševanju; prizadevanje, da se spremenijo tradicionalne sheme pri sistemski ureditvi vzgoje in izobraževanja in da postane izobraževanje odraslih enakovreden in enakopraven del celotnega sistema vzgoje in izobraževanja.
- **Sodelovanje pri skupnih akcijah za razvijanje andragoške dejavnosti.**

³³ Navajamo vse cilje, ki so se pojavljali v nam dosegljivi dokumentaciji o delovanju društva, ne glede na to, kdaj so bili opredeljeni.

³⁴ Takšna formulacija je bila uporabljena v letu 1984 (*Poročilo ADS 1984*) in je tipična za tisti čas. Kasneje je takšno sodelovanje omiljeno in se lahko smiselno prevede v sodelovanje z družbenimi in političnimi organizacijami, vendar se tedaj to ne uvršča več med prioritete naloge društva.

- **Skrb za razvoj dejavnosti ADS in njeno ustrezno razčlenjenost (po regijah – podružnice, po področjih dejavnosti – sekcije, komisije).**
- **Normativno in organizacijsko urejanje izobraževanja odraslih.**
- **Informiranje članstva.**
- **Skrb za rast in razvoj članstva; evidentiranje in sprejemanje novih članov.**
- Skrb za zaposlovanje andragoških kadrov in pomoč pri tem.

Ob navajanju ciljev se navadno opisujejo tudi naloge in načini, kako jih dosegati. Tako se, denimo, navaja, da ADS deluje tako, da se v društvu člani izobražujejo in seznanjajo s teoretičnimi in praktičnimi vprašanji vzgoje in izobraževanja odraslih; društvo prireja strokovna srečanja, ki so lahko tematsko usmerjena; dejavnost se lahko uresničuje z izmenjavo gradiv, podatkov in različnih vzgojno-izobraževalnih programov; društvo deluje tudi v sekcijah, stalnih in občasnih komisijah za posamezno področje in vprašanja vzgoje in izobraževanja odraslih ter v podružnicah, ki se ustanovljajo na pobudo članstva z določenega območja in delujejo zlasti s prirejanjem različnih oblik izpopolnjevanja in izobraževanja članstva; z organizacijo izobraževalnih sestankov po regijah in sekcijah ter aktivnim delovanjem v organih in organizacijah na področju izobraževanja in kadrovanja se oblikujejo mnenja in predlogi; s povezovanjem se spodbuja dejavnosti članov društva v okoljih, kjer delujejo in živijo; izdajanje strokovnega in/ali informativnega glasila za boljše informiranje članstva, itn.

3. DEJAVNOST IN POGLAVITNI DOSEŽKI

Delovanje in pomembnejše dosežke ADS bomo razvrstili po vrstah dejavnosti in jih prikazali tudi kronološko, po letih, pri tem pa bomo tudi poskušali dejavnost razvrstiti v značilna obdobja.³⁵

Tematsko lahko dejavnost in projekte ADS razvrstimo v tele temeljne sklope:

- izobraževalna politika in razvoj sistema;
- razvoj izobraževanja odraslih in andragogike;
- izobraževanje in strokovno spopolnjevanje andragogov;
- informacijska in publicistična dejavnost;
- sodelovanje z drugimi;
- priznanja in nagrade.

3.1. IZOBRAŽEVALNA POLITIKA IN RAZVOJ SISTEMA

ADS je bilo ustanovljeno sredi obdobja celovitih in dalj časa trajajočih preobrazb sistema vzgoje in izobraževanja v Jugoslaviji. Bilo je to na prehodu iz 'druge' v 'tretjo' šolsko reformo, ki sta bili predhodnici tim. 'preobrazbe vzgoje in izobraževanja na socialistični samoupravni podlagi', ki naj bi privedla do tim. 'enotnega družbenega sistema vzgoje in izobraževanja'. Družbeni dokument, s katerimi so bile opredeljene temeljne prvine te preobrazbe, je bil 'Resolucija o razvoju vzgoje in izobraževanja na samoupravni podlagi', sprejeta leta 1970. (Podrobneje: *Pediček 1988: 90-133* ali *Jelenc 1996: 9-15*).

Ni naključno, da so to obdobje začutili kot svojo priložnost tudi andragogi, in da je tudi to botrovalo njihovim pobudam in akcijam za ustanovitev Andragoškega društva Jugoslavije in republiških andragoških društev ter na tej podlagi Zveze andragoških društev Jugoslavije. Andragogika in izobraževanje odraslih sta bila že v 60-tih letih izrazito propulzivno področje razvoja, to pa se je zrcalilo v pritiskih na vzgojno-izobraževalni sistem in politiko, da ju sprejmeta kot enakovredno in enakopravno

³⁵ Prikazali bomo samo obdobje od ustanovitve do leta 1991, ki ga prikazujemo v tem zgodovinskem pregledu; dogajanje po tem času bomo prikazali le tedaj, če se pomembneje povezuje z dejavnostjo v obravnavanem obdobju ali če bomo želeli poudariti kontinuiteto, a tudi pri tem ga ne bomo obravnavali podrobneje.

področje celotnega in integriranega sistema vzgoje in izobraževanja.³⁶ Kot smo že videli (*Valentinčič 1968*), je tudi ADS – izhajajoč iz programskih usmeritev ADJ in ZADJ – postavljalo sistemsko vprašanja razvoja vzgoje in izobraževanja in v tem izobraževanja odraslih ter vplivanje na izobraževalno politiko med svoje prednostne naloge. To potrjujejo podatki o nekaterih dejavnostih in projektih ADS na tem področju, ki jih lahko povežemo v tele vsebinske sklope:

- sistem vzgoje in izobraževanja;
- zakonodaja;
- **druga sistemsko vprašanja.**

3.1.1. Sistem vzgoje in izobraževanja

Po poudarkih, ki jih najdemo v programskem dokumentu ob ustanovitvi ADS, je bila aktivna udeležba pri razvijanju sistema med najbolj prioritarnimi nalogami društva. Po opisu nalog in njihovih utemeljitvah (*Valentinčič 1968: 47-48*) lahko ocenimo usmeritev društva kot sodobno in inovativno. Temelji na konceptu permanentnosti izobraževanja in ustvarjalni uporabi znanstvenih spoznanj in zahteva, da se izobraževanje odraslih obravnava kot nujen, enakovreden in enakopraven sestavni del sistema vzgoje in izobraževanja; to pa zahteva, da se spreminjajo tradicionalni okvirji za njegovo organiziranje. Žal pa nimamo veliko podatkov o tem, kakšne aktivnosti je razvijalo ADS na tem področju v prvih desetih letih svojega delovanja.³⁷

Predpostavljamo, da je imelo prvo priložnost za to že v letu svoje ustanovitve – leta 1968, ko je v Beogradu potekal Prvi kongres andragogov Jugoslavije. Iz poročil ZADJ (*Djurišič 1968: 69-70*) zvedemo, da je kongres potekal v času zelo intenzivnih aktivnosti pri preobrazbi sistema vzgoje in izobraževanja³⁸ in da so k tem razpravam povabili vsa republiška društva.

³⁶ Zahteva po takšnem obravnavanju izobraževanja odraslih, kot sestavini izobraževalne in razvojne politike držav v koncepciji vseživljenjskosti izobraževanja, je bila jasno izražena že na Unescovi mednarodni konferenci v Montrealu leta 1960, z njo so bili seznanjeni tudi jugoslovanski andragogi. Poleg tega so v Montrealu močno izpostavili potrebo po profesionalizaciji izobraževanja odraslih (raziskovanje, usposabljanje kadrov). (*Savičević 1985: 5-7*).

³⁷ Za to obdobje imamo najbolj pomanjkljive podatke, zato ga bomo prikazali le z grobimi obrisi. Poglavitne dejavnosti iz tega obdobja nam niso znane iz izvirne dokumentacije društva, ki ni ohranjena, zato bomo seveda prikazali le tiste, ki so nam znane iz dosegljivih sekundarnih virov.

³⁸ V poročilu navajajo, da so tedaj potekale razprave o pomembnih sistemskih dokumentih, kot so bili: Teze o spopolnjenju sistema vzgoje in izobraževanja, dokumenti za republiške kongrese zveze komunistov (ZK) in zvezni kongres ZKJ ter kongres Zveze sindikatov. (N.d.: 70).

Vse pa kaže, da v teh razpravah slovenski andragogi tedaj še niso imeli vidnejše vloge.³⁹

Omenili smo že, da se je društvo v začetnem obdobju svojega delovanja, čeravno je že bilo samostojen subjekt in pravna oseba, tako organizacijsko kot tudi pri vsebini svojega dela praviloma pojavljalo v sodelovanju ali povezavi z drugimi organizacijami s področja izobraževanja odraslih v Sloveniji.⁴⁰ Vendar pa njegova vloga na Drugem posvetu slovenskih pedagogov leta 1971 izpričuje, da so ga tedaj že prepoznavali kot samostojni subjekt v vzgoji in izobraževanju. Društvu je bila zaupana vloga, da organizira in vodi razpravo v andragoški sekciji, ki jo je vodil Jože Valentinčič, tedaj bržkone še predsednik ADS. Na posvetu so se udeleženci sekcije za izobraževanje odraslih opredelili za koncept permanentnosti izobraževanja in za andragogiko kot samostojno vedo v "sodobno zasnovanem sistemu pedagoških ved." Kako dobro so bili seznanjeni z naj sodobnejšimi usmeritvami o razvoju vzgoje in izobraževanja v svetu, kaže to, da so opozorili na prihodnjo vizijo pri graditvi celotnega sistema vzgoje in izobraževanja, to pa je "nenehno učeča se družba" in "učenje" kot "neločljiv sopotnik dela in življenja". (*Sklepi 1971*: 62).

Da je bilo obravnavanje sistemskih vprašanj razvoja vzgoje in izobraževanja nekakšna programska stalnica društva, čeravno morda ne njegova največja prioriteta, kaže tudi poročanje predsednice ADS Tilke Blahe na seji predsedstva ZADJ leta 1974 (*Sjednica 1974*: 94). Poročala je, da je društvo obravnavalo Skupščinsko resolucijo o vzgoji in izobraževanju, za kar ga je gotovo zadolžila ZADJ, ki je ves čas dajala republiškim društvom takšne pobude. Vendar pa nadaljnja vsebina poročila kaže, da so pri tedanji dejavnosti društva prevladovale teme, kot so: problem andragoških kadrov, verifikacija ustanov za izobraževanje odraslih, izdelava konceptov za posamezna področja izobraževanja odraslih (osnovno, visoko), organizacijsko utrjevanje in registracija društva, itn.

Razpravljanje o razvoju sistema vzgoje in izobraževanja so bila v času, ko je preobrazbo vzgojnoizobraževalnega sistema vodila in usmerjala politika, moralna obveznost če že ne domala 'sveta dolžnost' vsakega 'zavednega' družbenega subjekta in tudi socialističnim in samoupravnim zamislim

³⁹ ZADJ je zelo spodbujala republiška društva, da bi na kongresu nastopili čimbolj aktivno, z referati. Na kongresu pa so kot nosilci referatov v resnici nastopili predvsem srbski in hrvaški andragogi, kar je bila sicer logična posledica njihove večje razvitosti pri razvijanju andragoške teorije v tistem času.

⁴⁰ Največkrat je nastopalo skupaj z ZLUS in z ZIC, ki je tedaj delovalo pod pokroviteljstvom Gospodarske zbornice Slovenije.

pripradnega posameznika. Najbolj intenzivno se je to dogajalo prav v času prvega obdobja delovanja ADS, to je v 70-tih letih. To je čas, ko so se vrstile resolucije in druga programska gradiva različnih organizacij.⁴¹ Vsa društva so se morala odzvati na pozive politike, da sodelujejo v teh razpravah; pričakovala se je seveda podpora stališčem, ki so jih razglašali nosilci politike,⁴² zato lahko štejemo obravnavanje vprašanj systemskega urejanja tudi za družbeno-politično obveznost in rutino. Po tej se je bržkone ravnalo tudi ADS, vsaj vse dotlej, ko se je začela stroka odločneje zoperstavljaliti politiki, to pa je bilo šele sredi 80-tih let. Znanilci takšnega premika so bila tematsko opredeljena strokovna posvetovanja, kjer so se ADS in njegovo članstvo spopadali tudi z vprašanji systemske ureditve vzgoje in izobraževanja in z razvojnjo politiko na tem področju.

V obdobju od leta 1979 do 1984 so bila vidnejša tale posvetovanja o najširših vprašanjih preobrazbe celotnega vzgojnoizobraževalnega sistema:

- V obdobju 1977-79 se je društvo s svojimi predstavniki udeležilo petih posvetovanj, ki so bila na Bledu, v Portorožu, Ljubljani, Preddvoru in na Otočcu, in se je na njih obravnavalo vprašanja reforme šolstva in zakona o usmerjenem izobraževanju. (*Poročilo ADS 1979*).
- “Posvetovanje o izobraževanju odraslih in združenem delu” (Trbovlje, 30.5.1979). Posvet je organiziralo ADS skupaj z ZDUS, Republiškim svetom Zveze sindikatov Slovenije in ZIC.
- “Izobraževanje odraslih v enotnem sistemu usmerjenega izobraževanja” (Maribor, 21. in 22.12.1979). Posvet je organiziralo ADS skupaj z ZDUS in ZIC.
- Okrogla miza “Družbeno-ekonomski položaj izobraževanja odraslih v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja v pogojih svobodne menjave dela” (Novi Sad, 11. in 12. 6.1981). Okroglo mizo je organiziralo Andragoško društvo v Vojvodini skupaj z ZADJ. Analiziranju družbeno-ekonomskega položaja izobraževanja odraslih v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja v pogojih svobodne menjave dela je društvo namenilo svojo pozornost, v času, ko je bilo to aktualno (konec 70-tih in prva polovica 80-tih let), še večkrat.
- “Uveljavljanje izobraževanja odraslih v družbi in v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja” (Poljče, 7. in 8. 5.1982).

⁴¹ Tipični naslovi najbolj znanih so: Resolucija o razvoju vzgoje in izobraževanja na samoupravni podlagi (1970); Teze o idejnopolitičnih vprašanjih vzgoje in izobraževanja (1971); Sklepi in priporočila o idejni usmerjenosti vzgoje in izobraževanja (1973); Resolucija X. Kongresa ZKJ o socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja (1974); Resolucija o nalogah komunistov pri socialistični samoupravni preobrazbi vzgoje in izobraževanja (1976).

⁴² Njihovi nosilci so bili Zveza komunistov, Socialistična zveza delovnega ljudstva, Zveza sindikatov. Čeravno jih je bilo več, so se vsi ravnali po usmeritvah tedaj poglavitne politične sile - Zveze komunistov Jugoslavije. Republiške politične organizacije so se morale ravnati po navodilih in usmeritvah zveznih.

- “Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije”, Bled, 19. in 20.10. 1984).⁴³

Posvetovanja so omogočala andragogom, da so s svojimi razpravami, stališči in predlogi prodirali tudi v javnost. Kot lahko vidimo iz sestave organizatorjev posvetovanj, je ADS v začetku praviloma nastopalo kot partner in soorganizator, kasneje pa začne organizirati posvetovanja tudi samo. Tudi v tem se zrcali rast društva, ki se v začetku nemara ni čutilo dovolj močnega, da bi samo organiziralo strokovna srečanja, pa tudi vsebinsko se je v tem času prilagajalo pobudam drugih organizacij. Kasneje pa začne delovati bolj avtonomno in samozavestno tudi samo. Tako lahko vidimo (*Stališča 1979, Valentinčič 1979, Posvetovanje 1982, Izobraževanje 1985*), da se na prvih posvetovanjih:

- ocenjuje razmere na področju vzgoje in izobraževanja;
- kritično presoja mesto izobraževanja odraslih v sistemu vzgoje in izobraževanja in opozarja na njegovo neustrezno razumevanje in umestitev;
- opozarja na aktualne naloge vzgojnoizobraževalnih organizacij;
- analizira možnosti razvoja izobraževanja odraslih v usmerjenem izobraževanju in v tim. 'združenem delu' (delovnih organizacijah, zlasti v industriji);
- sprejema in daje stališča in predloge v pričakovanju, da jih bodo nosilci družbenega razvoja obravnavali in upoštevali;

v nadaljevanju pa se:

- aktivneje zavzema za krepitev andragoške stroke in izobraževanja odraslih, tako da se bo lahko izoblikovala naša koncepcija izobraževanja odraslih, ki bo omogočila dinamično preoblikovanje andragoške teorije in prakse;
- namenja večjo pozornost oblikovanju specifičnih rešitev za izobraževanje odraslih v enotnem sistemu izobraževanja in vzgoje;
- odločneje postavlja zahteve, da se izobraževanje odraslih sistemsko enakovredno in enakopravno obravnava kot vzgoja in izobraževanje mladine;
- ovrednoti znanje kot ključni dejavnik gospodarskega in družbenega razvoja;
- oceni povečan obseg izobraževanja odraslih kot edino alternativo za razvoj v prihodnjih letih (do boljše izobrazbene strukture kadrov lahko

⁴³ O zadnjih dveh omenjenih posvetih pišemo podrobneje v poglavju 3.2 - Razvoju izobraževanja odraslih in andragogike.

pridemo le s sodelovanjem in uporabo zmogljivosti izobraževanja odraslih);

- **pristopi k družbenemu načrtovanju izobraževanja odraslih in izobraževanje odraslih ustrezno včleni v programe družbenega razvoja;**
- **odločneje poskrbi za razvoj in usposabljanje andragoških kadrov;**
- **ipd.**

Po sprejetju programskega dokumenta *Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije*, ki je bil pripravljen na podlagi posveta na Bledu, je ADS intenzivno nadaljevalo z aktivnostmi za sistemsko urejanje izobraževanja odraslih v Sloveniji. (podrobneje glej *Jelenc 1994: 12-31* in *1996: 34-42*). Leta 1985 in 1986 je sodelovalo pri pripravi planskih dokumentov o dolgoročnem in srednjeročnem razvoju SRS oz. vzgoje in izobraževanja (Komisija za sistem in politiko in Izvršni odbor ADS oblikujeta in posredujeta Zavodu za družbeno planiranje stališča in predloge za spremembe in dopolnitve plana SR Slovenije za obdobje od leta 1986 do leta 2000), dajalo je stališča in predloge k dokumentom o preobrazbi vzgoje in izobraževanja – npr. v skupnih stališčih, ki so jih sprejeli ADS, SIC IN ZDUS 10.12.1986 “Stališča in predlogi v zvezi z gradivom Poročilo o preobrazbi vzgoje in izobraževanja” (*Stališča 1986*) -, sodelovalo pri pripravi zakonskih aktov, ki so obravnavali tudi sistemska vprašanja izobraževanja odraslih, aktivno je sodelovalo v nekaterih strokovnih telesih na področju izobraževanja: v svetu za vzgojo in izobraževanje pri RK SZDL, koordinacijskem odboru za izobraževanje odraslih pri RKVITK, imelo pogovore z vodstvom Izobraževalne skupnosti Slovenije o nalogah ISS na področju izobraževanja odraslih in financiranja izobraževanja odraslih; o tej tematiki je društvo junija 1986 pripravilo posebna pisna stališča – “Nekatere funkcije izobraževalnih skupnosti v odnosu do izobraževanja odraslih” (*Nekatere 1986*). Društvo postane s tem nosilni steber pri profesionalizaciji izobraževanja odraslih in tudi pri razvijanju andragoške stroke v Sloveniji.⁴⁴ Tudi kasneje izpeljana posvetovanja in projekti so tematsko bolj ozko usmerjeni k posameznim temam o izobraževanju odraslih.

3.1.2. Zakonodaja

Obravnavanje vprašanj s področja zakonodaje je tesno povezano z vprašanji sistemskega urejanja, o katerih smo razpravljali v prejšnji točki. Zato tudi za to dejavnost veljajo splošne ugotovitve o postopnem preraščanju ADS od organizacije, ki v začetnem obdobju njenega razvoja deluje v tesni povezanosti z drugimi organizacijami za izobraževanje odraslih, kasneje pa vse bolj postaja avtonomen in vpliven subjekt pri oblikovanju vzgojnoizobraževalne politike. Zato bomo v tej točki le našteali zakone, na katere je skušalo ADS aktivno vplivati, in razprave o njih, ki se jih je aktivno udeleževala.

⁴⁴ O nekaterih pomembnejših dejavnostih za razvoj izobraževanja odraslih in pri razvijanju zakonodaje govorimo v naslednjih točkah in poglavjih tega besedila.

Zakon o centrih za izobraževanje delavcev, o delavskih univerzah in drugih organizacijah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih.

V skupni razpravi, ki jo je organizirala ZDUS leta 1968, je sodelovalo tudi ADS. Po osnutku predloga za zakon, ki ga je že pred tem pripravila ZDUS, naj bi bil to splošni zakon o izobraževanju odraslih, prevladalo pa je stališče Republiškega sekretariata za prosveto in kulturo, da naj zakon obravnava predvsem institucije za izobraževanje odraslih. (*Seja 1968*)

Zakon o usmerjenem izobraževanju

Ta zakon je bil tema razprav v ADS dobro desetletje, od konca 70-tih pa do konca 80-tih let.

V prvi fazi – pred sprejetjem zakona (do leta 1980) – se je razpravljalo o predlogu za izdajo zakona; leta 1975 pripravlja društvo objavo gradiva s strokovnega posvetovanja “Usmerjeno izobraževanje odraslih, ki je bilo v Mariboru maja 1975; leta 1977 zadolži IO Ano Krajnc, da zagotovi aktivno vlogo ADS pri oblikovanju Zakona o usmerjenem izobraževanju; leta 1978 sodeluje društvo na “Posvetu o tezah zakona o usmerjenem izobraževanju” (Otočec, 15.–20.5.1978), ki ga je organiziralo ZIC skupaj z ADS; leta 1979 je IO ADS sprejel stališča in predloge ADS na osnutek zakona, potem ko sta o njem široko razpravljala ZDUS in SIC in sprejela svoja stališča (*Zapisnik IO 5-1979*); leta 1980 pa oblikuje stališča do delovne zasnove predloga zakona o usmerjenem izobraževanju. Pri tem se je društvo zavzemalo, da bodo v zakonu o usmerjenem izobraževanju oblikovana stališča družbenopolitičnih dokumentov o izobraževanju ob delu in iz dela ter upoštevana spoznanja in dosežki andragogike pri uresničevanju le-tega. V letu 1984 je društvo sodelovalo na posvetu o uvajanju srednjega usmerjenega izobraževanja ob delu in iz dela, ki sta ga skupaj organizirala Zavod SRS za šolstvo in Pedagoški institut (Škofja Loka, junij 1984).

V drugi fazi, v drugi polovici 80-tih let, pa tudi v ADS razpravljajo o spremembah Zakona o usmerjenem izobraževanju, potem ko so bile ugotovljene njegove pomanjkljivosti. Tako je leta 1986 IO ADS skupaj s SIC in ZDUS (*Zapisnik seje ADS, SIC in ZDUS 1986*) pripravil predloge za spremembe, leta 1987 pa je temu namenila posebno pozornost Komisija za sistem in politiko izobraževanje odraslih pri ADS, stališča pa je potrdil Izvršni odbor (*Zapisnik IO 8-1987*).

Zakon o osnovni šoli

ADS je sodelovalo pri vseh obravnavah zakona o osnovni šoli, bodisi pri pripravljanju novega zakona bodisi pri njegovem spreminjanju. IO je leta 1986 dal pripombe, ki zadevajo organizacijo, izpeljavo in druga vprašanja osnovnošolskega izobraževanja odraslih (*Zapisnik IO 14-1986*).

Druga zakonodaja, ki obravnava tudi izobraževanje odraslih

ADS se je vključevalo tudi v obravnavanje drugih zakonov, ki so zadevali izobraževanje odraslih. Tako je v 1986 obravnavalo delovnopravno zakonodajo z zornega kota potreb izobraževanja odraslih in andragoške problematike presežkov delavcev. Društvo je izražalo svoja stališča in dajalo predloge glede obravnavanja vprašanj pravice delavcev, ki jih delovna organizacija napoti na izobraževanje (npr. mirovanje pravic v času izobraževanja), pripravnitvo, motiviranje in spodbujanje za izobraževanje itn. Ob koncu istega leta so izvršni odbori ADS, ZDUS in SIC obravnavali Zakon o svobodni menjavi dela na področju vzgoje in izobraževanja.⁴⁵

Društvo je aktivno sodelovalo v razpravi o 'institutu priznavanja izobrazbe na podlagi z delom pridobljene delovne zmožnosti' in dalo predloge v zvezi s tem; menilo je, da je to andragoško strokovno vprašanje in da mora andragogika dobiti družbeno podporo za vpeljevanje ustreznih načinov za ugotavljanje in potrjevanja znanja. (*Zapisnik IO 5-1987*).

Po potrebi pa je društvo sodelovalo tudi pri drugih razpravah o zakonodaji, pri kateri je imelo svoj interes, npr. pri obravnavanju zveznega zakona o prihodku in dohodku ter sprožalo postopke za njihovo spreminjanje in revizijo. (*Poročilo ADS 1986*).

3.2. RAZVOJ IZOBRAŽEVANJA ODRASLIH IN ANDRAGOGIKE

V našem prikazu bomo prikazali nekatere dejavnosti in projekte ADS na tem področju, ki jih lahko povežemo v dva vsebinska sklopa:

- koncepcija in razvoj; ter
- področja in organiziranost izobraževanja odraslih.

3.2.1. Koncepcija in razvoj

V to poglavje bomo včlenili poleg neposrednega dela pri oblikovanju koncepcije in razvoju še raziskovalno delo in projekte za razvoj.

Tudi tematika, ki zadeva konceptualizacijo in sistemsko urejanje izobraževanja odraslih, kot enega od dveh podpodročij celotnega sistema vzgoje in izobraževanja, je neločljivo povezana s celotnim sistemom in razvojno politiko vzgoje in izobraževanja. Če gledamo tako, ji je društvo

⁴⁵ Ta zakon je opredeljeval financiranje vzgoje in izobraževanja in je bil v tistem času zelo pomemben, saj je odločilno vplival na položaj posameznih področij vzgoje in izobraževanja.

namenjalo posebno pozornost že od svojega nastanka naprej. Kljub temu pa lahko označimo kot poseben mejnik, ki označuje intenzivnejše ukvarjanje društva s koncepcijo in strategijo samega izobraževanja odraslih, posvetovanje ADS v Poljčah leta 1982 in razpravljanje, ki je potekalo vse leto pred tem. Tema posvetovanja je bila, kot smo že navedli v besedilu doslej, "Uveljavljanje izobraževanja odraslih v družbi in v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja". Iz samega naslova bi morda lahko sklepali, da so tudi tokrat andragogi in andragoški delavci v Sloveniji usmerili svoje razmišljanje predvsem k dejavnikom zunaj sebe, torej k družbi, politiki itn. Vendar nam podrobnejši vpogled v razprave pred posvetom in na njem pokaže, da so se začeli zavedati tudi neustreznosti lastne organiziranosti in pripravljenosti za naloge, ki jim jih je zastavljala preobrazba vzgoje in izobraževanja.

Prvi znanilec takšnih sprememb je bilo gradivo, nekakšen programski dokument ADS, ki ga je pripravila delovna skupina po naročilu IO ADS.⁴⁶ V gradivu se najprej opozarja na nezadostno pozornost, ki jo kljub drugačnim načelnim opredelitvam v družbenih dokumentih o preobrazbi namenja družba izobraževanju odraslih, večji del dokumenta pa opisuje specifičnosti in razvojne možnosti izobraževanja odraslih v tedaj deklariranem enotnem družbenem sistemu vzgoje in izobraževanja. V sklepnem delu, ki v enajstih točkah opozarja na najbolj šibka področja aktualnega položaja izobraževanja odraslih, gradivo vendarle ostaja le pri opozorilih, ne daje pa zelo konkretnih predlogov za spreminjanje stanja.

Na to, da morajo andragogi jedro razmišljanj in razprav nameniti tudi in predvsem sebi in svoji organiziranosti, ne pa le pričakovati, da jim bo družba sama zboljšala položaj v sistemu, je v svojih "tezah za razpravo", ki jih je dne 8. maja 1981 poslal IO ADS, opozoril Zoran Jelenc.⁴⁷ V njih avtor, ob pregledni predstavitvi aktualnih problemov razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji, predvsem opozarja na premalo razvito razvojno in raziskovalno delo pri izobraževanju odraslih, kjer ni bilo niti zadostnih kadrovskih niti institucionalnih zmogljivosti ali pa so bile te povsem razpršene in nepovezane. Zato med različnimi drugimi pobudami in predlogi, ki jih daje, poudarja potrebo, da bi združili moči v enem središču, ki bi prevzelo vlogo pospeševalca in usklajevalca razvoja; s tem

⁴⁶ Bilo je pripravljeno za pogovor s tedanjim predsednikom Izvršnega sveta Vlade SR Slovenije Dušanom Šinigojem. V skupini so bili Ivanka Vrhovčak (ki je tudi dala pobudo za pripravo tega gradiva in je izdelala prvi osnutek besedila), Zoran Jelenc in Ana Krajnc. Na pogovoru pri predsedniku IS so bili Ivanka Vrhovčak, Štefan Huzjan (tedanji predsednik ADS) in Zoran Jelenc. (*Nekateri 1981*).

⁴⁷ Zoran Jelenc je bil tisti čas zaposlen na Pedagoškem inštitutu pri Univerzi v Ljubljani, kjer je bil raziskovalec za področje andragogike in neformalni vodja raziskav o izobraževanju odraslih. Prispevek, ki ga je poslal društvu na svojo pobudo, je obsegal 10 strani zgoščene tipkopisa. (*Jelenc 1981*).

naj ne bi ukinjali že delujočih institucij, temveč bi jih le ustrezno usmerili in okrepili njihovo delovanje. Pri udejanjanju te zasnove naj bi imelo pomembno vlogo ADS, ustrezno finančno in drugo sistemsko podporo pa bi morala zagotoviti družba.

IO ADS je na podlagi razprave o 'tezah' – te se niso zdele vsem sprejemljive⁴⁸ - ugotovil, da so med njegovimi člani konceptualna nesoglasja glede tega, kakoboljšati neugoden položaj izobraževanja odraslih v sistemu usmerjenega izobraževanja in kako naj ga društvo rešuje, in da se sile v ADS polarizirajo (*Poročilo ADS 1982*). Ugotovil pa je tudi, da je bila v tistem času “družbena klima v celoti posvečena izobraževanju mladine, ... problematika izobraževanja odraslih pa je bila zanemarjena. (Prav tam). Zato se je odločil, da zaprosi najvidnejše tedanje andragoge, da napišejo svoje 'videnje' o možnostih uveljavljanja izobraževanja odraslih ter ga predstavijo na posvetu v Poljčah.

Pričakovanja o tem, da bo ta posvet prinesel zaželene rešitve, pa se niso izpolnila. Posvet je res predstavil poglede vseh vidnejših slovenskih andragogov⁴⁹, ki so bili objavljeni v posebni interni publikaciji društva (*Posvetovanje 1982*), vse pa je ostalo na ravni tega sporočila, ne da bi se izoblikoval pravi načrt zaboljšanje položaja. Tudi končnih stališč in predlogov na posvetovanju niso sprejeli.

Pomemben korak v smeri konceptualizacije, profesionalizacije in boljše lastne organiziranosti izobraževanja odraslih in andragogike je ADS naredilo na strokovnem posvetu “Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije”, ki ga je organiziralo na Bledu, od 19. do 20.10.1984. Društvo je na njem jasno opozorilo na to, da ne glede na vse dotlej izrečene in lepo zveneče strokovne in družbeno-politične dokumente in deklaracije, zavisi razvoj izobraževanja odraslih predvsem od aktivnega dela andragogov samih. V uvodnem nagovoru pred začetkom posveta je novoizvoljeni predsednik ADS in predsednik organizacijskega odbora posveta Z. Jelenc dejal, da razmere “zahtevajo ofenzivno in nenehno strokovno delovanje”, to pa ne morejo biti le “sporočila, kaj bi morali tu in tam storiti”, temveč tudi in predvsem dejanja, “najprej v načrtih, potem pa tudi v praksi”. (*Jelenc 1984: 4*);

⁴⁸ Tako je zlasti J. Valentinčič, dolgoletni član vodstva in tedanji podpredsednik ADS, ocenil 'teze' negativno, češ da bo “tako zamišljeno izobraževanje odraslih izločeno iz enotnega sistema vzgoje in izobraževanja, v nekaterih pogledih pa tudi iz našega družbenega sistema”; če objavi to gradivo, bi po njegovem mnenju ADS bržkone doživelo negativno oceno, kakršni pa se nikakor ne sme izpostaviti. (*Valentinčič 1981*).

⁴⁹ Svoje prispevke je na posvetovanju predstavilo 17 avtorjev. Uvodni referat, ki ga je na posvetovanju imel J. Valentinčič (*Posvetovanje 1982: 1-6*) z naslovom “Izobraževanje odraslih v tokovih reforme”, je ostal na ravni opisovanja stanja in deklariranja mogočih, predvsem družbenih ukrepov, ni pa ponudil načrta za aktivno lastno preobrazbo izobraževanja odraslih in za izpeljavo andragoških razvojnih projektov. Z. Jelenc je v prispevku “Raziskovalno delo na področju izobraževanja odraslih”, (n.d.: 11-13) vnovič opozoril, da se je potrebno za spreminjanje stanja ustrezno organizirati, vendar se je v skladu s temo, ki mu je bila določena, omejil na organiziranost raziskovalnega dela. Med drugimi prispevki je bil obetajoč tudi referat Ilije Mrmaka “Problemi in naloge v samoupravnem in strokovnem razvoju vzgoje in izobraževanja odraslih”, vendar se je povsem ognil obravnavi ožjih andragoških vprašanj konceptualizacije in organizacije izobraževanja odraslih in ostal na ravni napotkov za izvajalce in odgovorne družbene subjekte.

apeliral je, da andragogi vzamejo zaključke s posveta kot vodilo pri svojem delu, ki ga ne more nihče opraviti namesto njih samih, čeravno bodo pri tem potrebovali tudi širšo strokovno in družbeno podporo. (Prav tam). Na posvetu je bilo sprejeto obsežno Zaključno poročilo, kjer so bila poleg splošnih vprašanj systemskega organiziranja izobraževanja odraslih v celotnem sistemu vzgoje in izobraževanja in v družbenih razvojnih načrtih posebej izpostavljena tudi posebna andragoška konceptualna in razvojna ter organizacijska vprašanja, kot so: opozorilo o nujnosti oblikovanja "naše lastne koncepcije izobraževanja odraslih" in pregled ukrepov za "dinamično preoblikovanje andragoške teorije in prakse"; med njimi je bilo posebej poudarjeno, da bi bilo nujno za "boljši in bolj usklajen strokovni razvoj izobraževanja odraslih" zasnovati "andragoški center, ki bi razvijal informacijsko, dokumentacijsko, svetovalno, razvojno-raziskovalno in usklajevalno funkcijo za področje izobraževanja odraslih" (*Izobraževanje 1984*: 86-88 in 93-94).⁵⁰

Blejsko posvetovanje je pomembno vplivalo na dejavnost ADS v naslednjem obdobju. Ob drugih dejavnostih je društvo igralo pomembno in aktivno vlogo tudi pri konceptualizaciji in systemskem urejanju izobraževanja odraslih. Prostovoljska organizacija, kakršna je bila ADS, je v tem času, ko ni bilo drugih močnejših središč za razvoj izobraževanja odraslih, morala prevzeti naloge, ki bi jih sicer morala opravljati neka profesionalna organizacija, te pa tisti čas še ni bilo. Da je to storila zavestno – iz želje, da bi prešli od besed k dejanjem – je sporočila tudi javnosti⁵¹. V naslednjih letih je to zahtevalo od vodstva in članov ADS pogosto sodelovanje v razpravah, kjer so obravnavali vprašanja koncipiranja in systemskega urejanja izobraževanja odraslih.⁵² Vse te razprave so pomembno pripomogle k kasnejšemu

⁵⁰ Posvet je bil dobro pripravljen. Razvoj izobraževanja odraslih je osvetljeval tudi z gledanji drugih strok (sociologija, ekonomija, planiranje), ob plenarnih predstavitev je potekalo intenzivno delo v skupinah, zaključno poročilo pa je bilo strnjeno v 10 temeljnih programskih točk, ki so sporočilne že po svojih naslovih, ti pa so: 1/ Potreba po dolgoročnem planiranju izobraževanja odraslih; 2/ Znanje - temeljni dejavnik vsakega razvoja; 3/ Do boljše izobrazbene strukture kadrov lahko pridemo le s sodelovanjem in uporabo zmogljivosti izobraževanja odraslih; 4/ Edina alternativa - povečan obseg izobraževanja odraslih v prihodnjih letih; 5/ Nujnost oblikovanja naše koncepcije izobraževanja odraslih; 6/ Izobraževanje odraslih smo opredelili kot enakopraven in enakovreden del enotnega družbenega sistema vzgoje in izobraževanja v naši družbi, v praksi pa tega ne uresničujemo; 7/ Zamišljeni sistem financiranja izobraževanja odraslih ne deluje; 8/ Subjekti družbenega načrtovanja izobraževanja morajo uresničiti svojo ustavno vlogo; 9/ Dinamično preoblikovanje andragoške teorije in prakse; 10/ Razvoj in usposabljanje andragoških kadrov. Zelo obsežno in izčrpno zaključno poročilo (16 strani) je bilo objavljeno skupaj z vsemi uvodnimi referati in nagovori v posebni publikaciji (*Izobraževanje 1984*).

⁵¹ To je zapisal že v Uvodu k publikaciji o blejskem posvetu (*Izobraževanje 1984*: 5-9) na novo izvoljeni predsednik ADS Zoran Jelenc, ob tem pa opozoril, da je lahko to le "začasna rešitev, sicer pa je potrebno ustrezno izpopolniti institucionalne primanjkljaje na področju izobraževanja odraslih", s čimer je mišljeno predvsem posebno strokovno središče za andragoško dejavnost v Sloveniji; s tem je bil napovedan kasnejše ustanovljeni Andragoški center Slovenije.

⁵² Zaključno poročilo z 'blejskega posveta' je bilo kar uporabno programsko besedilo za razvoj področja, zato so ga v naslednjih letih, zlasti med leti 1985 in 1988, obravnavali nekateri najpomembnejši družbeno-politični in upravni organi. Najpomembnejše takšne razprave so bile:

- na Svetu za vzgojo in izobraževanje pri predsedstvu RK Socialistične zveze delovnega ljudstva Slovenije – leta 1985; veliko predlogov s posveta so včlenili v Akcijski načrt za nadaljnjo preobrazbo vzgoje in izobraževanja; navedeni Svet je bil v tistem času zelo pomembna organizacija, kjer so se sprejemala pomembna stališča za razvoj in tudi konkretni načrti in programi;
- na Republiškem komiteju za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo – leta 1985, sprejet Akcijski načrt za pospeševanje izobraževanja odraslih;
- na Izobraževalni skupnosti Slovenije – leta 1985;
- na Skupščini mesta Ljubljane – konec leta 1984; sprejeta stališča in predlogi za razvoj izobraževanja odraslih v Ljubljani.

udejanjanju sistemskih ukrepov za razvoj izobraževanja odraslih in k razvijanju raziskovalne dejavnosti za podporo takšnemu strokovnemu razvoju.

ADS je leta 1985 dejavno sodelovalo pri pripravi družbenih razvojnih načrtov. IO je pripravil amandmaje k predlogom dolgoročnega in srednjeročnega plana razvoja SR Slovenije za obdobje do leta 2000. Predlogi ADS (*Zapisnik IO 11-1985*) so bili upoštevani, tako je izobraževanje odraslih dobilo svoje mesto v razvojnih načrtih Slovenije.

Prizadevanja za razvoj in oblikovanje nove koncepcije izobraževanja odraslih in sistemske ureditve, ki bi jo udejanjala, so tesno povezana s potrebo po raziskovalni dejavnosti in udejanjanjem le-te. Svoje zanimanje za raziskovalno dejavnost je ADS kazalo zlasti v osemdesetih letih. Tako se je že leta 1981 vključevalo v razprave na pripravo srednjeročnega programa raziskav posebne raziskovalne skupnosti za družbene dejavnosti (*Raziskovalni 1981*). Leta 1983 je bil IO ADS predložen predlog interdisciplinarnega raziskovalnega projekta “Izobraževanje odraslih v procesu družbenopolitičnega razvoja SR Slovenije”⁵³, razpravljal pa je tudi o zasnovi raziskovalne naloge “Izobraževanje odraslih v OZD”.⁵⁴ Leta 1985 je društvo pripravilo gradivo z naslovom: “Raziskovalno delo na področju izobraževanja odraslih”. (*Jelenc 1985*). Blejski posvet je bil le javna potrditev takšne usmerjenosti društva. Intenzivno je ADS sodelovalo tudi pri uveljavljanju predloga za izpeljavo raziskovalnega projekta “Koncepcija izobraževanja odraslih kot področja enotnega družbenega sistema vzgoje in izobraževanja v SR Sloveniji”.⁵⁵ (Podrobneje o razvijanju tega projekta in o prizadevanjih za razvoj nove koncepcije izobraževanja odraslih v Sloveniji v: *Jelenc 1996: 34-42*). Raziskovalno delo je bilo sprejeto kot posebna postavka “Akcijskega načrta za nadaljnjo preobrazbo vzgoje in izobraževanja” (*Akcijski 1985/1: 28*), ki ga je sprejela Republiška konferenca SZDL, potem ko ga je obravnaval njen Svet za vzgojo in izobraževanje.⁵⁶

⁵³ Pripravil ga je Zoran Jelenc. To je prvi znanilec kasnejših raziskovalnih projektov “Izobraževanje odraslih kot strateški dejavnik razvoja Slovenije” in “Koncepcija izobraževanja odraslih v Sloveniji”.

⁵⁴ Nosilka raziskave je bila Živka Črnivec, pri sestavi projekta je sodeloval Ilija Mrmak, izvajalec pa je bil Raziskovalni center za samoupravljanje pri Republiškem svetu Zveze sindikatov Slovenije.

⁵⁵ Pomembno pa je omeniti, da je v letu 1981 Pedagoški institut Univerze v Ljubljani včlenil v svoj raziskovalni program tudi andragoške raziskave in da se je tam ta dejavnost, ki jo je vodil Zoran Jelenc, postopoma vsebinsko in kadrovsko razvijala vse do leta 1991, ko je bil ustanovljen Andragoški center Slovenije in so se tja preselile tudi raziskave o izobraževanju odraslih. Raziskovalna enota na Pedagoškem institutu se je v desetih letih povečala od enega na pet raziskovalcev. Raziskovalno delo v izobraževanju odraslih pa so opravljali tudi posamezni raziskovalci v drugih institucijah, to pa so bile zlasti: Oddelek za pedagogiko pri Filozofski fakulteti Univerze v Ljubljani, Visoka šola za organizacijo dela pri Univerzi v Mariboru in Center za razvoj Univerze v Ljubljani, medtem ko so nekatere druge ustanove opravljale tudi strokovno-razvojno in analitično delo (npr. Zavod za šolstvo, ZDUS, Center za družbenopolitično izobraževanje pri FSPN, Center za družbeno izobraževanje pri Zvezi sindikatov itn.).

⁵⁶ Navedeni akcijski načrt je eden prvih dokumentov pri oblikovanju politike in razvoja vzgoje in izobraževanja, ki je obsežno obravnaval področje izobraževanja odraslih, saj mu je namenil celo poglavje (n.d., VI: 27-29).

Aktivnost društva in dolgoročni načrt, ki ga je imelo po blejskem posvetu, so pripomogli tudi k boljši upravni organiziranosti izobraževanja odraslih. Tako se je Republiški komite za vzgojo in izobraževanje odločil, da ustanovi Koordinacijski odbor za izobraževanje odraslih kot svoje posvetovalno telo; njegova soustanoviteljica sta bila Gospodarska zbornica Slovenije in Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije. Odbor je med drugimi svojimi nalogami obravnaval tudi ukrepe za pospešitev razvoja izobraževanja odraslih in za razvoj raziskovalnega dela. Leta 1985 je obravnaval posebno gradivo z naslovom "Akcijski načrt za pospeševanje izobraževanja odraslih" (*Akcijski 1985/2*), ki je bilo potem včlenjeno v zgoraj omenjeni Akcijski načrt RKSZDL. ADS je pri oblikovanju in obravnavanju teh dokumentov zelo aktivno sodelovalo. Septembra 1985 sklene IO ADS, da bo predložil v razpravo Koordinacijskemu odboru za izobraževanje odraslih pri RKVITK nekaj temeljnih vprašanj, od katerih je odvisen nadaljnji razvoj izobraževanja odraslih v Sloveniji. To so: koncepcija izobraževanja odraslih; planiranje dolgoročnega razvoja izobraževanja odraslih; raziskovalno delo na področju izobraževanja odraslih; financiranje izobraževanja odraslih; visokošolski programi za izobraževanje odraslih; koncept andragoškega centra, akcijski načrt RKVITK za razvoj izobraževanja odraslih. IO je zadolžil svoje člane, da izdelajo gradivo o teh vprašanjih (*Zapisnik IO 10-1985*).

Ker je v tedanjih odgovornih političnih organih prevladovala predstava, da je izobraževanje odraslih predvsem interesno področje gospodarstva, je bila Gospodarski zbornici Slovenije leta 1987 zaupana naloga, da pripravi strateško programsko gradivo o izobraževanju odraslih. Pri obravnavanju predloga takšnega dokumenta je sodelovalo tudi ADS, ki je imelo h gradivu to temeljno pripombo, da so ukrepi nanizani brez potrebne medsebojne povezave in pragmatično naravnani, manjka pa jim "jasno načrtan globalni okvir oziroma usmeritve, ki bi določale smer in prioriteto družbenih ukrepov za spreminjanje stanja"; da bi do takšnih izhodišč prišli, opozarja ADS na potrebo po nadaljnji podpori raziskovalnemu projektu "Izobraževanje odraslih kot strateški dejavnik pospeševanja našega družbenega in tehnološkega razvoja", boljši institucionalizaciji in organizaciji razvojnega in raziskovalnega dela ter sistemski ureditvi temeljnih vprašanj razvoja izobraževanja odraslih, kot so zakonodaja, upravljanje, financiranje itn. (*Stališča 1988*).⁵⁷

⁵⁷ Prvo gradivo GZS se je imenovalo "Program ukrepov za pospešitev izobraževanja odraslih", (GZS, 16.7.1986). V nadaljevanju sta gradivo pripravljala GZS in Koordinacijski odbor za izobraževanje odraslih pri RKVITK in ga objavila z obetajočim naslovom "Izobraževanje odraslih kot sestavina razvojne politike Slovenije" dne 15.12.1988. V njem so precej upoštevana stališča ADS in dotedanje ugotovitve že navedenega raziskovalnega projekta, ki je potekal pri Pedagoškem institutu v Ljubljani. (Podrobneje v *Jelenc 1996*: 36-37).

S krepitvijo raziskovalnega dela v Pedagoškem institutu, še bolj pa z ustanovitvijo Andragoškega centra Republike Slovenije v letu 1991 je bilo ADS iz leta v leto bolj, potem pa skoraj v celoti razbremenjeno skrbi za razvoj koncepcije izobraževanja odraslih v Sloveniji. Naš prikaz pa kaže, da je s svojo dejavnostjo v prvi polovici osemdesetih let bistveno pripomoglo k takšnemu stanju, kakršno je bilo doseženo v začetku 90-tih let.

Intenzivno delo in številne pobude na eni strani, a kljub številnim razpravam malo resničnih ukrepov za spremembo stanja in tudi nesoglasja med andragogi in andragoškimi delavci, je spodbudilo ADS, da spomladi leta 1990 ustanovi 'Skupino za prenovo izobraževanja odraslih v Sloveniji' (*Poročilo ADS 1994*). Pri teh akcijah, še zlasti pri pripravi ekspertize Sistemsko urejanje izobraževanja odraslih leta 1989 in pri ustanavljanju Andragoškega centra Slovenije, je ves čas zelo aktivno sodelovala z ADS tudi SIC in lahko rečemo, da bi bili brez njenega deleža ti projekti težje izpeljani ali pa bi bili opravljeni kasneje kot so bili.

V letu 1986 je ADS pripravilo zasnove za delovanje Andragoškega centra Slovenije, jih obravnavalo ter sprejelo svoja stališča in predloge. Ustanovitev posebnega razvojno-raziskovalnega središča je bila ena od najbolj prednostnih nalog društva. Zato se je zanj zavzemala ves čas do njegove ustanovitve. V nasprotju s pričakovanji, da se bo treba bojevati predvsem s predstavniki politike in s tistimi, ki odločajo o denarju, je ADS pri uveljavljanju predloga naletelo na nepričakovano odklonilno stališče med nekaterimi izvajalci izobraževanja odraslih, npr. pri direktorjih nekaterih delavskih univerz in pri vodstvu ZDUS. V posebni razpravi februarja 1987 je ZDUS v celoti zavrnila potrebo po ustanovitvi takega centra z utemeljitvijo, da so delujoče institucije ob ustrezni podpori zmožne zagotoviti celovito in kakovostno izobraževanje odraslih v Sloveniji. (*Informacije 2-1987:3*). S tem so res dosegli, da je bil v začetnih poskusih predlog ADS zavrjen. Na potrebo po ustanovitvi Andragoškega centra pa je ADS še naprej intenzivno opozarjalo. Tako je leta 1988 na Skupščini ADS organiziralo razpravo ob 'okrogli mizi' na temo "Vprašanja, predlogi, stališča povezana z ustanovitvijo Andragoškega centra". Skupščina ADS je na podlagi izraženih stališč soglasno sprejela sklep, da naj ADS ne odstopi od svojih dotedanjih usmeritev in naj si še naprej prizadeva za ustanovitev andragoškega centra. (*Zapisnik Skupščine 1988*). Kasneje je – pri tem je imela precejšnje zasluge tudi SIC, ki je tedaj organizirala posebno skupino za uveljavitev pobude za ustanovitev andragoškega centra in njegovo ustanovitev - vendarle prišlo do udejanjenja predloga. Leta 1989 je bila ustanovitev andragoškega centra ponujena kot del ukrepov za sistemsko

urejanje izobraževanja odraslih v že omenjeni posebni ekspertizi, ki jo je kot nosilec izpeljal SIC.⁵⁸ Ko so se zamisli in načrti za sistemsko urejanje izobraževanja odraslih v Sloveniji začeli leta 1991 zanesljiveje udejanjati, se je ADS umaknilo kot dotedanji aktivni dejavnik pri tem in prevzelo vlogo aktivnega opazovalca in spodbujevalca razvoja. To se dobro zrcali v podatku, da je v svoje programske usmeritve za novo mandatno obdobje ADS – 1992-94 uvrstilo točko 'Spremljanje sistema urejanja izobraževanja odraslih' in za to nalogo zadolžilo svojo Komisijo za sistem izobraževanja odraslih. (*Programske usmeritve 1991*).

3.2.2. Področja in organiziranost izobraževanja odraslih

Poleg dela na konceptualizaciji in celovitem sistemskem urejanju izobraževanja odraslih v Sloveniji, je društvo občasno namenilo svojo pozornost tudi posameznim področjem izobraževanja odraslih.⁵⁹ Iz dokumentacije lahko ugotovimo, da se je ADS že v začetkih svojega delovanja ukvarjalo zlasti s temi-le področji andragoškega delovanja: izobraževanje v podjetjih v gospodarstvu ter osnovno in visokošolsko izobraževanje, občasno pa tudi z izobraževanjem v delavskih univerzah. Kasneje, ko se je tudi njegova dejavnost razčlenila in razvejila je svojo aktivno vlogo razširila tudi na druga področja, kot so: družbenopolitično izobraževanje, izobraževanje v kmetijstvu, izobraževanje v turizmu. Seveda pa je občasno namenilo svojo pozornost tudi drugim področjem, če je bilo potrebno.

3.2.2.1. Dejavnost po področjih

Izobraževanje v podjetjih ali delovnih organizacijah

V skladu s tedaj veljavno terminologijo so to področje v prvih dveh desetletjih delovanja ADS imenovali 'izobraževanje v organizacijah združenega dela' (OZD) ali kar v 'združenem delu'. To področje je bilo sicer v glavnem domena drugih organizacij, ki smo jih že omenjali (Društvo organizatorjev izobraževanja, ZIC – kasneje SIC, GZS, ZDKDS, Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, ZDUS itn.) in praviloma se je ADS povezovalo z njimi pri njegovem obravnavanju.

⁵⁸ Nosilec ekspertize je bil Zoran Jelenc, opravljena je bila na Pedagoškem inštitutu, v njej so sodelovale še: Olga Drofenik, Vida Mohorčič Špolar, Zvonka Pretnar, Metka Svetina in Vladimir Tkalec. V knjižni izdaji je izšla leta 1991 kot posebni del publikacije *Sistemsko urejanje izobraževanja odraslih (Sistemsko 1991: 237-269)*.

⁵⁹ V tem poglavju govorimo le o dejavnostih ali projektih, s katerimi je ADS obravnavalo posamezna področja izobraževanja odraslih, pri tem pa ne bomo omenjali sodelovanja med ADS in asociacijami za posamezna področja, ki ji ga navajamo drugje.

Vendar je bila tema o povezanosti in sodelovanju izobraževanja s tim. 'združenim delom' že zaradi njene politično-ideološke pomembnosti vroča tema vse od ustanovitve ADS dalje. Zato ji je tudi društvo namenilo ves čas kar veliko pozornost.

Posebno spodbudo dobi to področje v društvenih programih in dejavnostih po letu 1977, potem, ko se sedež ADS preseli na Izobraževalni center LB in ko prevzame vodstvo ADS Štefan Huzjan. V programskih dokumentih in poročilih za to obdobje je zapisano, da mora društvo zastaviti več akcij za razvoj kadrov za izobraževanje odraslih v delovnih organizacijah in spodbuditi razprave o ciljih in nalogah izobraževanja v 'organizacijah združenega dela'. Leta 1977 zadolži IO nekaj svojih članov, da prevzamejo vloge nosilcev akcij za pospeševanje razvoja izobraževanja v organizacijah: I. Grebenc – proučevanje odnosa do izobraževanja kadrov v delovnih organizacijah; Š. Huzjan in I. Grebenc – kritično oceno politike in sistema izobraževanja v izobraževalnih centrih oz. službah; Š. Huzjan, J. Smerdelj, I. Grebenc in E. Pevc – priprava tematskega posvetovanja o ciljih in nalogah izobraževanja v organizacijah združenega dela in drugih organizacijah. (*Zapisnik IO 2-1977*). V maju 1978 se ADS predstavi organizatorjem izobraževanja na posvetovanju, ki jim ga je organiziral Center za funkcionalno izobraževanje in svetovanje iz Kranja; udeležencem so razdelili pristopne izjave za včlanitev v ADS. (*Zapisnik IO 3-1978*).

Čeravno so posvetovanja o 'izobraževanju v združenem delu' praviloma organizirale že navedene organizacije (ZDUS, SIC, GZS itn.), se jih je ADS redno in aktivno udeleževalo. Tako, npr. sodeluje na posvetovanju, ki ga je ob svoji dvajseti obletnici organizirala ZDUS (30.5.1979), na njem pa so sodelovali poleg predstavnikov delavskih univerz tudi člani ADS, ZIC, Združenja pedagoških delavcev Slovenije, Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije in drugi. (*Informacije ADS 3-4 1979*).

Poglejmo nekatere vidnejše dogodke s tega področja:⁶⁰

- “Posvet organizatorjev izobraževanja” (Bled, 23. – 25. 5. 1978). Posvet je organiziralo ADS skupaj z Visoko šolo za organizacijsko delo v Kranju.
- “Posvet vodij izobraževanja odraslih v OZD” (Strunjan, 15. in 16.10. 1978) Posvet je organiziral IC pri Ljubljanski banki skupaj z ADS in Zavodom za šolstvo). S posvetom so želeli omogočiti učiteljem, da se

⁶⁰ Na tem mestu ne navajamo naslovov publikacij, ki jih je izdalo ADS o teh dejavnostih, akcijah ali projektih, publikacije posebej in z vsemi potrebnimi podatki navajamo v poglavju 3.4.3.

seznanijo (vsaj enkrat na leto) z novostmi v delovnem procesu, da bi jih potem vnašali v vzgojno-izobraževalno delo.

- “Posvetovanje o izobraževanju odraslih in združenem delu” (Trbovlje, 30.5.1979), ki smo ga že predstavili v točki Sistem izobraževanja odraslih.
- Priprave na Tretji Kongres andragogov Jugoslavije na temo “Izobraževanje odraslih kot funkcija OZD in dejavnik višje delovne storilnosti”, ki je bil leta 1980 na Ohridu. Kongresa se je udeležilo kar številno zastopstvo ADS in andragogov iz Slovenije.⁶¹
- Posvet “Izobraževanje odraslih in produktivnost dela” (Maribor, 17. in 19.11. 1982). Posvet je organiziralo ADS skupaj z ZADJ.⁶²
- Leta 1984 se ADS poveže s SIC in se dogovori za skupno organiziranje posveta o oblikovanju programov usposabljanja po končani šolski obveznosti (tim. USO programi). Problematiko USO programov naj bi “osvetlili s širših družbenih in razvojno-tehnoloških potreb in slovenske družbe nasploh” (*Zapisnik IO 13-1984*).
- V januarju 1985 je društvo organiziralo pogovor z Društvom kadrovskih delavcev Slovenije, tema pa je bila Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije.
- V letu 1986 je IO ADS zadolžil dva svoja člana (Š. Huzjan, V. Kopač), naj pripravita zasnovo dela svetovalne dejavnosti za pomoč organizacijam pri urejanju vprašanj izobraževanja v podjetjih.
- Leto kasneje sta IO ADS in Komisija za sistem in politiko izobraževanje odraslih pri ADS opozorila na andragoške vidike problematike presežkov delavcev, tej temi pa sta namenila posebno pozornost že tudi leto prej. (*Zapisnik IO 6-1987*).
- ADS izpelje strokovni posvet “Izobraževanje delavcev v času gospodarske preнове” (Novo mesto – Otočec, 26.-28.11.1988).

Tudi kasneje, ko se dejavnost društva enakomerneje porazdeli na vsa področja izobraževanja odraslih, se občasno še nameni posebno pozornost izobraževanju v tim. 'združenem delu', vendar pa zanimanje postopoma vse bolj prerašča v strokovno-konceptualno tematiko, skladno s siceršnjimi usmeritvami ADS v tistem času in tudi s postopnim spreminjanjem 'organizacij združenega dela' v podjetja. To kažeta že naslova tem, ki smo ju navedli zadnja v našem kratkem prikazu.

⁶¹ Kongres je organizirala ZADJ in je potekal na Ohridu v času od 13. do 15.11.1980. Na tem kongresu je Slovenija za dve leti prevzela sedež in vodstvene funkcije ZADJ. Sedež ZADJ je bil ta čas, tako kot sedež ADS, v prostorih Izobraževalnega centra Ljubljanske banke na Riharjevi 38, predsednica ZADJ je postala Ana Krajnc, sekretar pa Zoran Jelenc.

⁶² Objavljeno v štirih zvezkih z naslovom Izobraževanje odraslih i produktivnost rada, ZADJ-ADS, Maribor 1982.

ADS je v svojih nastopih in dejavnostih večkrat opozarjalo na potrebo po ustreznem družbenem vrednotenju znanja, na pomembnost znanja za delovne organizacije, na sistem napredovanja kadrov ter ustrezne oblike in vsebine izobraževanja zaposlenih. Posebna stališča je glede teh vprašanj sprejel na predlog Komisije za sistem in politiko izobraževanja v letu 1987 (*Zapisnika IO 5 in 10-1987*).

Osnovno izobraževanje odraslih

S tem področjem se je ADS ukvarjalo že v začetkih svojega delovanja. Tako je v letu 1974 tedanja predsednica društva Tilka Blaha poročala na seji ZADJ, da ADS izdeluje “koncept osnovnega splošnega izobraževanja” (*Sjednica 1974: 94*). Glede na tedanjo tesno povezanost ADS z ZDUS lahko domnevamo, da sta koncept delali obe organizaciji skupaj. Tudi na Občnem zboru leta 1977 so med pregledom opravljenih nalog ADS na prvem mestu poročali o sodelovanju pri “organizaciji širših razprav o zasnovi reforme osnovnega izobraževanja odraslih”. (*Zapisnik Občnega 1977*).

Leta 1981 so se predstavniki društva udeležili razprav na Posvetovanju o stanju in perspektivah osnovnega izobraževanja odraslih, ki je bilo v Novem Sadu.

V razprave o osnovnošolskem izobraževanju se je ADS vključevalo tudi kasneje, vsakokrat, ko je ta tematika postala aktualna. Posebno aktivno je sodelovalo pri tem leta 1986, ko je potekala zvezna razprava o tej temi v Beogradu, pred tem pa tudi v Sloveniji; težišče je bilo na razpravi o osnovnošolskem izobraževanju odraslih pri delavskih univerzah.

Stališča in predlogi so bili upoštevani v amandmajih za spremembo zakona v letu 1986. (*Zapisnik IO 15-1986*).

Visokošolsko izobraževanje odraslih

Tudi to je bilo eno prvih področij, ki jih je obravnavalo ADS. Že leta 1974 organizira strokovno posvetovanje: “Problemi visokošolskega izobraževanja ob delu”. (*Informativni 1974: 94*). Na občnem zboru 1977 posebej poudarijo tudi to področje, ko navajajo potrebo po usposabljanju in izobraževanju andragoških delavcev; priporočajo vključevanje učiteljev višjih in visokih šol v delo društva. (*Zapisnik Občnega 1977*).

Sicer pa je to področje, s katerim se društvo občasno ukvarja ves čas, vendar bolj vzporedno z obravnavanjem visokošolskega izobraževanja za potrebe samega izobraževanja odraslih (andragogov, andragoških delavcev).⁶³

⁶³ Tej tematiki namenjamo posebno pozornost v poglavju 3.3 – Izobraževanje in strokovno spopolnjevanje andragogov.

Družbenopolitično izobraževanje

Takoimenovano družbenopolitično izobraževanje⁶⁴ je bilo v času socialistične družbene ureditve in samoupravljanja eno glavnih domala monopolnih področij dejavnosti delavskih univerz. Zato ni bilo v ospredju zanimanja ADS in o njem tudi ni veliko podatkov v dokumentaciji o dejavnosti ADS. Kolikor ga je društvo obravnavalo, ga je predvsem tedaj, ko je šlo za vpeljevanje ali razvijanje novih andragoških prijemov.

Leta 1986 je društvo predstavilo aktivnosti družbenopolitičnega izobraževanja v Cankarjevemu domu.

Ena večjih prireditev na tem podpodročju izobraževanja odraslih je bil posvet "Uporaba izobraževalne tehnologije v družbenopolitičnem izobraževanju". Izpeljan je bil v dveh delih: 1/ v prvem delu (11.6.1987) je tekla razprava o nekaterih temeljnih vprašanjih politike razvoja izobraževalne tehnologije, ki so se je udeležili predstavniki zainteresiranih organizacij in institucij; 2/ v drugem delu (jeseni istega leta) pa so se srečali izvajalci in uporabniki z nosilci razvojne politike ter zastopniki družbenopolitičnih in strokovnih organizacij. (*Informacije*, 6-1987:2).

Izobraževanje v kmetijstvu

Februarja 1986 je ADS v sodelovanju z Zadružno zvezo Slovenije organizirala strokovno razpravo "Izobraževanje v kmetijstvu". Na tem posvetovanju so sklenili, da ustanovijo pri ADS sekcijo za izobraževanje v kmetijstvu, vendar ta ni zaživela in tako je ostalo na tem področju pri priložnostnih stikih in sodelovanju, ki se je zlasti vzpostavljalo prek Zadružne zveze Slovenije.

Predstavniki ADS in nekateri strokovnjaki s področja kmetijstva se v septembru 1986 udeležijo posvetovanja ZADJ o izobraževanju in kulturi dela. (*Poročilo IO 16-1986*).

Izobraževanje v turizmu

IO ADS je podprl program turističnega izobraževanja, ki so ga predložili v Sekciji za Tretje življenjsko obdobje in zadolžil Sekcijo, da deluje kot njegov nosilec. (*Zapisnik IO 8-1987*).

⁶⁴ S tem nazivom se je označevalo tisto različico državlanskega izobraževanja ali vzgoje, ki je bila specifična za socialistično-komunistični režim. V njem se zrcali dominantna vloga politike pri vzgoji socialističnega državljana.

3.2.2.2. Organiziranost in metode izobraževanja odraslih

Seveda je ADS zanimala tudi mreža ustanov, čeravno se na to področje ni bolj operativno spuščala, saj je imelo vsako področje ustanov in organizacij svojo, za to področje specializirano asociacijo (ZDUS, SIC, Zavod za šolstvo itn.). Že leta 1973 namenja ADS svojo pozornost tudi verifikaciji ustanov za izobraževanje odraslih.

Bolj ko se je razvijala in vpeljevala nova koncepcija izobraževanja odraslih in bolj ko so andragogi čutili, da morajo 'vzeti stvari v svoje roke', več pozornosti so namenjali svoji lastni organiziranosti in metodam svojega delovanja. Zato je tovrstno delovanje bolj značilno za kasnejša obdobja in ne toliko za začetno fazo društvenega razvoja. Posebno intenzivno se je ADS s temi vprašanji ukvarjalo po blejski konferenci, ko je za obravnavanje in razvoj nekaterih andragoških metod in pristopov organiziralo posebne sekcije. Najbolj dejavna je bila na tem področju Sekcija za izobraževalno tehnologijo.⁶⁵ Navedeno smer dejavnosti društva pa lahko označimo tudi kot izobraževalno dejavnost.⁶⁶

3.3. IZOBRAŽEVANJE IN STROKOVNO SPOPOLNJEVANJE ANDRAGOGO

Poleg nenehne dejavnosti na področju systemskega urejanja in kasneje tudi konceptualizacije izobraževanja odraslih so bila nedvomno vprašanja o izobraževanju andragogov najbolj pogosto in ves čas obravnavana tema ADS. Na podlagi pričevanj lahko celo sklepamo, da je bila to tista problematika, ki je najbolj prepričevala andragoge v Sloveniji, da potrebujejo svoje stanovsko društvo.

Tematiko, s katero je ADS posegalo na področje izobraževanja in spopolnjevanja andragogov, lahko smiselno uvrstimo v dve področji:

- razvoj izobraževalnih programov, in
- izobraževalna dejavnost.

⁶⁵ Pobudnica za ustanovitev Sekcije za izobraževalno tehnologijo je bila Marija Vogrič, nekdanja direktorica DU Koper. Zato ni naključje, da se je delo Sekcije povezovalo tako z delom DU Koper kot tudi s podružnico ADS v Kopru. Vse tri institucije je povezovala Marija Vogrič, ki se je dela v vseh treh lotevala z enakim žarom in zagnanostjo in ki je kazala možnosti ustvarjalne uporabe izobraževalne tehnologije tudi z lastnim zgledom, saj je bila avtorica mnogih filmov in video gradiv.

⁶⁶ O izobraževalni dejavnosti društva govorimo bolj izčrpno v naslednjem poglavju. Te dejavnosti pa smo že opisali tudi pri opisu delovanja sekcij in podružnic, zato jih tu ne bomo ponavljali.

3.3.1. Programi

Po pričevanju Tilke Blaha (1998) so razvijajoče se dejavnosti izobraževanja odraslih porajale čedalje večjo potrebo po izobraževanju andragogov. Pri tem so bile še posebno poudarjene potrebe po izobraževanju tistih, ki so delovali v delovnih organizacijah v gospodarstvu kot vodje ali organizatorji izobraževanja. Pomembno vlogo pri izobraževanju in vodenju le-teh je imel Ivan Bertonec. Prišlo je do povezovanja z Visoko pedagoško šolo oz. kasneje Pedagoško fakulteto na Reki, ki je imela program izobraževanja za industrijsko pedagogiko. Ta je za izobraževanje kadrov iz Slovenije ustanovila dislocirano enoto v Ljubljani. Organizatorje izobraževanja je začela izobraževati Višja šola za organizacijo dela v Kranju leta 1963. Leta 1971 pa je Oddelek za pedagogiko Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani v svojem programu študija pedagogike vpeljal tudi predmet andragogika. Seveda so bile to različne smeri in vsebine študija in v praksi delujoči izobraževalci odraslih so imeli za svoje delo različne primanjkljaje v znanju. ADS je bila najširša organizacija, ki je to stanje ugotavljala in ki ga je lahko poskušala popravljati. Zato se ni ukvarjala le z organiziranjem programov za dopolnjevanje andragoškega znanja, temveč je tudi skušala opozoriti na to, da bi bilo treba v Sloveniji delujoče programe med seboj usklajevati ali pa, da je treba programe posameznih visokošolskih organizacij ustrezneje strukturirati.

Že leta 1973 (v posebni razpravi dne 27.3.1973) je ADS skupaj z ZDUS in ZICS sodelovalo v razpravi o vprašanih šolanja andragoških kadrov na visokošolskih zavodih v Sloveniji in pri pripravi predloga za razvoj ustreznih oblik usposabljanja andragoških kadrov. (*Informacija 1973*). Tudi Tilka Blaha (tedanja predsednica ADS) poroča na seji Predsedstva ZADJ v Beogradu 11.12.1973, da se ADS ukvarja z vprašanji razvoja andragoških kadrov (*Sjednica 1974: 94*). Razprave se intenzivirajo v letih 1977 do 1979, ko da odbor ADS mnenja k predlogu učnega načrta Visoke šole za organizacijo dela v Kranju za izobraževanje organizatorjev izobraževanja, obravnavajo v društvu predlog programa za pridobitev andragoške izobrazbe in razpravljajo o šolanju andragoških delavcev v Sloveniji na tedaj delujočih izobraževalnih ustanovah, to pa so bile Filozofska fakulteta Univerze v Ljubljani, Visoka šola za organizacijo dela v Kranju, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo Univerze v Ljubljani ter Pedagoška akademija v Ljubljani. Filozofske fakultete predlagajo leta 1977, da organizira podiplomski študij – andragoško smer, tako za lastne diplomante kot tudi za diplomante drugih študijskih smeri. (*Zapisnik IO 1-1977*). Istega leta načrtujejo strokovno posvetovanje

“Izobraževanje andragoških delavcev v SR Sloveniji”⁶⁷. Leta 1981 pripravijo posvetovanje na temo “Izobraževanje, usposabljanje in izpopolnjevanje delavcev, ki se ukvarjajo z andragoškim delom” in dajo pobudo (predlog je pripravil J. Valentinčič; *Zapisnik IO 7-1981*) za oblikovanje programa za pridobitev pedagoško-andragoške izobrazbe kot obvezen sestavni del programov za pridobitev visoke strokovne izobrazbe za poklic srednješolskega učitelja. Tej problematiki tudi sicer namenjajo tisti čas kar precej pozornosti, saj obravnavajo poleg že navedenega še “izobraževanje ob delu in iz dela” v visokošolskih organizacijah, usposabljanje in izpopolnjevanje delavcev v OZD, analizo andragoškega profila dela, izhodišča za oblikovanje metodike proizvodnega dela in delovne prakse⁶⁸ in analizo programov izobraževalnih organizacij, ki usposabljaajo za dela in naloge na področju izobraževanja odraslih. Od konca 70-tih let dalje je sploh čutiti, da se ADS tesneje povezuje z nosilci izobraževanja odraslih na slovenskih univerzah. Posebno pomembno povezovalno vlogo ima pri tem nosilka študija andragogike na Filozofski fakulteti v Ljubljani Ana Krajnc, ki spodbuja študente andragogike (tako iz programa začetnega izobraževanja kot tudi tiste diplomirane, ki se udeležujejo tedaj delujočega aktiva andragogov), da se vključujejo v delo in prireditve društva. (*Zapisnik IO 4-1979*).

Dejavnost ADS, namenjena izboljšanju študija andragogike in izobraževanja odraslih, se še bolj poveča po blejskem posvetu. Leta 1984 in 1985 je ADS po intenzivnem delu – imenovanje posebne delovne skupine, posvet o visokošolskih programih pedagogike in andragogike v Ljubljani 20.12.1984, pridobitev programov in razprave s predstavniki Filozofske fakultete (Oddelek za pedagogiko) v Ljubljani, ZDKDS ter Visoko šolo za organizacijo dela – izoblikovalo svoja stališča in predloge za visokošolski program “pedagogika” oziroma za možnosti visokošolskega izobraževanja andragogov in andragoških delavcev in predložilo, da se izoblikuje 'enopredmetni med-institucionalni in interdisciplinarni program visokošolskega študija' andragogike in pripravi o tem posebno gradivo: “Visokošolski vzgojnoizobraževalni programi za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev”. (*Visokošolski 1985*). Leta 1985 da IO ADS pobudo pedagoškima akademijama v Ljubljani in Mariboru, da naj svojih študijskih programih upoštevajo tudi andragogiko in jo včlenijo v strukturo novih vzgojno-izobraževalnih programov (*Zapisnik IO 13-1985*).

⁶⁷ Pri organiziranju posvetovanja naj bi sodelovali poleg ACS in SIC, kot pobudnikov posvetovanja, še: Gospodarska zbornica Slovenije, Filozofska fakulteta iz Ljubljane, Visoka šola za organizacijo dela iz Kranja, Fakulteta za sociologijo, politične vede in novinarstvo iz Ljubljane, Zavod SRS za šolstvo in ZDUS. Izpeljano naj bi bilo 15.12.1977, vendar nimamo podatka o tem, ali je bilo realizirano. (*Posvetovanje 1977*).

⁶⁸ Na to temo je pripravila posvet Visoka šola za organizacijo dela, njen nosilec je bil Branimir Lorenčič; ADS pri tem aktivno sodeluje.

3.3.2. Izobraževanje v društvu

Poleg takšnega delovanja, ki si je prizadevalo izboljšati programe izobraževanja andragogov in andragoških delavcev, je ADS tudi samo izpeljevalo nekatere programe izobraževanja. Intenzivnejša in načrtna postanejo ta prizadevanja po letu 1985, ko začne ADS pripravljati program izobraževanja za svoje člane. (*Zapisnik IO 1985*). To dejavnost vodi tedaj že ustanovljena Komisija za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev; uspešno je steklo šle po letu 1987, ko postane predsednica komisije Maša Stavanja. Predlagano je bilo, da poskrbijo za udejanjanje tega programa v podružnicah, kar bi hkrati z doseganjem ciljev programa izpopolnjevanja omogočilo podružnicam, da okrepijo povezanost s svojimi člani in njihovo dejavnost. Da bi se čimbolj približala interesom članov ADS, je Komisija izpeljala anketiranje s posebnim vprašalnikom, analiza odgovorov pa ji je omogočila, da je določila prioritete teme. Te ugotovitve je poskušala upoštevati pri načrtovanju svojih aktivnosti v nadaljevanju. Za začetek takšnega izobraževanja andragogov je Komisija pripravila dve temi, to pa sta bili: "Problematika ugotavljanja in zajemanja potreb po izobraževanju ter razreševanju vprašanj presežnih delavcev" (nosilka Mirjam Perovič) in "Izobraževanje odraslih kot strateški dejavnik pospeševanja našega družbenega in tehnološkega razvoja" (nosilec Zoran Jelenc). Kljub prizadevanjem Komisije se je pokazalo, da v podružnicah na splošno ni bilo dovolj pripravljenosti, da bi izpeljevale zamišljeni program. Očitno je bilo, da bi morala izpeljavo takega programa prevzeti kaka profesionalna organizacija. Te pobude so postopoma pripeljale do razmišljanj in pogovorov, da bi pripravili poseben daljši program izobraževanja andragogov in andragoških delavcev, ki bi ga izpeljevalo društvo. O tem je bil leta 1988 organiziran skupni sestanek ADS, SIC, ZDUS in Zveze društev kadrovskega delavstva Slovenije (ZDKDS), torej vseh organizacij, ki so imele potrebe po izboljšanju strokovne izobrazbe svojih članov. Predlog so podprli, zanj so bile vse organizacije močno zainteresirane in so izrazile pripravljenost, da za njegovo udejanjanje dajo na voljo svoje zmogljivosti; tako je npr. ZDKDS je ponudila sodelovanje svojega centra v Škofji Loki kot pomoč pri izpeljavi programa. (*Zapisnik ADS, SIC, ZDUS in ZDKDS 1988*).

Sicer pa je izobraževalna dejavnost potekala ves čas delovanja ADS. Potekala je v različnih oblikah, kot so predavanja, diskusijski sestanki,

seminarji in tečaji ter ekskurzije in druge oblike; v program so bile uvrščene različne vsebine, za katere so se dogovorili. Teh dejavnosti je bilo veliko tako v osrednjem društvu kot tudi v njegovih podružnicah in sekcijah. Bolj za osvetlitev kot za izčrpno predstavitev vseh primerov te dejavnosti, navajamo tele:⁶⁹

- **Strokovno- izobraževalni seminar “Vzgoja in izobraževanje odraslih z vidika psihodinamike odnosov” (Ljubljana, 22. In 23. 4.1981).** Posvet je organizirala ADS skupaj z Zvezo andragoških društev Jugoslavije.
- **Novi pristopi v izobraževanju odraslih in možnosti njihove uporabe v praksi. (Koper, 16. Do 18.6. 1983).**
- **Predavanje o izobraževanju na Japonskem (član diplomatske službe Rudi Videtič).**
- **Predavanja slovenskih andragogov članom društva, praviloma v organizaciji podružnic. Najpogosteje so nastopali Ana Krajnc, Zoran Jelenc in Ilija Mrmak.**
- **Predavanja ameriškega andragoga Alana Knoxa: v Mariboru, dne 22.3.1985, temi “Učinkoviti načini pomoči odraslim pri izobraževanju” in “Družbena skrb za izobraževanje odraslih v različnih nacionalnih okoljih”, organizirala ADS ter Podružnica ADS v Mariboru skupaj z Delavsko univerzo v Mariboru; v Ljubljani dne 27.10.1985, tema “Strategija učenja odraslih in svetovna perspektiva izobraževanja odraslih”.**
- **Za Zadružno zvezo Slovenije je bil leta 1986 pripravljen poseben program andragoško-didaktičnega usposabljanja kmetijskih pospeševalcev.**
- **Andragoška delavnica o izkušenjskem učenju, Ljubljana, 1987. Vodila jo je dr. Barica Marentič-Požarnik, na njej je bila dana pobuda za ustanovitev sekcije za izkušenjsko učenje.**

Izobraževanje članov ADS je potekalo tudi ob vsakoletnih skupščinah društva.

Na tak način so bile s člani tudi izobraževalno obravnavane tele teme:

- **1983, 16.-18.6., Novi pristopi v izobraževanju odraslih in možnosti njihove uporabe v naši praksi;**
- **1985, 22. in 23.10., Medijske toplice: Ugotavljanje in vrednotenje znanja pri izobraževanju odraslih;**
- **1986, 28. in 29.10., Maribor: Sodobna učna tehnologija in multimedijsko izobraževanje odraslih;**
- **1987, 8. in 9.12., Topolšica: Izobraževanje odraslih in ekološko ozaveščanje;**

⁶⁹ Navajamo samo tiste, ki jih še nismo omenili v drugih poglavjih tega besedila.

- 1988, od 26. do 28.10, Otočec: Izobraževanje odraslih v času gospodarske prenove.

3.4. INFORMACIJSKA IN PUBLICISTIČNA DEJAVNOST

Skrb za informiranje svojih članov spada med temeljne naloge vsakega društva. Tako je bilo tudi pri ADS. Ta naloga je tako temeljna, da pogosto v programskih dokumentih društva niti ni posebej zapisana, njeno prisotnost pa razberemo iz opisa drugih nalog, kot je npr. organizirana izmenjava izkušenj.

Informacijsko in publicistično dejavnost ADS lahko razdelimo na tri področja, to pa so:

- **informiranje članov z informacijskimi sredstvi;**
- **informiranje širše strokovne in druge javnosti; in**
- **izdajanje lastnih strokovnih publikacij.**

3.4.1. Informiranje članov

Ob ustanovitvi ADS zasledimo v opisu možnosti za delovanje društva, da tedanji gmotni položaj ne omogoča društvu, da bi izdajalo lastno informativno ali strokovno glasilo. (*Valentinčič 1968: 49*). Članstvu se predlaga, da za informiranje uporabljajo druga dosegljiva glasila, revije in časnike. O društvu v naslednjih letih res poročajo drugi, pri tem pa je treba posebej omeniti glasilo ZDUS (Vestnik ZDUS) – v Sloveniji, in zvezno andragoško revijo *Obrazovanje odraslih*, ki se je kasneje preimenovala v revijo *Andragogija* – v Jugoslaviji.

Ob že omenjeni vnovični 'ustanovitvi' ADS v letu 1978 pa se od vsega začetka omenja ambicija, da bi imelo društvo tako svoje informativno glasilo kot tudi strokovno revijo. Prva želja – njeno udejanjenje je omogočila tudi zboljšana in poenostavljena tehnika razmnoževanja (xeroks) – se je uresničila že kmalu potem, ko je bilo izvoljeno novo vodstvo ADS (predsednik Štefan Huzjan) in ko se je društvo organizacijsko povežalo z Izobraževalnim centrom Ljubljanske banke. Druga želja – imeti svojo revijo – pa ni bila uresničena vse do leta 1991.

Leta 1978 začne ADS izdajati informativno glasilo *Informacije ADS*. Te so potem praviloma redno izhajale, vmes so bila le krajša obdobja, ko niso. Oktobra 1985 se IO ADS dogovori s SIC za skupno izdajanje *Informacij*. Uredništvo prevzame tajnik SIC Valentin Kopač, ki potem skupaj s predstavniki ADS, to so bile zlasti Nada Breznik, Metka Svetina in Marija Velikonja, ureja *Informacije* vse do leta 1992, ko informiranje andragogov in andragoških delavcev prevzame Andragoški center Slovenije. V obdobju,

ko izhajajo Informacije v sodelovanju s SIC, je bilo dogovorjeno, da pri tem sodeluje tudi ZDUS, kasneje sta partnerja pri izdaji Informacij še Zveza društev kadrovske delavcev Slovenije in Gospodarska zbornica Slovenije. Letno naj bi praviloma izdali po deset številčk Informacij; do leta 1986 se to ni zmeraj zgodilo, potem pa so Informacije izhajale kar redno. ADS Informacije so bile tehnično preprosto (fotokopirano) glasilo s kratkimi, jedrnatimi informacijami o pomembnejših dogodkih pri izobraževanju odraslih, kot so: sprejeti ali obravnavani družbeni in strokovni dokumenti, študije in raziskave, strokovna srečanja, nove knjige in revije, pomembnejši sklepi organizacij ali organov o izobraževanju odraslih.

Informacije so urejali:

- od leta 1978 do 1981: člani IO ADS;
- v obdobju 1982-1984: Stanka Zupan Kušče, Metka Svetina, Marija Velikonja; tehnični urednik je bil
- v obdobju 1985-1991: Nada Breznik, Stanka Zupan Kušče (slednja v letu 1986 ne več), Metka Svetina, Marija Velikonja; skupni in tehnični urednik je bil Valentin Kopač;⁷⁰

Prizadevanje za izdajanje strokovne revije za izobraževanje odraslih v Sloveniji je bilo zelo intenzivno v letu 1978. Številne razprave v IO in vloge, ki jih je le-ta naslovil na pristojne organe v letih 1978 in 1979, niso zalegle in do ustanovitve revije ni prišlo. Tako je bilo vse do leta 1994, ko društvo ustanovi prvo slovensko revijo za izobraževanje odraslih Andragoška spoznanja; glavna urednica postane Ana Krajnc, odgovorna pa Danijela Brečko.

Delno je nadomestil neudejanjeno zamisel o lastni strokovni reviji dogovor društva z revijo Sodobna pedagogika, da nameni posebno rubriko (po prvotnem predlogu prilogo) vprašanjem izobraževanja odraslih. Takšen dogovor je društvo kasneje doseglo tudi z revijo Vzgoja in izobraževanje.

3.4.2. Informiranje širše strokovne in druge javnosti

Poleg ADS Informacij, ki so bile interno informativno glasilo društva, je ADS svoje poglede in stališča sporočalo tudi javnosti. Natančnega pregleda o vseh takšnih obvestilih nimamo, lahko pa kot primer omenimo tele:

⁷⁰ Navajamo tiste, ki so urejali informacije za ADS, in skupnega in tehničnega urednika, ki je bil V. Kopač.

- Javna tribuna “Izobraževanje odraslih v sodobnem svetu” (Ljubljana, 11.11.1985).
- V letu 1986 se je ADS povezalo z Radiotelevizijo Slovenja in dalo pobude za različne možnosti za predstavitev in popularizacijo izobraževanja odraslih. Tako je ponudilo niz tem o izobraževanju odraslih na radiu (deset tem, predvajane v oddaji Nenavadni pogovori), teme za oddaje Zrno, možnosti za sodelovanje v oddajah Omizje ter v aktualnih in izobraževalnih oddajah; posebno oddajo o izobraževanju odraslih (ko je bila narejena, so se za njo zanimala tudi druge jugoslovanske TV postaje in društva). (*Zapisnika IO 13-1985 in 14-1986, Poročilo Skupščine 1986*).
- Predlagano je bilo tudi, da društvo odkupi del prostora v časniku Prosvetni delavec za informacije o izobraževanju odraslih.

3.4.3. Izdajanje lastnih strokovnih publikacij

Najpogostejša oblika takšnih javnih sporočil so bili zborniki ob letnih skupščinah in z njimi povezanih strokovnih posvetovanjih društva. Med tovrstnimi izdajami so ohranjene tele:

- 1982: Skupščina ADS, Poljče, 7. in 8. maj: Posvetovanje Uveljavljanje izobraževanja odraslih v družbi in v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja.
- 1984: Skupščina ADS, Bled, 19. oktober;
- 1986: Skupščina ADS, Maribor, 28. oktober;
- 1988: Skupščina ADS, Otočec, 27. oktober;

Prva izdaja ADS, ki je bila natisnjena, je bila brošura “Izobraževanje v dolgoročnem razvoju Slovenije”. (*Izobraževanje 1985*).

Publicistična dejavnost se je izrazito razmahnila v letu 1987, ko je ADS izdalo knjižici “Vsebine in oblike izobraževanja odraslih”, ter “Ugotavljanje in ocenjevanje znanja v izobraževanju odraslih”. Za načrtovano izdajo (prevoda) knjižice kanadskega andragoga Allena Tougha z naslovom “Obogati svoje življenje” (prevod iz angleškega Expand Your Life), društvo ni uspelo dobiti založnika.

ADS je izdalo ali sodelovalo pri izdaji tehle publikacij:

- *Odrasli v srednjem izobraževanju (1986)*. Ur. Zoran Jelenc idr. Delavska enotnost, Ljubljana. (Knjižnica Sindikati 82).

- *Vsebine in oblike izobraževanja odraslih. (1986).* Prisp evki z javne tribue Izobraževanje odraslih v sodobnem svetu, ki je bila v Ljubljani 11. novembra 1985. Delavska enotnost, Ljubljana. (Knjižnica Sindikati 86).
- **Savičević, Dušan, Vid Pečjak, Ana Krajnc, Ivan Kejžar, Zoran Jelenc (1987): Vrednotenje v izobraževanju odraslih. Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana.**
- *Video v izobraževanju odraslih.* Jugoslovansko posvetovanje, Ljubljana, od 23. do 25.3.1988. Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. (Zbornik I).
- *Video v izobraževanju odraslih.* Jugoslovansko posvetovanje, Ljubljana, od 23. do 25.3.1988. Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. (Zbornik II).
- *Izobraževanje odraslih za ekološko ozaveščanje (1988).* (Ur. Nada Breznik in dr.). Gradivo s posveta v Topolšici, 8. in 9. decembra 1987. Andragoško društvo Slovenije. Ljubljana. (Knjižnica Andragoškega društva Slovenije).
- **Izobraževanje delavcev v času gospodarske prenove (1988).** (Ur. Sonja Klemenčič). Strokovno posvetovanje, Otočec, oktober 1988. Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. (Zbornik).
- **Izobraževanje odraslih in Evropa '92. (1988).** Zbornik prispevkov s posveta. Škofja Loka, od 21. do 23. marca 1990. (Ur. Marija Velikonja). Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. (Zbornik).

Pomembno vlogo pri tem, da so bile te publikacije pripravljene in izdane, so imeli članice in člani Komisije za informiranje in publicistično dejavnost, ki je posebno intenzivno delovala v letih 1986-1988, imenovana pa je bila leta 1985 (*Zapisnik IO 3-1985*). Pri tej dejavnosti društva so najbolj zavzeto delali Nada Breznik, Metka Svetina, Marija Velikonja in Miran Morano, ki je deloval kot tehnični urednik in pobudnik izdajanja publikacij v začetku navedenega obdobja; seveda pa so pri posameznih izdajah sodelovali tudi drugi člani, predvsem člani IO in drugih organov društva; pri tem je treba še posebej omeniti Sonjo Klemenčič in Ivanko Vrhovčak, ki sta društvu tudi utirali pot pri založnikih za izdajanje aktualne družbene in družbenopolitične literature (sindikati, Delavska enotnost itn.).

3.5. SODELOVANJE ADS Z DRUGIMI ORGANIZACIJAMI

V svojih pravilih in programih je ADS že ob ustanovitvi opredelilo kot pomemben del svoje dejavnosti, da sodeluje z drugimi organizacijami in združenji. Nas v tem pregledu zanimajo predvsem tale tri področja:

- medrepubliško sodelovanje;
- mednarodno sodelovanje; in
- sodelovanje z drugimi organizacijami v republiki.

3.5.1. Sodelovanje z drugimi jugoslovanskimi republikami

Sodelovanje ADS z ZADJ, ki je bilo vzpostavljeno že ob ustanovitvi društva, se močno okrepi konec 70-tih in v začetku 80-tih let. Na to so med drugim vplivali sodelovanje slovenskih andragogov na kongresih v Budvi in na Ohridu, načelo rotacije pri vodenju ZADJ itn., redne seje predsedstva ZADJ in druge prireditve na zvezni ravni.

Od ustanovitve dalje se zastopniki ADS udeležujejo sej predsedstva ZADJ in strokovnih posvetovanj, ki jih organizira zveza. Domnevamo lahko, da so se udeleževali tudi pomembnejših strokovnih prireditev v posameznih jugoslovanskih republikah, o čemer pa nimamo sistematično zbranih podatkov.

Pomembnejše prireditve, ki so se jih udeležili zastopniki ADS, so bile:

- **“V. srečanje predsedstva Zveze andragoških društev Jugoslavije” (Ljubljana, 23.11.1981). Posvet je organiziralo ADS skupaj z ZADJ.**
- **Tretji kongres Zveze andragoških društev Jugoslavije na Ohridu. Aktivno, s prispevki, je sodelovalo 13 avtorjev iz Slovenije, kar je bilo zelo veliko povečanje deleža slovenskih avtorjev v primerjavi s prvimi zveznimi strokovnimi srečanji, ko iz Slovenije skorajda ni bilo udeležencev. Takšna udeležba je nedvomno posledica posebne akcije, ki jo je izpeljal IO ADS in s katero je osebno vabil izbrane slovenske strokovnjake in družbene delavce, da se aktivno udeležijo kongresa.**
- **Posvetovanje o stanju in perspektivah osnovnega izobraževanja odraslih v Novem Sadu (1981).**
- **Posvetovanju za okroglo mizo o družbenoekonomskem položaju izobraževanja odraslih v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanje ter pogojih svobodne menjave dela (v Novem Sadu, 11.-12.6.1981).**
- **III. kongres samoupravljalcev Jugoslavije.**
- **Posvetovanje “Izobraževanje za produktivnost dela kmetijskih proizvajalcev”, Vrdnik (Vojvodina), 17.-18.6.1982.**
- **Sodelovanje pri uresničevanju programa ZADJ - organizacija posvetovanj, informativna dejavnost, organizacija sej predsedstva.**
- **Sodelovanje na sejah Medrepubliško-pokrajinske komisije za reformo vzgoje in izobraževanja (v zvezi z reševanjem aktualnih vprašanj izobraževanja ob delu in iz dela).**
- **Četrty kongres andragogov Jugoslavije na temo “Izobraževanje odraslih v družbeno-ekonomskem razvoju” (Beograd, 18.-20.4.1985). Na njem je s strokovnimi prispevki sodelovalo kar 15 avtorjev iz Slovenije. Tudi ta**

udeležba je posledica organiziranega vplivanja na slovenske andragoge, da se aktivno udeležijo kongresa, v katerem naj začutijo in izrazijo tudi lastni interes. Kongres je sprejel smernice za nadaljnje delo andragoških delavcev in za večje angažiranje pri razvijanju izobraževanja odraslih; za večjo udeležbo znanstveno-raziskovalnega dela; izobraževanje odraslih naj postane sestavni del razvojne strategije in agens zmanjševanja razrednih in socialnih razlik; pomembno je razvijati vse oblike in načine neformalnega izobraževanja ipd.

- Razprava “Cilji in naloge povezovanja in načina dela andragoških društev” ter “Sodobne tendence v svetovnem gibanju izobraževanja odraslih” (Vrdnik – Novi Sad, 10.-12.10.1985). Na posvetovanju je bilo zelo uspešno predstavljeno delo ADS (*Poročilo IO, 1986*); v primerjavah za drugimi republikami je bilo mogoče ugotoviti, da je bilo društveno delo andragogov tisti čas najbolj organizirano v Sloveniji.
- Aktivno sodelovanje na zveznem znanstvenem posvetovanju v organizaciji ZADJ “Pedagoške studije na visokoškolskim institucijama u Jugoslaviji.” (Subotica, 12.-14.5.1986).
- Na posvetovanju ZADJ o izobraževanju in kulturi dela v Zrenjaninu aktivno sodelujejo tudi predstavniki ADS (September 1986).
- Jugoslovansko znanstveno srečanje “Idejno-klasni aspekti obrazovanja radničke klase u Jugoslaviji”. (Novi Sad, 1987).
- Peti kongres andragogov Jugoslavije (Banja Vrućica, 25.-27.10.1990).

ADS je ves čas tesno sodelovalo z jugoslovansko strokovno revijo Andragogija. S posebno akcijo (1984) je pripomoglo k njeni popularizaciji in imenovalo svojega predstavnika v uredniški odbor (to funkcijo sta opravljala Ana Krajnc in Ilija Mrmak). Leta 1985 je uredništvo Andragogije sklenilo, da bo članke slovenskih avtorjev tiskalo v slovenskem jeziku.

3.5.2. Mednarodno sodelovanje

Mednarodno sodelovanje je potekalo prek posameznikov, ki so pri svojem delu – povečini andragoginje in andragogi iz univerzitetnih in visokošolskih ustanov ter znanstvenih institutov – navezovali stike s strokovnjaki ali organizacijami iz tujine. Največ takšnih stikov je vzpostavila profesorica andragogike z ljubljanske Filozofske fakultete Ana Krajnc, ki je bila praviloma vabljen na strokovne prireditve v tujini, sčasoma pa je tudi postala članica vodstvenih organov v pomembnih mednarodnih andragoških organizacijah v tujini.

Pri mednarodnem sodelovanju so pomembnejše te dejavnosti in sodelovanja:

- Že od leta 1977 (morda tudi že prej, a o tem nimamo dokumentiranih podatkov) razvija ADS sodelovanje zlasti z dvema mednarodnima organizacijama, to sta: Mednarodni svet za izobraževanje odraslih (International Council for Adult Education – ISCAE) in Unesco. Seveda se nekateri člani (to je bila predvsem Ana Krajnc) udeležujejo mednarodnih posvetovanj za izobraževanje odraslih pri teh dveh in tudi drugih organizacijah. ADS je sodelovala pri oblikovanju “koordinacijskega telesa pri Izvršnem svetu Skupščine SR Slovenije za sodelovanje z Unescom. (*Zapisnik IO 1981*).
- Ves čas se tudi s pomočjo ADS omogoča tujim strokovnjakom, ki so obiskali Slovenijo, da si ogledajo dejavnosti pri izobraževanju odraslih v Sloveniji.
- Zastopnica ADS (Ana Krajnc) se udeleži “Mediterranskih andragoških srečanj” v Firencah v imenu soorganizatorja – ZADJ; stroške krije ADS.
- IO je dvakrat sklenil – leta 1993 in 1984, da pripravi načrt za mednarodno sodelovanje.
- Udeležba slovenskih predstavnikov na Unescovi mednarodni konferenci o izobraževanju odraslih v Parizu, leta 1985. Ana Krajnc je bila imenovana za članico jugoslovanske vladne delegacije, Zoran Jelenc pa je zastopal nevladne organizacije. Njuno udeležbo je podprlo tudi ADS.
- Udeležba na svetovni skupščini o izobraževanju odraslih (Buenos Aires, 24.– 30.11.1985). Udeležila se je je Ana Krajnc, potovanje ji je omogočilo ADS iz svojih sredstev.
- Ekskurzija na Dunaj, ki jo je organizirala mariborska podružnica leta 1987.
- ADS je predlagalo, da se v sodelovanju z Mednarodnim svetom za izobraževanje odraslih (ICAE) organizira mednarodni posvet o delavskem izobraževanju. Predlog ni bil udejanjen.
- Razgovori z Evropskim Birojem za izobraževanje odraslih, kasnejšim Evropskim združenjem za izobraževanje odraslih (European Adult Education Association - EAEA) o vključitvi zastopnika ADS med člane sveta te organizacije so se začeli leta 1987. ADS postane članica leta 1988, leta 1992 pa je bila za redno članico Izvršnega odbora te organizacije je bila izvoljena Ana Krajnc.
- Dogovori z Dansko zvezo za izobraževanje odraslih za obisk naših strokovnjakov na Danskem v letu 1988. Bili so opravljeni pogovori, vendar do realizacije pobude ni prišlo.
- Srečanja z avstrijskimi andragogi (npr. april 1986 v Radovljici); dogovorjeno je bilo, da postanejo srečanja stalna in da se prirejajo

izmenično v Avstriji in v Sloveniji. Bilo je nekaj srečanj, posebno intenzivno je pri tem sodelovala mariborska podružnica ADS.

- Oktobra 1987 se je Darja Holec kot zastopnica ADS udeležila srečanja skupine za izobraževanje odraslih iz mediteranskih dežel, v Valenciji. Tema srečanja je bila: izziv produkcije avdiovizualnih sredstev s kulturnega, socialnega, ekonomskega, produkcijskega in distribucijskega zornega kota.

Leta 1988 je bila ustanovljena Komisija za mednarodno sodelovanje. Za predsednico komisije je bila imenovana Ana Krajnc.

3.5.3. Sodelovanje za drugimi organizacijami v republiki.

ADS je ves čas svojega obstoja sodelovalo tudi z drugimi organizacijami v republiki, posebno s tistimi, ki se s svojo dejavnostjo bolj povezujejo z izobraževanjem odraslih. Pri tem moramo posebej obravnavati povezanost ADS z največjima in najaktivnejšima drugima asociacijama za izobraževanje odraslih, to sta ZDUS in SIC, ki smo ju že v dosedanem besedilu pogosto omenili. Poleg tega društvo sodeluje tudi z drugimi organizacijami in asociacijami, ki niso po svoji prednostni programski usmeritvi predvsem usmerjene k obravnavanju izobraževanja odraslih, vendar se ob svoji temeljni dejavnosti dotikajo tudi vprašanj ali dejavnosti izobraževanja odraslih.

3.5.3.1. ZDUS IN SIC

ADS, ZDUS IN SIC lahko označimo na neki način, bolj neformalno kot formalno, kot sestrške organizacije. Ko je bilo ustanovljeno ADS sta drugi dve že delovali, torej pripada ADS oznaka najmlajšega člana družine. Med tremi navedenimi organizacijami je najstarejša in ima najdaljšo tradicijo ZDUS. To se je seveda zrcalilo v položaju med organizacijami ob ustanovitvi in v začetnem delovanju društva. ADS se je v začetku znašlo v položaju, ko je hvaležno sprejemalo strokovno, gmotno, moralno in drugo pomoč ali celo pokroviteljstvo drugih dveh sestra, pri čemer je bilo zlasti tesno povezano z ZDUS, o čemer smo že pisali v prvem delu naše študije. Kasneje, z rastjo ADS, se razmerja pomoči in pokroviteljstva vse bolj spreminjajo in ADS se razvije v programsko in organizacijsko povsem avtonomno organizacijo, gmotno pa občasno še potrebuje pomoč svojih

finančno trdnejših sestra, tako ZDUS kot tudi SIC. Seveda pa se programsko razmerja spreminjajo tako, da pripade ADS vloga najširše organizacije, ki ni specializirana za posamezno področje izobraževanja odraslih ali andragogike, temveč je krovna organizacija za vse izobraževanje odraslih - tako za organizacije, ki delujejo na tem področju, kot tudi za posameznike, ki se strokovno ukvarjajo z izobraževanjem odraslih. Od konca 70-tih let dalje ADS vse bolj deluje tako, da uresničuje vlogo krovne organizacije v Sloveniji, ZDUS in SIC pa se ožje usmerjata vsaka v svoje specializirano področje, to pa so delavske univerze in izobraževalni centri in službe v podjetjih.

Ker je takšna delitev smiselna in racionalna, se ADS več kot je potrebno z zornega kota urejanja splošnih (sistemskih, konceptualnih, izobraževalnih, informacijskih itn.) vprašanj ne ukvarja posebej s problematiko, ki jo specifično pokrivata ZDUS in SIC.

Seveda pa se ne izogiba sodelovanju z obema organizacijama, kadar gre za usklajevanje medsebojnega delovanja, organizacijo skupnih akcij ali pomoč pri reševanju kakega skupno ugotovljenega vprašanja. To na splošno velja tudi za ZDUS in SIC. Za sodelovanje z obema organizacijama je društvo posebej zadolžilo dve svoji članici iz IO ali vodstva podružnic, to sta bili: Marija Vogrič – za SIC in ZDUS ter Darja Miklič - za ZDUS. (*Zapisnik IO 2-1984*).

V našem pregledu bomo torej na kratko omenili le tiste dejavnosti, akcije ali projekte, kjer je prišlo do skupnega delovanja ali tesnejšega sodelovanja med navedenimi organizacijami.

- Leta 1978 razpravljajo na temo "Položaj, usmeritev in razvoj delavskih univerz v naslednjem srednjeročnem obdobju" na skupni seji in izvršnega odbora ADS in izvršnega odbora delavskih univerz
- **Leta 1983 skleneta ADS in ZDUS pogodbo o organizacijskem sodelovanju; ADS prenese sedež v prostore ZDUS, ki zagotavlja ADS po posebni pogodbi tudi administrativno-tehnična in računovodska ter drugo organizacijsko-tehnično pomoč ZDUS. (*Zapisnik IO 10-1983*).**
- Leta 1985 nameni ADS posebno pozornosti počastitvi 30. obletnice ljudskih in delavskih univerz Jugoslavije in sodeluje pri tem.
- Podobno se zgodi leta 1985, ko del organizacijskih poslov in dejavnosti za ADS brez posebne pogodbe⁷¹ prevzeme SIC; to so zlasti: sedež ADS, administrativno-tehnična pomoč, skupno izdajanje Informacij ADS, kritje nekaterih materialnih stroškov itn. V obdobju od leta 1985 do ustanovitve Andragoškega centra Slovenije v letu 1991 je SIC dajala društvu poleg administrativno-tehnične pomoči tudi veliko moralno oporo in deloma tudi gmotno pomoč. SIC je tedaj imela sorazmerno dober položaj in je uživala dobro podporo Izobraževalne skupnosti

⁷¹ Pomembno vlogo pri takšni ureditvi odnosov imajo posamezniki, ki s svojo pripravljenosti ali pa tudi močjo in avtoriteto prevzamejo nase ali na svojo organizacijo del bremen, ki izvirajo iz takšnih dogovorov. Primeri za to so: ZDUS (Tilka Blaha, Jože Valentinčič, Vladimir Tkalec), Ljubljanska banka (Štefan Huzjan), SIC (Velentin Kopač), Andragoški center Slovenije (Zoran Jelenc, Olga Drofjenik, Vida Mohorčič Špolar), Filozofska fakulteta (Ana Krajnc).

Slovenije in Ministrstva za delo, obe sta ji financirali tudi poslovne prostore za delovanje, v njih pa je bil šest let tudi sedež ADS.

- Predstavniki ADS so sodelovali pri pripravi priročnikov (publikacij) SIC, npr. pri Priročniku za programe SPO (1985).
- ADS je pripravilo svoja stališča za skupno sejo izvršnih odborov ZDUS in ADS o vlogi in položaju delavskih univerz, ki je bila 21.5.1985. V gradivu za naslovom "Delavske univerze in Andragoško društvo Slovenije" društvo opozarja na ključno vlogo in pomen delavskih univerz pri izobraževanju odraslih in predlaga, da se opredeli njeno mesto v celoviti koncepciji izobraževanja odraslih, zagotovi sistemski vir financiranja in druge podlage za uspešen razvoj; ADS zagotavlja svojo pripravljenost, da ta stališča zastopa v stikih z nosilci politike in sistemskega urejanja in se obvezuje, da jih bo vneslo v svoje načrte in delo in tudi, da bo skrbelo za tesno medsebojno sodelovanje med obema organizacijama. (*Delavske 1985*).
- **ADS je leta 1986 obravnavala vprašanje sodelovanja med tremi tedaj najbolj aktivnimi asociacijami pri izobraževanju odraslih – ZDUS, SIC in ADS. Ugotovila je, da so glavne stične točke za sodelovanje med tremi organizacijami pri tehle vprašanjih: izobraževanje andragogov za pridobitev in spopolnjevanje izobrazbe, organiziranje posvetov in seminarjev, zakonodaja in družbeno-politično izobraževanje; izdelali so operacionalizirani program za sodelovanje (*Zapisnik IO 15-1986*).**
- Podobni sestanki so bili ob različnih dogodkih in po potrebi sklicani še večkrat. Pomemben je bil 5. maja 1988, ko so se zbrali poleg predstavnikov ZDUS, SIC in ADS še predstavniki Zveze društev kadrovske delavce Slovenije (ZDKDS). Dogovorili so se o tehle vprašanjih: medsebojno informiranje; skupna uporaba zmogljivosti; sodelovanje z drugimi asociacijami s podobnimi interesi; organiziranje skupnega izobraževalnega srečanja o izobraževanju delavcev v kriznem obdobju⁷²; sodelovanje na izobraževalnih srečanjih (npr. študijski dnevi kadrovske delavce); soglasje s predlogom za pripravo in izpeljavo daljšega programa izobraževanja andragogov, ki ga pripravi ADS, in skupna uporaba zmogljivosti posameznih asociacij pri tem; izmenjava seznamov članstva. (*Zapisnik ASD, SIC, ZDUS, ZDKDS 1988*).
- Programe svojega dela je ADS praviloma usklajevalo z SIC, ZDU in ZDKD. V obdobju, ko so potekale intenzivne aktivnosti za oživitev dela v podružnicah (v obdobju 1986-1988), je bilo to še zlasti pomembno za uveljavljanje delovanja podružnic. V letu 1986 se je prizadevanje ADS za povezovanje z drugimi organizacijami udeležilo v skupnem programu dejavnosti ADS, SIC in ZDUS. (*Skupni program 1986*).
- ADS se je aktivno udeleževala skupščin ZDUS ter ZIC ali SIC.
- **Seveda pa so vse tri organizacije imele tudi druge skupne sestanke ali pa so skupno in po poprejšnjih usklajevanjih udeleževale pomembnih sej in razprav, ki so obravnavale vprašanja izobraževanja odraslih.**

⁷² To je bilo posvetovanje leta 1988 na Otočcu. O njem smo podrobneje poročali na drugih mestih.

3.5.3.2. Druge organizacije in asociacije

V svojih prizadevanjih, da bi se povezalo z vsemi dejavniki, ki ob svojih temeljnih dejavnostih prihajajo v stik tudi z izobraževanjem odraslih, se je poskušalo ADS čim bolj povezati tudi z drugimi asociacijami. Za vzpostavitev in razvijanje takšnega sodelovanja je društvo leta 1984 posebej zadolžilo nekatere svoje člane, predvsem člane IO ali podružničnih vodstev. Za takšne naloge so bili zadolženi: Marinka Miffteraj – ZDKDS, Majda Urank – Zavod za šolstvo, Zoran Jelenc – Univerza in visoko šolstvo, Vida Mohorčič Špolar – Center za razvoj Univerze, Štefan Huzjan in Stanka Zupan Kušče – Društvo sociologov. (*Zapisnik IO 2-1984*).

Poleg številnih dogodkov in akcij, ki niso posebej zabeležene, so bile med pomembnejšimi tudi tele:

- **Sodelovanje z Zvezo društev kadrovskih delavcev Slovenije (ZDKDS).** Stiki s to asociacijo so potekali ves čas, od kar je bilo ustanovljeno ADS. Praviloma jo je društvo vabilo na svoje prireditve, občasno pa je z njo organiziralo tudi posebne sestanke. Tako je v januarju leta 1985 organiziralo razgovor z ZDKDS o temi "Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije", isto leto pa predlagalo skupno sejo IO ADS in ZDKDS. V drugi polovici 80-tih let postanejo stiki med ADS in ZDKDS domala tako tesni, kot so bili z ZDUS in SIC. Vse štiri organizacije se začno sestajati na skupnih sestankih. Eden najpomembnejših je bil tisti leta 1988 (o njem smo poročali že na drugem mestu).
- **Sodelovanje z Društvom psihologov, Sekcijo za šolsko izobraževanje.** To sodelovanje je bilo ponujeno leta 1985, ko je ADS pripravila program takšnega sodelovanja. Z izjemo teme o nalogah šolskega psihologa pri izobraževanju odraslih, ki je bila obravnavana leta 1985, se društvi kasneje nista sestajali, saj očitno ni bilo dovolj skupnih problemov in interesa.
- **V sodelovanju z Zadružno zvezo Slovenije je ADS organiziralo razprava o izobraževanju v kmetijstvu (april 1986).**

Leta 1985 je IO ADS zadolžil posamezne svoje člane, da vzdržujejo stalne stike z drugimi organizacijami. V tem programu so posebej navedene tele organizacije: SIC in ZDUS (za stik zadolžena Marija Vogrič); Zavod SRS za šolstvo (Majda Urank); Univerza, visoko šolstvo (Zoran Jelenc); Center za razvoj Univerze (Vida Mohorčič Špolar); Društvo sociologov (Štefan

Huzjan, Stanka Kušče Zupan). Obravnavali so tudi izhodišča za sodelovanje z drugimi organizacijami.

Posebno aktivno sodelovanje z drugimi organizacijami je vzpostavila Sekcija za učno tehnologijo in njena predsednica Marija Vogrič. Povezala se je z Zadružno zvezo Slovenije, Zvezo obrtnih združenj, Republiškim sekretariatom za ljudsko obrambo, Zvezo skupnosti za zaposlovanje, podjetjem za filmsko proizvodnjo Vesna in z drugimi. (*Zapisnik IO 10-1985*).

3.6. PRIZNANJA IN NAGRADE ANDRAGOŠKIM DELAVCEM

Ena od pomembnih nalog ADS, ki jim je začelo društvo namenjati posebno pozornost po letu 1981, je bila skrb za priznanja in/ali nagrade tistim, ki so največ pripomogli k razvijanju tako izobraževanja odraslih in andragogike kot tudi društvene dejavnosti.

Pri izrekanju tistih priznanj in nagrad, pri katerih je imelo svojo vlogo in vpliv ADS, lahko identificiramo tri področja, to pa so:

- najvišja državna priznanja – do leta 1990 imenovana Žagarjeve nagrade;
- priznanja, ki jih je izrekalo ADS;
- zvezna priznanja.

3.6.1. Žagarjeve nagrade

Na predlog ACS so v obravnavanem obdobju prejeli najvišje republiško priznanje za delo na področju vzgoje in izobraževanja trije slovenski andragogi ali andragoški delavci. Društvo je predlagalo še več kandidatov in vsako leto v obdobju od leta 1981 do 1989, vendar jih Odbor za podeljevanje nagrad in priznanj ni toliko upošteval in je izobraževanju odraslih namenil le po eno nagrado vsaki dve leti. Proti temu je društvo javno protestiralo, saj je v tem videlo nov dokaz neenakopravnega obravnavanja izobraževanja odraslih v primerjavi z izobraževanjem otrok in mladine, kjer so nagrade in priznanja prejeli zaslužni posamezniki za vsako podpodročje (predšolska vzgoje, osnovna šola, srednja šola, visoka šola, vzgojni domovi, posebne šole, šolstvo narodnosti, manjšinsko šolstvo itn.) posebej. V obravnavanem obdobju so prejeli Žagarjevo nagrado v posameznih letih tile nominiranci ADS:

- 1982: Marija Vogrič;
- 1986: Jože Valentinčič;
- 1988: Ana Krajnc.

3.6.2. Priznanja ADS

Glede na to, da je le malo andragogov in andragoških delavcev uspelo dobiti najvišje državno priznanje, je IO ADS oktobra 1985 sklenil, da bo izrekal svojim zaslužnim sodelavcem in članov posebna društvena priznanja. (*Zapisnik IO, 11-1985*).

Tako so bila v naslednjih letih izrečena priznanja 11 članom društva, to pa so bili v posameznih letih:

- 1987: Dušana Findeisen, Sonja Klemenčič, Marija Kremžar, Nena Mijoč-Žohar, Eva Zakotnik, Marija Vogrič;
- **1988: Valentin Kopač, Vid, Mohorčič-Špolar, Maša Stavanja, Izidor Urbančič, Marija Velikonja.**

Po letu 1988 je ta društvena pobuda zamrla.

3.6.3. Zvezna priznanja

Podobna pobuda, kot v ADS, je bila dana leta 1988 tudi v ZADJ. Na predlog ADS so dobili priznanja ZADJ leta 1988:

- Mira Novak;
- Skupina Ana Krajnc, Dušana Findeisen, Marinka Kremžar in Nena Mijoč v imenu Univerze za Tretje življenjsko obdobje.

Ker je že naslednje leto ZADJ razpadla, teh nagrad niso več podeljevali.

4. PREGLED DEJAVNOSTI PO OBDOBJIH

Dejavnost ADS lahko po obsegu in intenziteti ter po vsebinski naravnosti in prednostnih nalogah razdelimo v nekaj značilnih obdobjih, to pa so:

I. OBDOBJE NASTAJANJA IN KONSTITUIRANJA ADS V TESNI POVEZAVI Z DEJAVNOSTJO ZADJ.

To je obdobje od ustanovitve ADS leta 1968 do leta 1977, ko se začne intenzivnejša in bolj avtonomna dejavnost ADS kot relativno samostojnega subjekta pri razvijanju izobraževanja odraslih v Sloveniji. V tem obdobju se ADS vsebinsko močneje ravna po zgledih in pobudah ZADJ, organizacijsko pa se izrazito naslanja na naše najmočnejše združenje pri izobraževanju odraslih – ZDUS.

Ker je bila v tem obdobju dejavnost andragoških društev v Jugoslaviji že sorazmerno močno razvita in razčlenjena, in ker so intenzivno delovala že nekatera druga združenja in organizacije za izobraževanje odraslih v Sloveniji – navedli smo jih že v 1. poglavju, med njimi pa je bila tudi ZDUS, na katero se je ADS najbolj naslanjalo - lahko že prvi program ADS (*Valentinčič 1968*) ocenimo kot sorazmerno obsežen, smiselno razčlenjen in, upoštevajoč tedanje okoliščine in možnosti, tudi kar ambiciozen in zahteven. Programsko je ADS že tedaj opredelilo vse poglobitve naloge, ki jih je sprejemalo in izpeljevalo kasneje. Seveda pa obseg in intenziteta dejavnosti še nista dosegala tiste ravni, kakršno je društvo razvilo kasneje.

Med poglobitvenimi dejavnostmi velja v tem obdobju omeniti zlasti te:

- ADS je aktivno sodelovalo v razpravah o nadaljnjem razvoju in preobrazbi sistema vzgoje in izobraževanja v Jugoslaviji in s tem tudi v Sloveniji; pri tem se je največkrat povezovalo z ZDUS, obe organizaciji pa sta skupaj pošiljali svoje pripombe in predloge ustreznim strokovnim in družbenopolitičnim organizacijam.
- ADS se je kot aktivni subjekt udeleževalo strokovnih posvetov jugoslovanskih in slovenskih strokovnjakov za izobraževanje (pedagogov, andragogov) in na njih zastopalo stališča andragoške vede.
- Skupaj z ZDUS se ADS vključuje v razpravo o pripravi Zakona o centrih za izobraževanje delavcev, o delavskih univerzah in drugih organizacijah, ki se ukvarjajo z izobraževanjem odraslih.
- Skupaj z ZDUS in ZICS sodeluje v razpravi o vprašanih šolanja andragoških kadrov na visokošolskih zavodih v Sloveniji in pri pripravi predloga za razvoj ustreznih oblik usposabljanja andragoških kadrov.
- Sodeluje na kongresih andragogov Jugoslavije. Na Prvem kongresu v Beogradu 27. in 28. maja 1968 Slovenija še nima referenta, ki bi nastopil z referatom, se ga pa udeležuje. (*Babić 1971*)
- Organizacijsko utrjevanje društva: evidenca in registracija, vprašanje podružnic (*Informativni 1974: 94*).

II. OBDOBJE ORGANIZACIJSKE ČLENITVE, STRUKTURIRANJA PROGRAMA IN UTRJEVANJA AVTONOMIJE - 1978 - 1984.

V tem obdobju se ADS organizacijsko močno okrepi in osamosvoji, kar kažejo tile znaki:

- Vodenje društva prevzame nova sestava, ki ni več toliko ali predvsem povezana z ZDUS, temveč jo sestavljajo in usmerjajo andragogi iz drugih zvrsti dejavnosti in ustanov

izobraževanja odraslih. Vodenje ADS prevzame Štefan Huzjan iz Izobraževalnega centra Ljubljanske banke, ki vnese v dejavnost ADS nove razsežnosti in organizacijske prijeme.

- ADS se tudi s svojim sedežem in upravljanjem (administrativno-tehnična služba) začasno (od leta 1978-1983) fizično loči od ZDUS. S tem preneha tudi dotedanja materialna in organizacijska odvisnost ADS od ljudskih univerz in njihove asociacije. Društvo se registrira in dobi svoja pravila.
- Krepi se programska in vsebinska pluralnost delovanja ADS. V programski in akcijski usmerjenosti se bolj enakovredno kot poprej upoštevajo vsa področja izobraževanja odraslih, pomembno se krepi skrb za tiste izvajalce izobraževanja odraslih, ki delujejo v podjetjih, v gospodarstvu, v šolah, na univerzah, v raziskovalnih ustanovah, na področju družbenopolitične dejavnosti itn.
- Začno se razvijati dejavnosti, ki bolj kot dotlej zrcalijo skrb za povezanost in sodelovanje članov ADS. To se skuša doseči z izdajanjem informativnega biltena, poskusi, da bi ustanovili lastno revijo, organiziranjem strokovnih srečanj, spodbujanjem članov, da sodelujejo pri urejanju sistemskih vprašanj itn.
- **Začnejo se krepiti prizadevanja za utrjevanje položaja izobraževanja odraslih in andragogike v celotnem sistemu in politiki vzgoje in izobraževanja. ADS nastopa glasno, vendar še pretežno naivno, s pričakovanji, da bo lahko spremenilo svoj položaj z izražanjem in sporočanjem stališč – ta so sicer utemeljena in upravičena – odgovornim nosilcem družbe in politike.**
- **Izvajajo se akcije za pridobivanje in širjenje članstva in organizacijsko členitev ter decentralizacijo ADS.**

Pred koncem tega obdobja zaide ADS v prehodno krizo, ki je zlasti izrazita v letu 1983. Kaže se v upadu članstva, neizpolnjevanju obveznosti, neudeležbi v dejavnostih, slabo organiziranem upravljanju, začasnem prenehanju izhajanja Informacij ADS, nesoglasjih v vodstvu ADS itn. Izhod iz krize v začetku leta 1983 prinese v razvoj ADS nov vzpon, ki se pokaže v zelo intenzivnem delu najprej novega vodstva ADS, ki je svojo zagnanost v naslednjem obdobju uspelo prenesti tudi na člane. Začne se dotlej najbolj plodno obdobje delovanja ADS.

III. OBDOBJE INTENZIVNEGA UTRJEVANJA IN UVELJAVLJANJA NOVIH STROKOVNO-KONCEPTUALNIH REŠITEV IN VPVELJEVANJA RAZVOJNIH PROJEKTOV – OD LETA 1985 DALJE

V tem obdobju ADS strokovno dozori in se zave, da je mogoče spremeniti in uveljaviti ustrezno koncepcijo in sistemsko ureditev le ali predvsem z lastno dejavnostjo in boljšo organiziranostjo. To obdobje označuje bogat razcvet številnih dejavnosti, s katerimi društvo nadomešča manjkajoče institucije za razvoj in strokovno usklajevanje izobraževanja odraslih. To se vidi zlasti iz tehle znakov:

- ADS izdelava in sprejme dolgoročni program razvoja izobraževanja odraslih in andragogike v Sloveniji.
- Zasnujejo se in se začno udeleževati načrti za raziskovanje izobraževanja odraslih in andragogike, ki naj pripeljejo do izvirne koncepcije in enakovredne ter enakopravne sistemske ureditve tega področja celotnega izobraževanja in vzgoje.
- Navedena programska usmeritev se kaže tudi v tem, da vodenje društva prevzame raziskovalec Zoran Jelenc, ki ob vodenju ADS vodi tudi raziskovalno skupino.
- Okrepijo se vse vrste strokovnih dejavnosti, ne le raziskovanje. Poseben poudarek je tudi na strokovnem spopolnjevanju članov in na obogatitvi strokovne ponudbe tudi v samem društvu. Člani so spodbujeni, da delujejo v sekcijah in komisijah, in nekatere od teh delujejo zelo intenzivno (npr. sekcija za izobraževalno tehnologijo, sekcija za tretje življenjsko obdobje, komisija za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev, komisija za sistem in politiko, itn.). Potekajo intenzivne akcije informiranja, društvo objavlja ter izdaja in informativne in strokovne publikacije.
- Pospešuje se proces decentralizacije ADS, saj se s sistematično izpeljano akcijo, v kateri so intenzivno sodelovali člani IO (vsak za izbrano regijo), s posebno strokovno temo pa je povsod nastopila Ana Krajnc, ustanovijo podružnice v sedmih krajih (območjih) po vsej Sloveniji.
- Širi se članstvo in utrjuje društvena pripadnost članov. Izdelava se analiza članstva, in ugotovijo se individualni interesi članov za delo v posameznih sekcijah in komisijah; s temi podatki se vzpostavi razvid članov na osebnih listih. S člani, ki niso aktivni, ADS ne obnovi članstva.
- ADS sistematično in aktivno deluje v pomembnih republiških upravnih organih in političnih forumih in tako utrjuje položaj izobraževanja odraslih. Na tak način uveljavlja ukrepe, zapisane v načrtu dolgoročnega razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji.

S takšnim svojim delovanjem ADS utira pot za sprejetje ustreznih sistemskih rešitev za področje izobraževanja odraslih in za ustanovitev potrebnih strokovnih institucij in projektov, ki bi nadomestili ADS pri prizadevanjih za razvoj in pospeševanje razvoja izobraževanja odraslih v Sloveniji.

5. VIRI

Andoljšek, Ivan (1964): Izobraževanje odraslih. V: Izbrana poglavja iz pedagogike. Državna založba Slovenije, Ljubljana, 175-200.

Babić, Gojko (1971): Skupština Saveza andragoških društava Jugoslavije. Izveštaj i referat predsednika. Andragogija, Zagreb, 1971, 2, 159-168.

Blaha, Tilka (1998): Pričevanje o zgodovini in nastanku Andragoškega društva Slovenije. Pogovor z dne 1.4.1998. (Zapisal: Zoran Jelenc). Ljubljana.

***Djurišić, Mihajlo (1968):* Izveštaj o radu Predsedništva Andragoškog društva Jugoslavije. Obrazovanje odraslih, 1968, 7-10, 67-70.**

***Jelenc, Zoran (1981):* Kako sistematično uveljaviti funkcije izobraževanja odraslih v družbi in v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja. (Tipkopis, 10 strani). Arhiv ADS, 1981, Ljubljana.**

Jelenc, Zoran (1984): Uvodni nagovor ob odprtju posveta Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije. Arhiv ADS, 1984-85, Ljubljana.

Jelenc, Zoran (1994): Snovanje in sistemsko urejanje izobraževanja odraslih – Splošna izhodišča in primerjalni pregled stanja v Sloveniji. Andragoški center Slovenije, Ljubljana. (Raziskovalno poročilo 1 - RP Izobraževanje odraslih kot dejavnik družbenega razvoja Slovenije).

***Jelenc, Zoran (1996):* Razvoj konceptualizacije izobraževanja odraslih v Sloveniji. Andragoški center Slovenije, Ljubljana.**

Krajnc, Ana et al. (1992): Kako smo snovali slovensko univerzo za tretje življenjsko obdobje. Univerza za tretje življenjsko obdobje, Ljubljana.

***Pediček, Franc (1988):* Centri usmerjenega izobraževanja. Pedagoški inštitut, Ljubljana.**

***Raičević, Vasko (1974):* Treća skupština Saveza andragoških društava Jugoslavije. Andragogija, Zagreb, 1974, 1, 60-61.**

***Savičević, Dušan (1985):* Nove tendencije u svetskom pokretu za obrazovanje odraslih. Povodom Četvrte medjunarodne konferencije o obrazovanju odraslih održane u Parizu od 18. do 29. marta 1985. Andragogija, Zagreb 1985, 1-3, 1-20.**

Savičević, Dušan., Vid Pečjak, Ana Krajnc, Ivan Kejžar, Zoran Jelenc (1987): Vrednotenje v izobraževanju odraslih. (Ur. Nada Breznik in dr.). Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana.

Valentinčič, Jože (1968): Osnivanje Andragoškega društva Slovenije. Obrazovanje odraslih, Zagreb, 1968, 3-4, 47-51.

Valentinčič, Jože (1979): Poročilo o posvetovanju Izobraževanje odraslih v enotnem sistemu usmerjenega izobraževanja. Informacije ADS, Ljubljana, 1979, 12, 2-3.

Valentinčič, Jože (1981): Mnenje h gradivu Zorana Jelenca. Ljubljana, 7. junija 1981. (Tipkopis, 1 stran). Arhiv ADS, 1981, Ljubljana.

Valentinčič, Jože (1998): Pričevanje o zgodovini in nastanku Andragoškega društva Slovenije. Pogovor z dne 31.3.1998. (Zapisal: Zoran Jelenc). Ljubljana.

Akcijski načrt za nadaljnjo preobrazbo vzgoje in izobraževanja. (1985/1). V: Informacije 3. Republiška konferenca SZDL Slovenije. Ljubljana, 20. avgust 1985.

Akcijski načrt za pospeševanje izobraževanja odraslih. (1985/2). Republiški komite za vzgojo in izobraževanje ter telesno kulturo. Ljubljana, 12. junij 1985. (Tipkopis, 3 strani).

Delavske Univerze in Andragoško društvo Slovenije. Stališča za skupno sejo izvršnih odborov ZDU in ADS, 20.5.1985. (1985). Arhiv ADS, Ljubljana, 1985-1985.

Informacija o skupni seji Sveta Zveze delavskih univerz Slovenije, Upravnega odbora Andragoškega društva Slovenije in Izvršnega odbora Združenja izobraževalnih centrov in služb Slovenije dne 27.3.1973 v Ljubljani (1973). Vestnik ZDU, Ljubljana, 1973, 24-27.

Informacije ADS: 1979-1991. Arhiv ADS. (Informacije).

Inicijativa za osnivanje Andragoškega društva Jugoslavije (1965). Obrazovanje odraslih, Zagreb, 1965, 3-4, 68-64.

Informativni bilten broj 2/1974 Saveza andragoških društava Jugoslavije. (1974). Andragogija, Zagreb, 1974, 2-3, 92-95. (Kronika).

Izhodišča za delo komisij ADS. (1984) Arhiv ADS 1984. Ljubljana.

Izobraževanje odraslih v dolgoročnem razvoju Slovenije. (1985). Gradivo s posveta Andragoškega društva Slovenije, ki je bil 19. in 20. oktobra 1984 na Bledu. Delavska enotnost, Ljubljana. (Zbirka: Aktualna tema 31).

Izobraževanje delavcev v času gospodarske prenovе (1988/1). (Ur. Sonja Klemenčič). Strokovno posvetovanje, Otočec, oktober 1988. Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. (Zbornik).

Izobraževanje odraslih za ekološko ozaveščanje (1988/2). (Ur. Nada Breznik in dr.). Gradivo s posveta v Topolšici, 8. in 9. decembra 1987. Andragoško društvo Slovenije. Ljubljana. (Knjižnica Andragoškega društva Slovenije).

Izobraževanje odraslih in Evropa '92. (1988/3). Zbornik prispevkov s posveta. Škofja Loka, od 21. do 23. marca 1990. (Ur. Marija Velikonja). Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. (Zbornik).

Iz rada Andragoškega društva Jugoslavije. (1966). Obrazovanje odraslih, Zagreb, 1966, 1-2, 62-64.

Iz rada Predsjedništva SADJ (1975). Andragogija, Zagreb, 1975, 11-12, 52-53. (Bilten SADJ).

Nekateri problemi uveljavljanja vzgojno-izobraževalne dejavnosti odraslih v sedanjih razmerah uresničevanja Zakona o usmerjenem izobraževanju. (1981). Ljubljana, 30. marca 1981. (Tipkopis, 13 strani, avtor ni podpisan).

Nekatere funkcije izobraževalnih skupnosti v odnosu do izobraževanja odraslih. (1986). Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. Arhiv ADS, 1986.

Odločba o vpisu v register društev, ki se vodi pri Republiškem sekretariatu za notranje zadeve v Ljubljani, 21.8.1978. (1978). Arhiv ADS, Ljubljana. (Pravila).

Odrasli v srednjem izobraževanju (1986). (Ur. Zoran Jelenc idr.). Delavska enotnost, Ljubljana. (Knjižnica Sindikati 82).

Poročilo o delu Andragoškega društva Slovenije (ADS) za leto:1977-79 (1979); 1980-1981 (1981); 1982-1984 (1984);1985 (1985); 1984-1986 (1986); 1987 (1987); 1987-1988 (1988); jesen 1988 – marec 1990 (ADS 1990); 1991-1994 (1994). Arhiv ADS, Ljubljana. (Poročila).

Poročilo o delu podružnice Maribor za leto: 1986/87 (1987); 1987/88 (1988). Arhiv ADS, Ljubljana. (Podružnice).

Poročilo o delu podružnice Velenje za leto 1987/88 (1987/88). Arhiv ADS, Ljubljana. (Podružnice).

Poročilo o delu podružnice Koper za leto 1986/87 (1987); 1988 (1988). Arhiv ADS, Ljubljana. (Podružnice).

Poročilo o delu sekcije za Tretje življenjsko obdobje (TŽO) za leto 1986 (1986); 1987/88 (1988). Arhiv ADS, Ljubljana. (Sekcije).

Poročilo o delu Sekcije za izobraževalno tehnologijo (IT) za leto 1987/88 (1987). Arhiv ADS, Ljubljana. (Sekcije).

Poročilo o delu komisije za sistem in politiko izobraževanja odraslih za leto 1985/86 (1985). Arhiv ADS, Ljubljana. (Komisije).

Poročilo o finančnem poslovanju Zveze delavskih univerz Slovenije (ZDUS) med IV. In V. skupščino. (1971). Vestnik ZDUS, Ljubljana, 1971, 27-28.

Poslovník Sekcije za III življenjsko obdobje ADS. (1987). Arhiv ADS. (Pravila).

Posvetovanje "Izobraževanje andragoških delavcev v SR Sloveniji". (1977). Arhiv ADS, 1977-79.

Posvetovanje "Uveljavljanje izobraževanja odraslih v družbi in v enotnem sistemu vzgoje in izobraževanja", Poljče 7. in 8. maj 1982. (1982). Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana.

Pravila Andragoškega društva (25.5.1978) (1978): Arhiv ADS, Ljubljana. (Pravila).

Pravila Andragoškega društva Slovenije (23.10.1985) (1985): Arhiv ADS, Ljubljana. (Pravila).

Pravila finančnega poslovanja ADS. (1987). Arhiv ADS. (Pravila).

Program (Načrt) dela Andragoškega društva Slovenije (ADS) za leto 1977-78 (1977); 1981 (1981); 1982 (1982); 1984 (1984); 1985 (1985); 1986 (1986); 1987. (1987); 1988 (1988). Arhiv ADS, Ljubljana. (Program).

Programske usmeritve Andragoškega društva Slovenije (ADS) za leto: 1984-1985 (1984); 1986-1987 (1986); 1988-1990 (1988); 1991-1993 (1991). Arhiv ADS, Ljubljana. (Program).

Program delovne skupine za širjenje, uporabo sodobne učne tehnologije in izdelavo učnih sredstev za potrebe izobraževanja odraslih. (1984). Arhiv ADS, Ljubljana. (Sekcije).

Razvoj izobraževanja v podjetjih na Slovenskem 1945-1994 (1994). Ur. M. Pavliha in M. Petek. Strokovno-izobraževalni center Ivan Bertonec, Ljubljana.

Raziskovalni program za srednjeročno obdobje 1981-1985. (1981). Zavod SR Slovenije za šolstvo, Ljubljana, 28.10.1981. (Tipkopis, 3 strani).

Raziskovalno delo na področju izobraževanja odraslih. (1985). ADS, Ljubljana, Arhiv ADS, 1985. (Tipkopis, 4 strani).

Sastanak Predsjedništva Andragoškega društva Jugoslavije (1967). Obrazovanje odraslih, Zagreb, 1967, 3-4, 66.

Seja Sveta Zveze delavskih univerz Slovenije (1968). Vestnik ZDU, Ljubljana, 1968.

Sistemska urejanje izobraževanja odraslih. (1991). Pedagoški institut pri Univerzi v Ljubljani, Ljubljana. (Zbirka Izobraževanje odraslih 7).

Sjednica Predsjedništva SADJ, Zagreb, 25.1.1974. (1974). Andragogija, Zagreb, 1974, 1, 93-95. (Informativni bilten broj 2/1974, Savez andragoških društava Jugoslavije).

Sklepi Drugega posveta slovenskih pedagogov (Bled od 27. do 29. maja 1971) (1971). Vestnik ZDUS, Ljubljana, 1971, 59-62.

Skupni program dejavnosti v letu 1986. (1986). ADS, SIC, ZDUS. Arhiv ADS, Ljubljana (Programi).

Stališča in sklepi udeležencev posvetovanja o izobraževanju odraslih in združenem delu, Trbovlje, 30.5.1979. (1979). Zveza delavskih univerz Slovenije, Republiški svet Zveze sindikatov Slovenije, Združenje izobraževalnih centrov in služb v delovnih organizacijah in Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana, 14.6.1979.

Stališča in predlogi v zvezi z gradivom Poročilo o preobrazbi vzgoje in izobraževanja. (1986). ADS, SIC in ZDUS, Ljubljana. (Arhiv ADS, 1986).

Stališča Andragoškega društva Slovenije o "Programu ukrepov za pospešitev izobraževanja odraslih", GZS 16.7.1987, Predlog 18.2.1988. (1988). ADS, Ljubljana, Arhiv, 1987-88. (Tipkopolis, 4 strani).

Video v izobraževanju odraslih. Jugoslovansko posvetovanje, Ljubljana, od 23. do 25.3.1988. (1988). (Ur. Nada Breznik in dr.). Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. (Zbornik I).

Video v izobraževanju odraslih. Jugoslovansko posvetovanje, Ljubljana, od 23. do 25.3.1988. (1988). (Ur. Nada Breznik in dr.). Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana. (Zbornik II).

Visokošolski vzgojnoizobraževalni programi za izobraževanje andragogov in andragoških delavcev. (1985). Andragoško društvo Slovenije, Ljubljana, 19.11.1985.

Vsebine in oblike izobraževanja odraslih. (1986). Prispevki z javne tribune Izobraževanje odraslih v sodobnem svetu, ki je bila v Ljubljani 11. novembra 1985. Delavska enotnost, Ljubljana. (Knjižnica Sindikati 86).

Zapisnik seje Izvršnega odbora Andragoškega društva Slovenije (IO): 1977, 1-2; 1978, 3; 1979, 4-5; 1981, 7; 1982, 9, 2; 1983, 5, 8-10; 1984, 11-13, 15-16, 1-2); 1985, 3-13; 1986, 14-17, 1-3; 1987, 4-8; 1988, 10-12. Arhiv ADS, Ljubljana. (Seje IO ADS).

Zapisnik sestanka predstavnikov ADS, SIC, ZDUS, ZDKDS, Ljubljana, 5.5.1988. (1988). Arhiv ADS, Ljubljana. (Seje IO ADS).

Zapisnik skupne seje IO ADS, SIC in ZDUS (13.12.1986). (1986). Arhiv ADS, Ljubljana (Seje IO).

Zapisnik Občnega zbora Andragoškega društva Slovenije (ADS): Maribor, 20.5.1977 (1977); Poljče, 7.5.1982 (1982); Izlake, 23.10.1995 (1985). Arhiv ADS, Ljubljana. (Poročila).

Zapisnik Skupščine Andragoškega društva Slovenije (ADS): Maribor, 28.10.1986 (1986); Otočec, 27.10.1988 (1988); Ljubljana, 8.6.1991 (1991). Arhiv ADS, Ljubljana. (Poročila).